פולע טאבעלע פון דער מלוכה-לאטעריע—זעה זייט 15

Opłata pocztowa uiszczona ryczałtem.

היינט 20 זייטען

NAJER FOLKSBLAT

פרייז 30 גראשען

נייער פאלקסבלאט

№ 213	לאדז, פרייטאג כ״ט אלול תרצ״א	ניינטער יאהרגאנג	Łódź, Piątek 11 września 1931 r.	№ 213

אדרעס פון רעדאקציע און אדמיניסטראציע: לאדז, פעטריקאווער 21, טעל. 224-71 — Adres Redakcji i Administracji: Łódź, Piotrkowska 21, tel. 224-71.

האסטו זיך שוין פערזעהען מיט אן׳עלעגאנטען

הערבסט= און ווינטער=הוט?

אייל צו דער גוט=בעקאנטער פירמע

פיעטריקאווער 9

טעלעפאן 230-08

M. RAPAPORT

וואו איהר בעקומט אלערנייעסטע אויסלענדישע, ווי אויך אינלענדישע היטען

אין אלע קוואליטעטען פון די נייעסטע פאסאנען און פארבען

צו די ביליגסטע פרייזען!

בעמערקונג: צום איצטיגען הערבסט- און ווינטער-סעזאן בעזיץ איך א רייכען אויסוואהל פון אלערליי פעלץ=ווארען צו קאנקורענץ-פרייזען.

טוך= און קארט=געשעפט

HERMAN WŁOSKI

לאדז, נאוואמיעסקא 3 טעל. 114-92, פראנט 2-טער שטאק

עמפעהלט צום איצטיגען הערבסט און ווינטער-סעזאן דעם רייכסטען אויסוואהל פון די נייעסטע

דאמען- און הערען=שטאפען

ווי: לאדזער, טאמאשאווער, ביליצער, לעאנארד׳ס און אויסל. אויסארבייטונגען

בעסטע קוואליטעט! / נייעסטע מאדע! / פאבריקס=פרייזען! / הורט און דעטייל!

לשנה טובה תכתבו!

אלע אונזערע לעזער

פריינד, אנאנסען=געבער, צייטונגס=פערשפרייטער

און דעם גאנצען כלל=ישראל שיקען מיר די בעסטע

גליקוואונשען צום נייעם יאהר

„נייער פאלקסבלאט"

SKŁAD SUKNA i KORTóW

B-cia A. i R. MILGROM

Piotrkowska 36, I p. front, tel. 225-95

עמפפעהלט צום הערבסט= און ווינטער-סעזאן

די נייעסטע אנציגער און פאלטא=שטאפען

ביליצער, טאמאשאווע" און לעאנארד, ווי אויך דאמען=מענטעל

אין גרויסען אויסוואהל און צו די ביליגסטע פרייזען.

בעמ.: די ביי אונז געקויפטע ווארען זענען גאראנטירט אין קוואליטעט און עכטפארביג.

הורט — דעטייל

דאס ניי=ערעפענטע

טוך= און קארט=לאגער

פון

Sz. Mincberg, Łódź

Piotrkowska 48, I piętro front, telefon 217-30

עמפפעהלט צום נעכסטען הערבסט און ווינטער=סעזאן אין גרויסען אויסוואהל

די נייעסטע אנציגער און פאלטא-סחורות ווי אויך דאמען=מענטעל

פון די בעסטע ביליצער און טאמאשאווער פאבריקען

צו פאבריקס=פרייזען — הורט און דעטייל

יין כשר

אויב איהר האט נאך נישט געטרונקען דעם בעוואוסטען ראזינען-

ווײַן „פראגרעס" № 7

דאן איבערצייגט אייך, אז איהר בערויבט אייך און אייער פאמיליע הנאה צו האבען פון גוטען ווײַן, וואס קאסט זעהר ביליג.

צוליב רעקלאמע פערקויפען מיר א פלאש פון א ¼ ליטער

גוטען ראזינען ווײַן ב׳ 7 באר 65 גראשען

א באמשינקע דעם זעלבען גוטען 1.50 זל. ● א קווארט 2 זל.

אלע סארטען ווײַנען פון דער פירמע „פראגרעס" איז צו בעקומען

ביי ח. בלאנקעט, גלובנא 69 אין ווײַן-געשעפט.

ליפערונג פלאשען צאהלען מיר 5 גר. פאר ¼ ליטעריגע, צו 10 גר. פאר באמשינקעס און קווארטען.

ווײַן= און מעהד=פאבריק פירמע „פראגרעס"

אלטער מארק 2, טעל. 184-82

צו דער חתונה פון אונזער פריינד

ה׳ יאקוב פוקס

מיט פרל. מיניא ווארצעלמאן

ווינשען מיר זיי עוויגעס גליק און צופרידענהייט.

דוד שווארץ און כלה

מזל-טוב אונזער ג׳ הבר

ה׳ בנציון באק

צו דער חתונה מיט

פרל. פעלא מארקאוויטש

ווינשען א הערצליכען מזל טוב און א גוט יאהר.

די חברים: מרדכי גרינבערג און כלה,

אברהם ציגעלבערג און כלה

יעקב מרדכי מארגאליס

יעקב לעווענזאהן.

אונזער סחורה איז גוט און ביליג!

אונזער ווירץ איז אן׳ערונג יום-טוב!

דאס איבעראל בעוואוסטע ווײַן=געשעפט פון דער פירמע

S. Rozenblum

געפינט זיך יעצט אויף

Cegielniana 1 (עק פיעטריקאווער)

איך עמפפעהל צום קומענדען יום-טוב-סעזאן

א גרויסען אויסוואהל פון פערשידענע

ווײַן, ליקער, קאניאק, בראנפען, שפירט

צו קאנקורענץ=פרייזען!

גוטע כשר׳ע ווײַנען פון 1.40 א פלאש

● געדענקט דעם אדרעס: 1 צעגעלניאנא 1 ●

א כתיבה וחתימה טובה
ווינשען מיר אונזער געעהרטען סיים-דעפוטאט ה'
ד"ר ראזענבלאט
די פערוואלטונג פון 2-טן קליינ-הענדלער-פעראיין אלטשטאט 10.

א כתיבה וחתימה טובה
ווינשען מיר אונזער עהרען-פרעזעס לאיניק
אלעקסאנדער יאעל
די פערוואלטונג פון 2-טן קליינ-הענדלער-פעראיין אלטשטאט 10.

א כתיבה וחתימה טובה
ווינשען מיר אונזער געעהרטען ד"ר אדוואקאט
אלבערט טייטלבוים
די פערוואלטונג פון 2-טן קליינ-הענדלער-פעראיין אלטשטאט 10.

א כתיבה וחתימה טובה
ווינשען מיר דעם געעהרטען סעקרעטאר פון דער ציוניס: ישער ארגאניזאציע
ה' שפירא
די פערוואלטונג פון קליינהענדלער פעראיין אלטשטאט 10.

א כתיבה וחתימה טובה
ווינשען מיר אונזער געעהרטען פרעזעס
ה' מענדיל מיניץ
די פערוואלטונג פון קליינהענדלער-פעראיין אלטשטאט 10

א כתיבה וחתימה טובה
ווינשען מיר אונזער געעהרטען סיים-דעפוטאט ה'
ד"ר ראזענבלאט
די פערוואלטונג פון פוזנער פאהרער ביים 2-טן קליינהענדלער-פעראיין אלטשטאט 10.

א כתיבה וחתימה טובה
ווינשען מיר אונזער עהרען-פרעזעס לאוניק
אלעקסאנדער יאעל
די פערוואלטונג פון פוזנער פאהרער ביים 2-טן קליינהענדלער-פעראיין אלטשטאט 10.

א כתיבה וחתימה טובה
ווינשען מיר אונזער געעהרטען ד"ר אדוואקאט
אלבערט טייטלבוים
די פערוואלטונג פון פוזנער פאהרער ביים 2-טן קליינהענדלער-פעראיין אלטשטאט 10.

א כתיבה וחתימה טובה
ווינשען מיר אונזער געעהרטען פרעזעס פון פוזנער פאהרער
זיסמאן שפייזער
די פערוואלטונג פון פוזנער פאהרער ביים 2-טן קליינהענדלער-פעראיין אלטשטאט 10.

XXI יעהריגער דאווענעז ימים נוראים XXI
איז פילהארמאניע-זאל

ד' מיט זענען מיר מודיע די געעהרטע מתפללים פון „פילהארמאניע", אז אויך דאס יאהר צו דאווענען **ראש השנה און יום-כפור** איז אונז געלונגען צו אנגאזשירען דעם אין לאדז בעליבטן און פאפולערן ביאליסטאקער אבער-קאנטאר

ר' מאיר פאדראבינעק!

וועלכער בעצויבערט זיינע צוהערער מיט זיין אויסערגעוועהנליכער שטימע און מיט זיינע הארציגע תפילות.

בעגלייטען וועט איהם א פערגרעסערטער און גוט-איינשטודירטער **כאר** אונטער לייטונג פון בעריהמטען דיריגענט און מוזיקער ה' **מ. צעסוואז**, וועלכער האט פארגעבריטעט גאנץ נייע קאמפאזיציעס.

פערזעהט זיך ציימליך מיט בילעטען. **כל הקודם זכה!**

דער בילעטען-פערקויף קומט פאר טעגליך פון 9 פריה ביז 8 אוועגד אין דער קאסע פון פילהארמאניע.

בעמערקונג: א) דער וואס וויל זיך רעזערווירען די פלעצער פון פאראיאהרען, בעט מען אנמעלדען טעלעפאניש נומ' **213-84**. 2) ווער ס'וויל עולה לתורה זיין אין די ימים נוראים, זאל זיך פערשרייבען אין קאסע בעת'ן אויסקויפען דעם בילעט. ג) די נדרים און נדבות פון די עליות איז בעשטימט פאר'ן קרן קימת לישראל. **גארדעראבע פריי!**
4878

א צוואה פאר עוטשא טשאמאנסקא — פיעטריקאווער 14
פון איהר נאד וואס פערשטארבענער שוועסטער.

אויף בזשעזשינער 9 האט געוואוינט די 73-יעהריגע זקנה חיה נאפארסטעק, אלס ארימע פרוי האט זי די לעצטע יאהרען געוואוינט ביי איהר זוהן.

חיה נאפארסטעק האט אין לאדז וואוינען א רייכע שוועסטער עוטשא טשאמאנסקא 71 יאהר אלט, די בעזיצערין פון היטען-געשעפט אויף פיעטריקאווער 14.

די גאנצע יאהרען האט זיך די רייכע עוטשא געשעהמט מיט איהר ארימע שוועסטער, און כסדר אויסגעמיטען זיך צו בעגעגענען מיט איהר.

די לעצטע טעג, ווען די ארימע שוועסטער איז געלעגען אויפ'ן טויטען בעט, האט זי צווי מאל געשיקט צו דער רייכער שוועסטער, עוטשא, זי זאל קומען זיך מיט איהר געזעגענען אין די לעצטע מינוטען פון איהר לעבען.

די רייכע שוועסטער האט אבער אויך אין דעם מאמענט אפגעזאגט צו קומען צו דער ארימער אפשטארבענדער שוועסטער, מיט'ן תירוץ: זי קאן עס נישט טון צוליב איהרע קינדער...

די לעצטע מינוט פאר'ן טויט, האט די אפשטארבענדע פרוי איבערגעלאזט פאלגענדע צוואה: „אזוי ווי מיין שוועסטער עוטשא האט זיך מיט מיר געשעהמט ביי מיין לעבען, און אפילו אין דער לעצטער מינוט האט זי נישט געוואלט קומען מיט מיר זיך געזעגענען, פערלאנג איך, אז זי זאל קיינמאל אויף מיין קבר נישט קומען", מיט די ווערטער האט זי אויסגעהויכט די נשמה.

הערש נאפארסטעק.

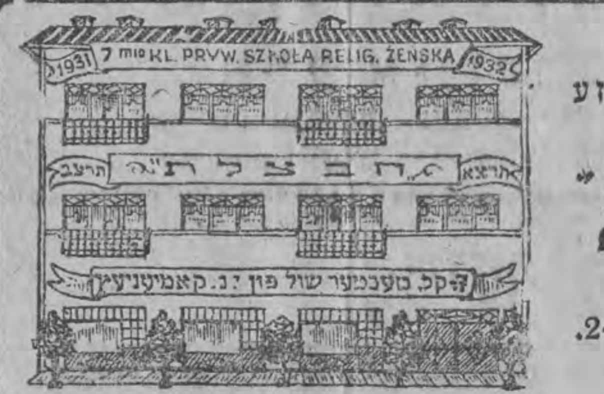

קוראטאריום
פאר העברעע רעליגיעזע טעכטער-שולע
„חבצלת"
לאדז
נאד-לודקע 12, טעל. 240-97.

קאמוניקאט.

מיר מעלדען די פעראינטערעסירטע עלטערן, אז די קלאסען I(a), II(b), III(c), V, VII פון אונזער „חבצלת"-שולע זענען שוין אפגעשלאסען געווארען און עס ווערען מעהר נישט אנגענומען קיין שילערינס אין די דאזיגע קלאסען. דאגעגען זענען נאך פאראן אייניגע פרייע פלעצער אין IV, VI (פאווש.) און IV גימנאזיום

גלייכצייטיג מעלדען מיר, אז עס ווערען נאך אנגענומען איינשרייבונגען אין די פאר און נאכמיטאג-פרעבעל-אבטיילונגען, האנדעלס-קורסן און יהדות-אווענד-קורסען.

א כתיבה וחתימה טובה

אונזערע געעהרטע מיטגלידער, סימפאטיקער, ווי אויך אלע וואס אונטערשטיצען אונז דאס גאנצע יאהר מיט שפענדען, בעזונדערס די פליישער-, פישער- און געמיזע-הענדלער-פעראיינען, און די וועלכע העלפען ביי אונזערע אונטערנעהמונגען לטובת דעם עלענדען יתום

ווינשט א גליקליך יאהר
די פערוואלטונג
פון בית-יתומים זגערזשער 40

רעכער
אויף דער מאשין ווערען אויסגענייט
שרודמיעסקא 8.

א כתיבה וחתימה טובה

ווינש איך מיין ליבע מוטער, ברודער, שוועסטער, ווי אויך די גאנצע פאמיליע. בעזונדער מיין געעהרטער קליענטעלע און אלע, וועלכע שטעהען מיט מיר אין האנדעלס - בעציהונגען

שלמה טאסק און פאמיליע

א כתיבה וחתימה טובה
און א גוט יאהר
ווינש איך דער פערוואלטונג, מיטגלידער און פערסאנאל פון קליינהענדלער-פעראיין פיעטריקאווער 6
פרעזעס **שלמה טאסק**

לשנה טובה תכתבו

א כתיבה וחתימה טובה ווינש איך מיין געעהרטער קונדשאפט, פאמיליע, פריינד און בעקאנטע

ווייך- און מעהד-פאבריק
„פראגרעס" אלטער מארק 2
אינהאבער: זלמן גוטער.

א כתיבה וחתימה טובה

ווינש איך די עלטערן, געשוויסטער, פאמיליע און אלע אונזערע פריינד
ליבל לייזערזאוויטש און פרוי
לאדז, אגראדאווא 1

א חתימה טובה
צום נייעם יאהר ווינשען מיר דער פערוואלטונג פון צענטראלען קליינהענדלער-פעראיין מיט די ה"ה
אדוו. ווייצמאן און ראטמ. כארי בראש
סעקציע שאכער
ביים צענטראלען קליינהענדלער-פעראיין פאמארסקא 15.

א חתימה טובה
צום נייעם יאהר ווינשע זמיר דער פערוואלטונג פון צענטראלען קליינהענדלער-פעראיין מיט די ה"ה
אדוו. ווייצמאן און ראטמ. כארי בראש
סעקציע אלטע גארדעראבען
ביים צענטראלען קליינהענדלער-פעראיין פאמארסקא 15.

א חתימה טובה
צום נייעם יאהר ווינש איך די ח"ח:
אדוו. ווייצמאן און ראטמאן כארי
אברהם אבראמאוויטש

א חתימה טובה
צום נייעם יאהר ווינשע זמיר די ח"ח
אדוו. ווייצמאן און ראטמאן כארי
יודישער הילפס-פעראיין
„גמילת חסדים" פאמארסקא 15

א חתימה טובה
צום נייעם יאהר ווינשען מיר דער פערוואלטונג פון צענטראלען קליינהענדלער-פעראיין מיט די ה"ה
אדוו. ווייצמאן און ראטמאן כארי בראש
קיה-בעזיצער פעראיין אין לאדז.

לשנה טובה תכתבו
א געזונד און גליקליך יאהר ווינש איך מיינע ליבע עלטערן, שוועסטער, שוואגערס, קרובים, פריינד און בעקאנטע, ווי אויך מיין לעהרער מ. דארגוזשאנסקי.
6115
פישעל ב־ ־מאן

מעומקא דלבא אנו מברכים
בשנה חדשה את מחותננו הנכבד

מר זינגר ורעיתו
ובנם הנחמד **משה'לי.**
ז. נמיוט וביתו

מיר ווינשען א גוט יאהר אונזער שוואגער און אנקעל
צבי הירש ליפסקי
מיט זיין פרוי
אונזער ליבע שוועסטער און טאנטע
גיטעל
מיט זייערע קינדערלעך און אייניקלעך (אין ניו-יארק)
ז. נאמיאט און פאמיליע.

א הערצליכען גליקסוואונש
צום נייעם יאהר
שיקען מיר אונזער קוזינע
פרידה פונסקי
(אין אמעריקא)
ז. נאמיאט און פאמיליע.

תהא שנה בכתב

אייזענבערגס אנאנסען = ביורא

ווארשאַ, נאלעווקי 13 זאמענהאף 9 ווינשט אַלע געשעפטס-פריינד, צייטונגס אדמיניסט אציעס, ש יפטש על:ר א כתיבה וחתימה טובה

שנה טובה ומאושרה,

ברכה והצלחה

לשנה טובה תכתבו

א געזונד, גליקליך יאהר ווינשט
די סינאגאגע = האנטארעז, דעם
כאר און אלע מיינע קרובים פ־יינד
און בעקאנטע

מ. דארגוזשאנסקי

מיין פאמיליע, פריינט,
בעקאנטע, אלע טעאטער-
בעזוכער ווינשט

א כתיבה וחתימה טובה

און א גוט פרייליך יאהר

דירעקטאר פון יודישן טעאטער אין פילהארמאניע

איסר בעזמאן

א כתיבה וחתימה טובה

ווינש איך אלע מיינע טעה־טע בעזוכער,
קונדשאפט און אלע, וועלכע שטעהען
מיט מיר אין האנדעלס - בעציהונגען

פ. נייפעלד אינהאבער פון

Cafe „ATLANTIC"

פיעטריקאווער 48

א כתיבה וחתימה טובה

ווינשט אלע מיטגלידער, פעראיינס-
סימפאטיקער, אלע שפענדער, וואס
אונטערשטיצן אונזער פעראיין
א גאנץ יאהר ווינשען מיר

א גליקליך יאהר

די פערוואלטונג
פון „משמרת החולים"
אין לאדז פימאנאווסקיעגא 6

א כתיבה וחתימה טובה

ווינשע איך מיינע ג' חברים פון ש"ע
ביי פא"י פולנאצנא 22 און בעקאנטע
המבוך איטשע ליב ליפשיץ

צום נייעם יאהר

א כתיבה וחתימה טובה און א גוט גליקליך יאהר ווינש איך מיינע ליבע מחותנים ווי אויך מיין ליבע כלה פרל. פ א ל א.

לאדז, ד. 1. תשרי, תרצ"ב.

פרץ ראזענצווייג.

א כתיבה וחתימה טובה

ווינש איך צום נייעם יאהר אלע מיינע קרובים, פריינד און בעקאנטע, ווי אויך מיינער קונדשאפט און די אלע, וועלכע שטעהען מיט מיר אין האנדעלס-בעציהונגען.

ח. ד. שימשעוויטש.

בוכבינדער, פיעטריקאווער 26.

לשנה טובה תכתבו

ווינש איך מיינע ליבע עלטערן, געשוויסטער, קרובים, מיין חשוב'ן דירעקטאר ה' מזאה, אלע חברים פון דער „ווילנער טרופע" און גוטע פריינד

אהרן דארענבוש און פאמיליע

סעקרעטאר פון דער „ווילנער טרופע".

א חתימה טובה

צום נייעם יאהר ווינשען מיר די פערוואלטונג פון צענטראלן קליינהענדלער פעראיין, מיט די ה"ה

אדוו. ווייצמאן און ראטמ. כארי בראש

סעקציע פיש-הענדלער, ביים צענטראלן קליינהענדלער-פעראיין, פאמארסקא 15.

א כתיבה וחתימה טובה

און א גוט יאהר ווינשע איך מיינע ליבע עלטערן, ברודער, אויך די גאנצע פאמיליע אין לאנד און אויסלאנד, אויך אלע פריינד און בעקאנטע. בעזונדערס מיין ברודער הערש מאיר פרידמאן, (אין סקערניעוויץ).

טוביה פרידמאן, לאדז.

א חתימה טובה

צום נייעם יאהר ווינשען מיר דער פערוואלטונג פון צענטראלן קליינהענדלער פעראיין מיט די ה"ה

אדוו. ווייצמאן און ראטמ. כארי בראש

דער פרוכטען און גע־יזע-פעראיין מלינארסקא 9, אפט. פון דעם צענטראלן קליינהענדלער - פעראיין, פאמארסקא 15.

א כתיבה וחתימה טובה

ווינשען מיר אונזער געעהרטן סיים-דעפוטאט ד"ר ראזענבלאט, לאווניק אלעקסאנדער יאעל, אדוו. טייטעלבוים, אויך אונזער פרעזעס מענדעל מינטץ.

שאכער - סעקציע ביים צווייטען קליינהענדלער - פעראיין, אלטשטאט נומער 10. 6193

לשנה טובה תכתבו

א גליקליך יאהר ווינשט דער הויפט-פערוואלטונג פון צווייטען קליינהענדלער - פעראיין, אלטשטאט 10.

די שניידער־אלטווארג־סעקציע.

דעם פארזיצער פון דער יוד. פאלקס-פארטיי

ראטמאן און פרנס אדוו. יוסף ווייצמא

דעם ראט פון דער יודישער פאלקס-פארטיי, דעם פארזיצער און די פערוואלטונג פון צענטראלן - ראד - פערקעהר - פעראיין, אלע קרובים, בעקאנטע און פריינד ווינשען א גוט יאהר.

יואלף נראסמאן און פרוי

גדאנסקא 16.

„REKLAMA"

א כתיבה וחתימה טובה

און א גוט יאהר, ווינשען מיר אלע אונזערע קרובים, פריינד און קונדשאפט. 6131

אברהם כינע און פאמיליע

איבערצייגט אייך!

דער רייכסטער און גרעסטער אויסוואהל
פון די מאדערנסטע טריקאטאזש-אויסארבייטונגען

דזשימפערס — רעפארמעס

זשאקעטען — ספעציעלע

פולאווערס — ספארט-פולאווערס

קאסטיומען — ווי אויך פאר קינדער

אויף לאגער די מאדערנסטע
שטרימף און שקארפעטעז

אין די עלעגאנטסטע הערען-גאלאנטעריע
עמפפעהלט צו די ביליגסטע פרייזען

Tricot

Łódź, Zgierska 4 (przy Nowomiejskiej)

Telefon 191-06

א כתיבה וחתימה טובה

און א געזונט גליקליך יאהר

ווינשט אלע פריינט, בעקאנטע, טעאטער-
בעזוכער און דעם גאנצן כלל ישראל.

דירעקטאר

דוד צעלמייסטער

תחל שנה וברכותיה

צום נייעם יאהר עמפפעהלען מיר אונזערע בעריהמטע

ווייגען און קאניאק

„כרמל = אריגינאל"

אלע אונזערע געעהרטע קונדען און קאנסומענטען ווינשען מיר

א כתיבה וחתימה טובה

שדכנים

צוויי אינטעליגענטע יונגעלייט (שותפים) מיט א גוט איינגעפיהרט געשעפט ווילען, שליסען פארטיעס שדכנים געווינשט, אפערטען אין אדמנ. פון „נייעם פאלקסבלאט" פאר יונגעלייט

זויבקייט אין היילבאר

ערפינדונג אויפאניע פון זעטציאליסטען; שדורכנעפירט בסוויטנט שווערונגקוט או"-רען-אגרעניקייטען, או ערען פלוס, צאהלרייכע דאנקבריף ערלאנגט בחנם'דיגע בעלערניע בראשורען. אדרעס: Euphonia Liszki, przy Krakowie

St. FELCZER

JAKÓB WITONSKI

Cegieln. 20 tel. 102-27

צוריקגעקעהרט

נעמט אן וויזיטען אין דער שטאט ווי אויך פון 5 אז. נאכמ. אינדערהיים

PORADNIA WENEROLOGICZNA

פון דאקטוירים-ספעציאליסטען

זאוואדזקא 1.

נאר פאר וועגערישע הויט-קראנקה, און מענער-שוועכע אנאליזען פון בלוט און אויספלוס אויף סיפיליס און טריפער. קאנסיליומס מיט ספעציאליסטען פון אוראלאגישע און נערוועז-קראנקהייטען. קווארץ-לאמפ. עלעקטרישער הייל-קאבינעט לאסמעטיק.

— — טעטיג פון 8 פריה ביז 9 אוונד. — — פון 11 ביז 12 ביי טאג און פון 2 ביז 3 נאכמ. נעמט אן א פרוי-דאקטאר נור קינדער און פרויען זונטאג פון 9 פריה ביז 2 נאכמיטאג.

— בעזונדער ווארטע-צימער פאר פרויען. —

וויזיט 3 זל.

אן עס-צימער

און א שלאף-צימער

ביליג צו פערקויפען

ביי גאלדבערג

האמיענא 1,

ערשטער שטאק

שייטלעז

מיט פאריזער שרינדען

ווי אויך פערטיגע שייטלען

ווערען ערשטקלאסיג און רעעל אויסגעארבייט

צו ביליגע פרייזען

ביי קערש, סקווערצאווא 15

לינקע אפיצינע, 1-שטער שטאק.

מעלדונג

פון דער גמילת חסדים קאסע ביי דער חברה גדולה בחה"ים, וואלבארסקא 37.

מיר טיילען מיט אונזערע געעהרטע מיטגלידער דאס אויף דער לעצטער פערוו. זיצונג פון דער קאסע איז ענטגילטיג בעשטימט געווארן דער טערמין פון פלעט אויף די בילעטען דעם 1-טען אקטאבער ה. י. גלייכצייטיג בעטען מיר די אלע, וועלכע האבען נאך נישט ערלעדיגט פאר די בילעטען, דאס צו ערלעדיגען ביז דעם 30[9 ה. י.

6138 מיט אכטונג די פערוואלטונג.

אכטונג, דאמען!

דערמיט מאך איך בעקאנט מיין געעהרטע קונדשאפט, אז אין מיין

דאמען=שניידער=אטעליער

L. APPEL

ŁÓDZ, GDAŃSKA 15

prawa oficyna, parter

איז אנגעקומען די נייעסטע

הערבסט = און ווינטער=זשורנאלען

ס'ווערען אנגענומען זאמטליכע בעשטעלונגען צו צוגענגליכע פרייזען.

רעעלע בעהאנדלונג! פינקטליכע אויספיהרונג! קומט און איבערצייגט אייך!

וועסקשטעל

פון שירמס

און שפאציר-שטעקענס

ס. פייגענבוים

לאדז, בארוטאווטשא 19

עמפפעהלט אין א רייכען אויסוואהל פון קאלירטע דאמען- און מענער-שירמס און שטעקנס צו קאנקורענץ-פרייזען

נעמט אן אלערליי רעפאראטורן פון שירמס און שטעקנס

שייטלעז

מיט פאריזער שרינדען

ווי אויך פערטיגע שייטלען

ווערען ערשטקלאסיג און רעעל אויסגעארבייט

צו ביליגע פרייזען

ביי פרוי ב. פארזשוצקא, קאמיעננא 5

2-טער הויף, לינקס 2-טער שטאק.

אלע מיטגלידער, סימפאטיקער און מנדבים ווינש

א כתיבה וחתימה טובה

די פערוואלטונג
פון דער „תלמוד-תורה"
ע"ש הרהג"צ
רבנו אלי' חיים מייזל זצ"ל

Dr. med. Ignacy Margolis

OKULISTA

Al. Kościuszki 9, tel. 165-17

צוריקגעקעהרט

Dr. med. Szymon Grinberg

קינדער און אינערליכע קראנקהייטען

POŁUDNIOWA 20, tel. 168-38

נעהמט אן טעגליך פון 12–1 און פון 4–6 אוו.

דאס בעקאנטע מענער-הוט-געשעפט
„SPLENDID"
11-טער ליסטאפאד 31 (קאנסטאנטינער)

עמפפעהלט צום קומענדיגען הערבסט- און ווינטער-סעזאן
דעם רייכסטען אויסוואהל פון
מענער-היטען
פון די נייעסטע פאסאנען *** פון אין און אויסלענדישע פירמעס

די פרייזען צוליב'ן קריזיס
בעדייטענד פערקלענערט
בעמערקונג: מיר בעזיצען א גרויסען
אויסוואהל פון עלעגאנטסטע
ספארט-היטלער.

אתרוגים
מובחרים
וגם לולבים והדסים
במקח השוה להורט ועגצעל
פלאץ וואלבאשטשי 10 (נייער מארק)
עמנואל קאפעלוש

מובחרים
אתרוגים
לולבים והדסים
שויין אויף לאגער ביי
ה. ארפינגער, 10 פולנאצנא 10

אכטונג!
די בעוואוסטע און לאנג-עקזיסטירענדע פירמע
J. FUTERMAN
Łódź, Piotrkowska 54, tel. 106-54

מאכט בעקאנט, דאס זי בעזיצט און עמפפעהלט דער געעהרטער קונדשאפט צו די פארשטעהענדע ימים-טובים א זעהר רייכען אויסוואהל פון עלעגאנט מאדערנסטע לעצטע נייהייטען פון:

דיוואנעם	טיש-בעט-דעקען	מעבעל-איבערצוג
כארניקעס	נארזשוטען	דעקאראציע-שטאפן
גארדינען	קאצען	צעראטען
פארטיערן	רייזע-פלעדן	ליגאלעאום

אלעס צו אויסערסט בילּיגע פרייזען און רעעלע באהאנדלונג.
בעמערקונג: פערטרעטונג פון די בעסטע בילסקער האנד-דיוואנעס.
54 הורט! דעטייל! 54

7-קל. מענער-שולע z pr. szk. państw. פון
ש. שולדענרין
29 פאלודניאווא 29

אם גן-ילדים איז די געוואונשענע שולע פאר קינדער, וואס די עלטערן ווילען זיי געבען צוזאמען מיט וועלטליכע בילדונג א שטרענגע רעליגיעזע ערציהונג און גרינדליכע לעהרע אין תנ"ך, העברעאיש, ווי אויך אין תלמוד.
דאס לעהר פערסאנאל בעשטעהט פון די בעסטע פעדאגאגישע קרעפטען. אין פארבערייטונגס-קלאס ווערען אנגענומען שילער פון 5 און א האלב יאהר אהן שום קענטניש.
איינשרייבונג טעגליך אין אלע קלאסען פון 9–2 און פון 4–6 נ"מ

די הנהלה פון די 7-קלאסיגע שולען
קאצענעלזאן-נהומאב
איז מודיע דאס פון נייעם שול-יאר אן, ד. ה. פון 1/9 1931 (י"ט אלול) ווערען די שולען רעארגאניזירט און מ'קומען פאר פאלגענדע ענדערונגען:

7-קלאסיגע שולע אויף דער נאד-לודקא 8. טעלעפאן 177-01
(צווישען באהאמיעסקא און ווסכאדניא)
ווירד געענדערט אויף א
מענער-שולע
אין: נעמט אן אין אלע קלאסען (אדז.) נור אינגלעך פון $5^1/_2$ ביז 15 יאהר

פאר די אינגלעך פון ארטאדאקסישע עלטערן איז עקזיסטירט
א רעליגיעזער-חדר
וואו מ'ווירד געלערנט דורך די בעסטע מלמדים גרינדליך
חומש, רש"י, פוסק, גמרא ותוספות
אין חדר ווערען אנגענומען אינגלעך פון 4 ביז 15 יאהר.

אין די פרעבעל-שולע (שפיל-שולע) און אין ערשטען ארויסל קענען אויך אויפג. ווערען מיידלעך פון 3—7 יאהר

7-קלאסיגע שולע אויף דער פאמארסקא 20. טעלעפאן 183-40
ס'ווערען אין דעם פארנערסערטען לאקאל געצמענט די קלאסען IV. III. II. I. C. B. A.
(פארוואלען 1 ביז'ן VII)
פיר קנאבען און מעדכען
אין שול צוואנג-עלטער פון 7—15 יאהר

א ספעציעלער פארבערייטונגס-קלאס פיר ענטוויקעלטע קינדער פון $5^1/_2$ ביז 7 יאהר

ביי דער שולע איז א מוסטערהאפטע פרעבעל-שולע (שפיל-שולע) פיר קינדער אהן אונטערשיד פון ענטוויקלונג פון $3^1/_2$ ביז 7 יאהר
די פרעבעל-שולע ווירד געפיהרט און דער פוילישער אונטעררייכטס-שפראך
ויטן סיסטעם פון פראבעס, מאנטעסאורי מיט מוזיק און ריטמיק.

פיר פיזיש שוואכע קינדער ווי אויך פיר אינבעמיטעלטע עקזיסטירט א נאכמיטאג-שולע ביז 50% בילינער. נאכמיטאג פרעבעל-שולע.

וויכטיגע בעמערקונג!
1) די 7-קלאסיגע שולע און רעליגיעזער חדר אויף דער נאד-לודקא 8 (ביי נאוואמיעסקא) איז די געוואונשענע אנשטאלט פאר די עלטערן, וועלכע בלאנדזשען צווישען וועלטען און זוכען צו פאראייניגען די מאדערנע וועלטליכע בילדונג און ערציהונג מיט'ן אידישען רעליגיעזען חדר ד. ה. למודי קודש מיטלמודי חול.
2) די שולע ערלעדיגט פאר די עלטערן דאס איבערטראגען די קינדער פון אנדערע שולען, ווי אויך אלע פארמאליטעטען לגבי דער שול-מאכט (וויזע און אנדערע חעזהאגיעם).
די קאנצעלאריע פון דער שולע אויף פאמארסקא 20 איז טעטיג פון 5 ביז 8 אוו.
גאדלודקא 8 „ 12 „ 2 נ.מ.

פאר מאגענליידנדע
ראבארבער-וויין,
פעפסין-וויין
אין פרימא קוואליטעט
צו בעקומען אין דער וויינהאנדלונג פון
E SZYKIER
Północna 1, tel. 107-84

מאשיז-מצות
ווערט געבאקען אלע טאג פרישע און דינע ווי אויך מצה-מעהל. אייער-פערפעל און סוכארקעס לויט קארלסבאדער סיסטעם
מיר עמפפעהלען צו יעדער צייט אונזערע גוט-בעקאנטע און פרישע געבעקסען פון אונזער איבעראל בעוואוסטער צוקערביע
ב. ווייגבערג
38 פיעטריקאווער 38
:–. טעלעפאן 143-82. :–:
אכטונג! עס ווערען אויך ארויסגעגעבער פריהשטיקען, אווענד-ברויטען
וועלכע איז פערזיכערט מיט ספעציעל יור-טובדיגע געבעקסען

Staromiejski Bank Ludowy
Łódź, Plac-Kościelny 4.
ערלעדיגט אלע ארט באנק אפעראציעס
ביליג, שנעל, רעעל און פינקטליך

בעקאנטמאכונג:
פענסיאנאט
פשיגורסקי און ווינער
גלאווגא - באווא-אטוואצק
נעהמט אן געסט אויף אלע יום-טובים
- צו קאנקורענץ-פרייזען,
אדרעס: Głowno, Skrzynka pocztowa 58
ס'וועט ווערען געדאווענט די ימים-נוראים.
נעניערעס צו ערפאהרען ביי ווינער ווכאדניא 27

לשמוע אל הרנה ואל התפלה
ס'ווערט געדאווענט
די ימים נוראים מיט בעריהמטע חזנים און א גוטען כאר
אין פרידוואלד'ס זאל
פאלודניאווא 10
בילעטען שוין צו בעקומען פון 8 ביז 10 אווענד.

נאכ'ן צוריקקומען פון א קירציאנס-געגענד
דיפל. מאסאזשיסט
אבראם קאזשמינסקי
זגערשער 38. טעלעפאן 225-67
נאך א לאנגיעהריגער פראקטיק אין טשעכאסלאוואק און ווארשאווער שפיטאל מאכט מאסאזשען געגן פאראליזש ארטרעטיזם, רעומאטיזם, אישיאס און נאכ'ן גיפסען. ב'פיר שדורך אפעראציעס-קוראציעס מיט דער הילף פון מאסאזש ב'בעזיין צאלרייכע שערקענונגען פון אינלענדישע און אויסלענדישע דאקטוירים זאוי דאנק-בריף פון אויסקור. קראנקען

פענסיאנאט
עלבינגער לאסק
ווער עס וויל האבען רוהיגע און פרעהליכע יו"ט און זיין צופרידען פון די גוטע און געשמאקע מאכלים קען עס נאר ערהייכען אין ערשטקלאסיגען
פענסיאנאט עלבינגער, לאסק.
די ימים נוראים וועט מען דאווענען אין וואלד.
גלייכצייטיג ווינש איך אלע מיינע ג' געסט, פאטיליע און גוטע פריינד א כתיבה וחתימה טובה.

Dr. med. NIEWIAŻSKI
ספעציאליסט פאר סיפיליס, טריפער און הויט-קראנקהייטען. בעהאנדלונג פון מענער-שוואכע
אנדזשעיא 5, טעל. 159-40
נעמט אן פון 8–11 און פון 6–9 אוו.
זונטאג און יום-טוב פון 9–1 פארמ.
בעזונדערער ווארטע-זאל פאר פרויען.

א כתיבה וחתימה טובה
ווינשען מיר אלע אונזערע
מיטגלידער, און די אלע
וועלכע קומען מיט אונז אין
האנדעלס-בעציהונגען
ראט און פערוואלטונג
פון דער קליינהענדלער-באנק
אין לאדז, אנדראווא 2

א גליקליך יאהר
און א גוטע פרנסה
ווינש איך מיינע געעהרטע קונדשאפט, ליבע עלטערן, פריינד און בעקאנטע
פריזיער-אינהאבער
F. TATARKO 11 דרעוונאווסקא

א כתיבה וחתימה טובה
ווינש איך מיין ג' קונדשאפט
קרובים פריינד און בעקאנטע
י. דרוקער און פרוי
אינהאבער פון
פערפומעריע-געשעפט
5 זאוואדזקא 5

א כתיבה וחתימה טובה
און א גוט יאהר
ווינש איך דער פערוואלטונג און די מיטגלידער פון גראשער-פעראיין, ווי אויך די מתפללים פון גראשער-שוהל אין לאדז
פרעזעס פון גראשער-פעראיין
יחיאל (היינץ) ראזענטאל

אכטונג, שטריקער-מייסטער!
מיר רופען אלע שטריקער-מייסטער פון פע-דע צו קומען צו דער
פערזאמלונג
וואס קומט פאר זונטאג מוצאי-יום-טוב 8 א זייגער אווענד אין לאקאל פון האנדווערקער-קלוב פאלודניאווא 4 וועגען דער נאכט-ארבייט.
די קאמיסיע
צו בעקעמפען די נאכט-ארבייט

אזהרה גדולה!
אין גייערס ראיאן מעג מען שעכטען עופות
נאר אויף זשגאווסקא 4
די שחיטה פון נאווא-זארזשעווסקא 25 איז בחשש נבלה וטרפה.
ועד הרבנים עם ועד הכשרות
ביי דער יוד. קהלה אין לאדז.

דאנקזאגונג.
אין נאמען פון די קינדער פון דער תלמוד-תורה ע"ש הרהגה"צ רבנו אלי' חיים מייזל זצ"ל, וועלכע געניסען פון אונזער קיך, דאנקען מיר דעם
פליישער-פעראיין פון באלוט, זגערזשער 84
ווי אויך די **שטאטישע פליישער**
פאר זייער רעגעלמעסיגען בעזארגען א נזצר קיך מיט פלייש און ווינשען זיי אלע
א כתיבה וחתימה טובה.
דער דאמען-קאמיטעט פון דער אומזיסטער קיך
ביי דער ת"ת ע"ש הרה"ג זצ"ל.

יעהרליכער
וועבערי-אווענד-קורס
ביי דער האנדווערקער-שולע
פון דער געז. צו פערשפרייטען קולטור און טעכנישע וויסענשאפט צווישען יודען אין לאדז, פאמארסקא 46, טעל. 163-80.
די קאנצעלאריע איז טעטיג טעגליך, דינסטאג, מיטוואך און דאנערשטאג פון 7 ביז 9 אווענד.
6066

עס וואלט געווען טראגיש

אויב דער פעלקער=בונד זאל נישט ארגאניזירען א געמיינ=

זאמע אקציע צו בעקעמפען דעם פינאנציעלען וועלט=קריזיס

גרויסע פאליטישע רעדע פון לארד ראבערט סעסיל

ג ע נ ף, 10 (סז) לאָרד ראָבערט סעסיל, ענג־לאַנדס ערשטער פערטרעטער אויף דער זיצונג פון פעלקער־בונד, האָט דאָנערשטאג געהאַלטען אַ גרויסע פאָליטישע רעדע, וואָס האָט אַרויסגערופען גרויס אויפמערקזאַמקייט און איז עטליכע מאָל אַפּלאָדירט געוואָרען.

לאָרד סעסיל האָט אַ סך גערעדט וועגען די בעציהונגען צווישען פראַנקרייך און דייטשלאַנד, האָט געפאָדערט אַנ׳אַלגעמיינע ענטוואָפנונג און האָט זיך געווענדעט מיט אַנ׳אַפּעל צו אַלע רעגירונ־גען פאַרצונעהמען געמיינזאַמע שריט צו בעקעמפען דעם קריזיס.

דער רעדנער ערקלערט, אַז עס וואָלט געווען אויסערגעוועהנליך טראַגיש, ווען דער פעלקער־בונד, אין וועלכען עס איז פערטרעטען דרייפירטעל פון דער מענשהייט, זאָל זיך נישט פערנעהמען מיט׳ן וועלט־קריזיס. דער פינאַנץ־קריזיס דראָהט צו דערפיהרען צו אַ פולשטענדיגען צוזאַמענבדוך. לאָרד סעסיל האָט אויך געזאָגט, אַז אויב עס זאַל דערגרייכט ווערען אַנ׳אמת׳ע פער שטענדיגונג צווי־שען פראַנקרייך און דייטשלאַנד, נישט אין ווערטער, נאָר אין מעשים, ווערט פערשווינדען 75 פראָצענט ־ען דער אונרוהיגקייט אין דער וועלט.

ווינטער וועלען זיין גרויסע פרעסט

בערלין, 10 (ספּ. טעל.) פון פראָג, וויען און אַנדערע שטעט מעלדעט מען, אַז די דאָרטיגע מעטעאָראָלאָגישע אָבסערוואַטאָריעס זאגען, אַז מען וועט האָבען ווינטער גאָר פריה. זיי גלויבען, אַז שוין אין דער ערשטער העלפט פון חודש אָקטאָבער וועלען זיין שנייען (אַלוא באַלד נאַך סוכות). דער ווינטער וועט אויך זיין אַ שטאַרקער, דערצו זע־בען פאַרהאַן געוויסע באַטור־סימנים, און בעזונדערס דאָס, וואָס די פויגעל האָבען שוין דערשפּירט דעם ווינטער און ענטלויפען פו ןדאַנען. פון וויען מעל־דעט מען, צַז אין אַ רייה בערג־געגענדען אין טי־ראל האָט שוין שטאַרק געשנייט.

אראבער דראהען מיט אנ׳אויפשטאנד

געגען ענגלאנד

ירושלים, 10 (ספּ. טעל.) אין די אַראַבישע אָנפיהרענדע קרייזען ווערט אַלץ שטאַרקער די בעוועגונג, וועלכע איז געווענדעט געגען ענגלישען מאַנדאַט. די דאָזיגע בעוועגונג געפינט אַלץ אַ גרעסערן אָפּקלאַנג אין דער אָרטיגער אַראַבישער פרעסע. כאַראַקטעריסטיש איז דער היינטיגער איז דער אַרטיקעל, וואָס איז אָפּגעדרוקט געוואָרען אין האַלב־אָפיציעלען אָרגאַן פון דער אַראַבישער עקזעקוטיווע, „אל האיאַט״, וועלכער פאָדערט, אַז די אַראַבער זאָלען פערשאַרפען זייער קאַמף, קודם־כל, געגען ענגלישען מאַנדאַט, ווייל דער דאָזיגער מאַנדאַט איז, לויט דער מיינונג פון דער צייטונג די סיבה פון אַלע אומגליקען אין ארץ־ישראל און דער פונדאַמענט פון ציוניזם. כל־זמן פּאַלעס־טינא וועט זיך געפינען אונטער דער ענגלישער מאַכט, וועט די רוהה אין דאָזיגען לאַנד נישט צו־ריקגעשטעלט ווערען.

די צייטונג רופט צום סוף צו פערשאַרפען, דעם קאַמף געגען ענגלאַנד און ערקלערט, אַז אַנ׳־אונאָפּהענגיגע אראביע קאָן דערגרייכט ווערען נאָר דורך ברענגען פיל קרבנות פון אַראַביש בלוט.

פערבאט צו בלאזען שופר ראש=השנה

ביים כותל המערבי

ענגלישע רעגירונג זיכערט די רוהה פון די מתפללים ביי דער הייליגער וואנד

ירושלים, 10 (ספּ. טעל.) דער גענעראַל־סעקרעטאַר פון דער ארץ־ישראל־רעגירונג מיס־טער יאַנג האָט געמאָלדען דער „רבנות הראשית״ (העכסטער ראַבינאַט אין ארץ־ישראל), אַז די רע־גירונג האָט אָנגענומען אַלע מיטלען, אַז די יודען זאָלען קאָנען רוהיג ראש־השנה דאַוונען ביי דעם כותל־המערבי. דער גענעראַל ־סעקרעטאַר יאַנג, האָט צוגעגעבען, אַז עס איז שטרענג פערבאָטען ראש־השנה צו בלאָזען שופר ביי דער כותל־המערבי (דאָ האַנדעלט זיך וועגען צווייטען טאָג ראש־השנה, ווייל דער ערשטער טאָג איז סיי־ווי שבת און מען בלאָזט נישט קיין שופר), און די רבנות הראשית זאָל אַכטונג געבען, אַז מען זאָל נישט עובר זיין אויפ׳ן דאָזיגען פערבאָט. עס איז אויך פערבאָטען געוואָרען צו ברענגען שטיהלען און בענקלעך צום דאַוונען ביי דער כותל־המערבי. ווי מען ווערט געוואויר, האָט גענעראַל־סעקרעטאַר יאַנג אויך געמאָלדען דעם אַראַבישען מופטי (העכסטער גייסטליכער אין ירושלים) חאַדזש עמין, אַז ער איז פערזענליך פעראַנטוואָרטליך, אויב אַראַבער וועלען שטערען יודען דאַוונען ראש־השנה ביי דער הייליגער וואַנד.

מיט 10 פראצענט

זאל געהעכערט ווערען דער הכנסה=שטייער

וואַרשאַ, 10 (טעלעפאָניש פון אונזער קאָר־רעספּאָנדענט) דער פראָיעקט, וואָס דער מיניסטאָרען ראַט האָט אָנגענומען זעהט פאָר צו זהעכערען דעם הכנסה־שטייער פון פונדירטע הכנסות, פון אונבעווענגליך פערמעגענס, פון הייזער, האַנדעלס־און אינדוסטריע־אונטערנעהמונגען, אויך פון עמער־רייטור, רענטעס א. ד. גל.

די העכערונג זאָל בעטרעפען ביז 10 פראָ־צענט אַ יאָהר און זאָל אַריינברענגען 30 מיליאָן זל. הכנסה אַ יאָהר.

טרינקט נור דעם געזונדע
אקאטשימער פאָרטער

קאמף מיט ארבייטסלאזיגקייט

וואַרשאַ, 10 (טעלעפאָניש פון אונזער קאָר־רעספּאָנדענט) היינט איז פאָרגעקומען אַ ווייטערע קאָנפערענץ וועגען בעקעמפען די אַרבייטסלאָזיג־קייט. אין דער קאָנפערענץ האָט זיך אויך בעטייליגט דער לאָדזער וואָיעוואָדע. עס זענען אָפּגעגעבען געוואָרען בעריכטען פון די ערטער און עס זענען אָנגענומען געוואָרען אַ רייה פּלענער צו דער ווינ־טער־אָקציע.

ערלויבט דעם פראָפ. סאמאי־לאוויטש

צו האלטען א רעפעראט אין ווארשא

וואַרשאַ, 10 (טעלעפאָניש פון אונזער קאָר־רעספּאָנדענט) דער רעגירונגס־קאָמיסאַר האָט אַ־רויסגעגעבען די ערלויבניש אויף פראָפ. סאַמאַי־לאָוויטשס פאָרלעזונג וועגען „דער רייזע פון „קראַסין״ און „צעפּעלין״ צום נאָרד־פּאָל״, בתנאי, אַז דער פּראָפעסאָר זאָל נישט בעריהרען קיין פּאָ־ליטישע פראַגען און זאָל צומאָרגענס נאָך דער פאָר־לעזונג באַלד אַוועקפאָהרען.

גאנדי וועט קומען קיין ווארשא

לאָנדאָן, 10 (ספּ.) גאַנדי האָט אויסגעדריקט זיין ווונש צו בעזוכען די הויפּט־שטאָט אין איי־ראָפּע. ער וועט אויך קומען קיין וואַרשאַ.

פרעזידענט הובערס ראש־השנה ־וואונש צו אמעריקאנער יודען

וואַשינגטאָן, 10 (יט״א טעלעגראַפיש).

פרעזידענט הובער האָט פערעפענטליכט זיין ראש־השנה ־ וואונש צו די אַמעריקאַנער יודען.

DOKTUR
H. WOŁKOWYSKI
צוריקגעקעהרט
צעגעלניאַנאַ 4, טעל. 216-90
ספּעציאַל־אַרצט פאַר הויט־ און ווענערישע קראַנקהייטען, מענער־שוועכע. אַלע אַרט אַנאַליזען, עלקטראָטעראַפּיע, בעהאַנדלונג מיט קוואַרץ־שטראַהלען.
נעמט אָן פון 8–2 און פון 5–9 אָוונד.
בעזונדער וואַרטע־צימער פאַר פרויען.

DR. MED.
Józef Imich
ספּעציאַליסט פון אויערען, נאָז, האַלז און קעהל־קראַנקהייטען
צוריקגעקעהרט
מאַביוּשקי 1, טעלעפאָן 209-97,
נעהמט אָן פון 1–2 און פון 5–7 נאַכמ.

יעדער איינציגער
האָט זיך איבערציינגט, אַז פאַר
מעבעל
דיוואַנעס, פעלצען, נייה־מאַשינען, גאַרדעראָבען אז״וו
צאָהלט די העכסטע פרייזען
א. ווייצמאַן שענקעוויטש 23
טעלעפאָן 191-00.
ביי מיר איז שטענדיג פערשידען גענוצט מעבעל אין גוטען צושט_נד צו פערקויפען.

קלאַנג־קינאָ־טעאַטער
APOLLO
היינט און פאָלגענדע טעג!
„טויט = מאַנשאַפט״
ריהרענדע דראַמע פון קולטורעלע מענ־שען, וועלכע זענען אָפּגעגעבען געוואָרען אויף גנאָד פון אַ מענש – אַ בעסטיע.
אין די הויפּטראָלען:
L. Wolheim, Kay Johnson, C. Nagel
„וועסט מיך פערגעסען״
דראַמע פון גרויסער ליבע און נישט קלענערער שנאה
אין די הויפּטראָלען:
WILLIAM HAINES
Jòzefina Dunn i R. Cortez
אָנהייב אין געוו. טעג 4 אַ זייגער נאָכמ.
שבת און זונטאָג 12 אַ זייגער בייטאָג.

לכבוד יום=טוב!
אונגעוועהנליכע רעדוקציע פון אלע פרייזען
אין דער איינציגער קאָנקורענץ=פערפומעריע פון דער פירמע
י. דרוקער, 5 זאַוואַדזקאַ 5
טעלעפאָן 17592
וואָס בעזיצט דעם רייכסטען אויסוואַהל פון די נייעסטע פּאַריזער פּערפומען, ווי אויך די פיינסטע ערשטקלאַסיגע פודערן, טואַלעט־זייפען אז״וו
Perfumerja J. DRUKIER
מיט אכטונג
ZAWADZKA 5
TEL 175-92
בעמערקונג: ענגראָסיסטען בעקומען ספּעציעלען ראַבאַט.
קיין פיליאַלען בעזיצען מיר נישט.

אין די טעג פון חשבון הנפש

דער מוח ווערט אַביסעלע טעמפּער, שוואַכער; ער הערט אויף צו פילאָזאָפירען און חקר'ענען זיך און מאַכט שותפות מיט דעם האַרץ, מיט דעם געפיהל און סענטימענט. –

דאָס צולאָזענע האַרץ, דער לב חומד, ענטגעגען וועמען מען האָט געשאַפען דעם שווערען לאו, דעם „לא תחמוד", גיט זיך אַביסעל אונטער, מאַכט שלום מיט זיין קריטיקער, דעם מוח, און לאָזט זיך אַביסעלע בעשרענקען....

עס ווערט געבוירען אַ סינטעז פון געפיהל און פערשטיין. ביידע זענען בעהערשט מיט דעם גרויסען סוד פון „בעשאַפונג". דער קינדישער בראשית, וואָס האָט אָפּגעקלונגען אַזוי מיסטיש און עהרליך אין די קינדער־אויערען, ווען מען האָט עס צום ערשטען מאָל געהערט פון רבין אויסטייטשען, ענטפּלעקט זיך ווידער אַמאָל אין דעם אורשפּרינגליכען, אין דער קינדיש־פּרימיטיווער געשטאַלט. מען איז פּונקט ווי אין די קינדער־יאָהרען אומבעהאָלפען, אָבער דאָס מאָל מיט אַ בעוואוסטזיין.

מען פיהלט זיך אויף אַן אמת קליין, קלענער ווי אַ שטויב אין דעם גרויסען „בראשית". און אפשר נאָך מעהר. מען פיהלט זיך ערנידערט, ווען מען הויבט אָן מאַכען דעם דין וחשבון. מען הויבט אָן מעסטען מיט נייע מאָסען, נישט פון פונט און מעטער, נאָר מיט מאָסען, וואָס גרייכען פון הימעל ביז ערד, פון עק וועלט צו עק וועלט.

מענש, גאָט, בריאה, אַלץ ווערט ווי אין איין קנויל פערבונדען מיט אומצאָהליגע קניפּען, סודות'דיגע לאַבירינטען און מען פיהלט זיך קליין און ערנידעריט אַפילו אין די אייגענע קרייזען פון די אייגענע פיר ווענט...

אָט אַזוי אומבעהאָלפען פיהלט זיך דער מענש פון אייגענעם אינדיווידועלען דין וחשבון, ווען ער הויבט אָן אויסרעכענען און אויסמעסטען זיינע מעשים, זיין לעבען, אַלס יחיד, און זיין בעציהונג צו דעם כלל, צו זיין פאָלק, צו דער מענשהייט. ער מעסט דאָס נישט מיט קיין טאָג־טעגליכע גראָשעדיקע, נאָר מיט אייביגע געטליכע מאָסען...

עס איז דאָך פערהאַן אַן עיקר'דיגער אונטערשיד, וואָס איז שוין אַמאָל אַרויסגעזאָגט געוואָרען פון אונזערע חכמים — תשובה! דאָס קינד האָט נישט דעם בעגריף פון תשובה, ווייל עס ווייסט נישט וואָס ס'איז זינד. עס ווייסט נישט וואָס הייסט אַ שלעכטער טאַט. עס בעגרייפט דאָס נישט. מיט זיין קינדישען מוחל בעגרייפט ער זיין אומבעהאָלפענקייט גאַנץ בעוואוסטלאָז. אָבער דער מענש קען אויך זעהען זיין גרויסקייט אין די טעג פון ערנידערונג. טאַקע אין די טעג פון זיינע טיפסטע תהומים פון זיינע נידעריגסטע אפּגרונטען קען ער אויך דערזעהען זיינע הויכקייטען. דורך בעסערע, שענערע מעשים, דורך טאַטען, וואָס פעראייביגען דעם מענשען, דורך מעשים, וועלכע פערשענערען און פערזיסען זיין לעבען פון דעם העכערען סאָרט, פיהלט ער, אַז ער קען זיך דערהויבען.

דאָס איז דער מענש אַלס יחיד. אַבער דער מענש איז קיינמאָל נישט בלויז אַ יחיד אין דעם פולסטען זין פון דעם וואָרט. אַלס מענש מוז ער קומען אין בעריהרונג מיט דער אויסערליכער וועלט, מיט דעם שכן, מיט דעם כלל, מיט זיין פאָלק און לאַנד און מיט דער גאַנצער וועלט. דער דין־וחשבון זיינער מוז גיין ווייטער, מוז אַרומנעמען ווייטערע שטחים, ברייטערע פלאַכען, און עס וואָלט נישט געשאַדט, אַז יעדער איינער אין דעם מאָמענט זאָל זיך אָפּגעבען אַביסעלע אַ דין־וחשבון, ווי איז זיין בעציהונג צו זיין פאָלק.

עס איז כדאי, אַז דער יוד זאָל וויסען, אַז דער מצב פון זיינע ברידער אין אַלע לענדער איז ביטער, און אין אַ טייל לענדער אומדערטרעגליך. עס איז כדאי, ער זאָל וויסען, אַז צעהנדליגער טויזענטער יודישע יונגעלייט רייסען זיך און ווילען אַרויס פון זייערע ענגע און פערצווייפעלטע אָן שום פערספּעקטיווע גרעניצען. זיי ווילען אויסוואַנדערען... עס איז כדאי, אַז דער יוד זאָל וויסען, אַז די ענערגיע פון זיין פאָלק, וואָס איז געווען פערשלאָפען באַלד צוויי טויזענט יאָהר, ברויזט און זידט און וויל אַרויס פון איהר אומנאַטירליכען שטייגער און אָנהויבען אויפסניי אַ געזאַמטעס לעבען... עס איז כדאי, אַז ער זאָל וויסען, אַז ערגעץ וואו שטעהט אַ לאַנד, און וואַרט אויף די יודישע קינדער און אויף דער יודישער ענערגיע...

אין דעם באַלאַנס טאָר קיין שום פּאָזיציע נישט פעהלען. קיין זאַך טאָר נישט בעהאַלטען ווערען... אַלעס מוז אַוועקגעשטעלט און בערעכענט ווערען. אין דעם זין דאַרף מען פערשטעהען די בעדייטונג פון די טעג, וועמענס שאַלען און טרעלען בעהערשען אונזערע געדאַנקען און געפיהלען.

דער פּאָליטישער מאָמענט

די פעלקער־בונד־סעסיע אין גענף. — פראַנקרייך דאָמינירט אין דער אייראָפּעאישער פּאָליטיק. — די קבורה פון „אַנשלוס". — איטאַליענס פאָרשלאַג וועגען ענטוואָפענונג

אין אַ צייט פון דעם שווערסטען עקאָנאָמישען קריזיס אין דער גאַנצער וועלט איז זיך צונויפגעקומען די צוועלפטע פּלענאַרע פערזאַמלונג פון פעלקערבונד אין גענף. אָבער נישט קוקענדיג אויף די ערנסטע פּאָליטישע און ווירטשאַפטליכע פראַגען, וואָס שטעהען פאַר דער אייראָפּעאישער פּאָליטיק, ערוואַרט קיינער נישט פון דער גענפער אַסאַמבלעע קיין בעוונדערע סענסאַציעס, ווייל נאָך איידער עס זענען זיך צונויפגעקומען די מלוכה־מענער, איז געווען גוט בעקאַנט די כוחות־פערהעלטניש, וואָס האָט זיך איצט איינגעשטעלט אין אייראָפּע. עס איז אַ פאַקט, וואָס לאָזט זיך נישט בעשטרייטען און פערלייקענען, אַז די דאָמינירענדע ראָלע אין די אייראָפּעאישע פערהעלטנישען שפּילט איצט פראַנקרייך. נאָך קיינמאָל פון זינט נאָך דעם קריג האָט פראַנקרייך נישט געהאַט אַזאַ דעצידירענדען איינפלוס, ווי זי בעזיצט ביים היינטיגען טאָג. אין דער דאָזיגער מאָמענט האָט דעצידירט נאָך איידער עס האָבען זיך אָנגעהויבען די גענפער בעראַטונגען.

דייטשלאַנד, וועלכע האָט מיט דער גרעסטער אַנשטרענגונג דערוויייל אויסגעמיטען אַ פינאַנציעלע קאַטאַסטראָפע, לעבט ווייטער אין אַן אויסערגעוועהנליך שווערע לאַגע. די פראַגע וועגען בעקומען לאַנגטערמיניגע קרעדיטען אויף צו דערהאַלטען די ווירטשאַפט בלייבט פאַר דייטשלאַנד פּונקט אַזוי ברענענד ווי פריהער. און נאָך די וויזיטען פון די דייטשע מלוכה־מענער אין פּאַריז, לאָנדאָן און רוים איז געוואָרען פולשטענדיג קלאָר, אַז אָהן דער הילף פון פראַנקרייך וועט דייטשלאַנד נישט אַרויס פון פינאַנציעל־עקאָנאָמישען זומפּ, אין וועלכען זי איז אַריינגעפאַלען.

ענגלאַנד איז אינגאַנצען פערטון אין איהרע אייגענע דאגות און, זי מוז לעזען פאַר זיך דאָס שווערע פּראָבלעם פון ראַטעווען די פינאַנצען, זי שטעהט אין צענטער פון איבעראַליך־פּאָליטישע וויכטיגע ענטשיידונגען, ווי די נייע קאָנפערענץ אַרום דעם רונדיגען טיש א. ד. גל. ענגלאַנד קאָן דעריבער נישט פיהרען קיין אַקטיווע פּאָליטיק אין אינטערנאַציאָנאַלען מאַסשטאַב. דאָס איז קלאָר צו זעהן דערפון, וואָס אויף די וויכטיגע בעראַטונגען קיין גענף איז נישט אַראָפּגעקומען דער קלוגער און איינפלוסרייכער נייער אויסערן־מיניסטער לאָרד רידינג, נאָר די פערטרעטונג פון די ענגלישע אינטערעסען איז אויך דאָס מאָל איבערגעלאָזען געוואָרען דעם לאָרד סעסיל.

אַזוי אַרום האָט די פראַנצויזישע דיפּלאָמאַטישע קונסט, האָבענדיג אַזאַ מעכטיגע אונטערשטיצונג, ווי די פינאַנציעלע איבערגעוויכט איבער אַלע אַנדערע מלוכות, אָפּגעהאַלטען אַ רייהע וויכטיגע טריומפען.

איינע פון די וויכטיגסטע פראַגען, וואָס האָבען געזאָלט בעהאַנדעלט ווערען אין גענף, איז געווען די פראַגע פון דער צאָל־אוניע צווישען עסטרייך און דייטשלאַנד, און דער בעסטער בעווייז ווי שטאַרק און גרויס עס איז דער איינפלוס פון פראַנקרייך אויף די אינטערנאַציאָנאַלע פערהעלטנישען ביים היינטיגען טאָג איז דער, וואָס די פראַגע איז ערלעדיגט געוואָרען, ריכטיגער געזאָגט, ענטגילטיג בעגראָבען געוואָרען נאָך איידער זי איז געקומען פאַר'ן טיש פון די אָפיציעלע בעראַטונגען.

אין דער אייראָפּעאישער וועלט האָט מען מיט שפּאַנונג געוואַרט אויפ'ן פּסק־דין פון האאַגער טריבונאַל מכוח דער צאָל־אוניע. דער אורטייל איז אויסגעפאַלען נישט גינסטיג פאַר דייטשלאַנד און פאַר עסטרייך. אין האאַג האָט מען געפּסקנט, אַז די אוניע וואָלט געשטאַנען אין סתירה צו די עקזיסטירענדע אינטערנאַציאָנאַלע אָפּמאַכען. אָבער צו די קאָנסעקווענצען פון דאָזיגען אורטייל איז באַלד נישט געקומען, ווייל מיט אַ טאָג פריהער האָבען די פּאָרשטעהער פון דייטשלאַנד און עסטרייך ערקלערט, אַז זיי רעזיגנירען פון דער צאָל־אוניע, ד. ה. פון דעם „אַנשלוס" צווישען דייטשלאַנד און עסטרייך, פאַר וועלכען מען האָט אַזוי מורא געהאַט אין פראַנקרייך און אין אַנדערע לענדער.

דער פּראָיעקט פון אַ צאָל־אוניע צווישען די דערמאָנטע לענדער איז געווען איינער פון די אונגעלונגענסטע שריט פון דער דייטשער דיפּלאָמאַטיע. געמאַכט געוואָרען איז ער, כדי צופרידענצושטעלען די נאַציאָנאַליסטישע עלעמענטען אין דייטשלאַנד, בעווייזענדיג זיי, אַז אויך די איצטיגע רעגירונג איז פעהיג צו אַן אַקטיווער פּאָליטיק, דעמאָלט, ווען עס האַנדעלט זיך וועגען די נאַציאָנאַלע אינטערעסען פון דייטשלאַנד. די דייטשע פּאָליטיקער האָבען אָבער נישט בערעכענט די רעאַלע כוחות־פערהעלטניש, אַז איצט איז די צייט פאַר דייטשלאַנד צום ווייניגסטענס גינסטיג פאַר אַזעלכע דעמאָנסטראַציעס, אַז דייטשלאַנד איז אָפּהענגיג פון פראַנקרייך ביים ראַטעווען איהרע פינאַנצען, אַז דייטשלאַנד וועט נישט קאָנען אָהן דער הילף פון פראַנקרייך אַרויס פון פינאַנציעלען קריזיס און אַז פראַנקרייך וועט קיין ריהר נישט טון מיט דער האַנד צו העלפען, אויב דייטשלאַנד וועט נישט רעזיגנירען פון דעם פּראָיעקט, וואָס איז פון פראַנצויזישען שטאַנדפּונקט נישט דערלאָזבאַר.

אַזוי איז עס טאַקע געשעהען. די צאָל־אוניע, אַדער דער „אַנשלוס" איז פייערליך בעגראָבען געוואָרען. אמת, דאָס איז געמאַכט געוואָרען פולקאָם אַנשטענדיג. דייטשלאַנד האָט די געהעריגע ערקלערונג אָפּגעגעבען נישט פאַר'ן ראַט פון פעלקער־בונד און נישט פאַר'ן פּלענום, נאָר פאַר דער קאָמיסיע וועגען פּאַן אייראָפּע. מאָטיווירט איז דאָס געוואָרען דערמיט, וואָס אַזוי ווי עס געהט אַ צאָל־ווירטשאַפטליכער פעראייניגונג פון גאַנץ אייראָפּע, ווילען נישט דייטשלאַנד און עסטרייך שטערען אַזאַ הויכער אידעע און דעריבער זאָגען זיי זיך אָפּ פון אַ סעפּאַראַטער פערשטענדיגונג. די אַנשטענדיגקייט איז אַזוי אַרום אָפּגעהיטען געוואָרען, אָבער דער פראַנצויזישער שטאַנדפּונקט, וואָס ווערט געשטיצט דורך דער מאַכט פון די פראַנצויזישע מיליאַרדען האָט טריומפירט אויף דער גאַנצער ליניע.

עס שטעהט איצט די פראַגע ווי אַזוי וועט פראַנקרייך אויסנוצען איהר דאָמינירענדע ראָלע אין דער אייראָפּעאישער פּאָליטיק. עס איז אַ קלאָרע זאַך, אַז קיין גלייכגעוויכט אין אייראָפּע און קיין רוהע וועט נישט הערשען ביז עס וועט נישט דערגרייכט ווערען אַ פריידליכער מאָדוס וויווענדי צווישען פראַנקרייך און דייטשלאַנד. עס זענען פערהאַן סימנים, אַז עס געהט צו אַ פערשטענדיגונג צווישען די ביידע לענדער. יעדנפאַלס האָט די האַלטונג פון די דייטשע און עסטרייכישע מיניסטאַרען אין גענף אַ גוטען איינדרוק און האָט צוגעגרייט דעם באָדען פאַר'ן פאָרשטעהענדען וויזיט פון די פראַנצויזישע מיניסטאַרען אין בערלין. דאָס איז אַ סימפּטאָם דערפון, אַז פראַנקרייך וועט נישט וועלען אויסנוצען די לאַגע, כדי ווייטער צו שטיקען דייטשלאַנד, נאָר וועט פּרובען דורך רעאַלער הילף צו העלפען איהר אַרויסצוקריכען פון דער שווערער לאַגע.

איינע פון די וויכטיגסטע פראַגען, וואָס דאַרפען ענטשידען ווערען אויף דער איצטיגער סעסיע אין גענף, איז די פראַגע וועגען דער פאָרשטעהענדער ענטוואָפענונגס־קאָנפערענץ. צו דער קאָנפערענץ ווערען שוין פון לאַנג געמאַכט הכנות, פון איהר ווערט זעהר פיל ערוואַרט, צי וועט אָבער צו איהר קומען — דאָס איז נאָך אַלץ נישט קלאָר.

דער ערשטער, וואָס האָט אויפגעהויבען די פראַגע וועגען דער ענטוואָפענונגס־קאָנפערענץ אויף דער איצטיגער סעסיע, איז געווען דער איטאַליענישער אויסערן־מיניסטער גראַנדי, אין אַ גרויסער פּאָליטישער רעדע האָט ער קודם כל געגעבען צו פערשטעהען, אַז איטאַליען וועט דורכאויס מאָדערן, עס זאָל אָפּגעהיטען ווערען דער שוין בעשטימטער טערמין פון דער קאָנפערענץ, ד. ה. פעברואַר פון קומענדיגען יאָהר, צווייטענס, איז ער אַרויסגעטראָטען מיט אַ סענסאַציאָנעלען פאָרשלאַג, אַז ביז די ענטוואָפענונגס־קאָנפערענץ וועט נישט פערענדיגען איהרע אַרבייטען, זאָלען אָפּגעשטעלט ווערען אַלע בעוואָפענונגען.

גראַנדי'ס רעדע און פאָרשלאַג האָט געמאַכט אַ רושם, דאָ שטויסען זיך צונויף צוויי געגענזעצליכע שטאַנדפּונקטען: פריהער ענטוואָפענונג און דערנאָך זיכערקייט, אָדער, ווי דאָס פאָדערען די פראַנצויזען — פריהער זיכערקייט און דאַן ענטוואָפענונג. גראַנדיס פאָרשלאַג איז געצילט געגען פראַנקרייך, מיט וועלכער איטאַליען האָט אַלטע השבונות אויפ'ן באָדען פון די שטרייט־כוחות אויפ'ן ים.

די רעגירונגען, וואָס זענען פערטרעטען אין גענף, וועלען מוזען אָננעהמען אַ שטעלונג צום פאָרשלאַג פון איטאַליען. ווי אָפּט אין [illegible] וועלכע פאַלען, וועט מען זאָפשר געפינען אַן עלאַסטישע פאָרמולע, וואָס פערפליכטעט צו גאָרנישט. ווען אָבער די מלוכות וואָלטען ווירקליך איינגעגאַנגען אויף דער באַלדיגער איינשטעלונג פון די בעוואָפענונגען, וואָלט עס געבראַכט צו אַ בעדייטענדער ענטשפּאַנונג פון דער אינטערנאַציאָנאַלער לאַגע און די פאָרשטעהענדע ענטוואָפענונגס־קאָנפערענץ וואָלט פאָרגעקומען אין אַ פרייערער און פיל מעהר גינסטיגער אַטמאָספערע.

פ. ב.

1-טער קלאַנג־קינא־טעאַטער אין לאָדז
„SPLENDID"
היינט און פאָלג. טעג!
ערעפענונג פון סעזאָן 1931/32
פרעכטיגער קלאַנג־פילם, וואָס אילוסטרירט די בלוטיגע געשיכטען פון יאָהר 1905 חילדע גרוילטאַטען, אָפּפערונג פון מענער, זיהן און ברידער!
דראַמע פון ליבע און אינטריגע, פאַסצינירענדער אינהאַלט. לידער און רוסישע לידער!
הנחה־בילעטען, פרעקאַרטען [illegible] פאַספּאַרטוס, אַ חוץ אמטליכע, נישט גילטיג. — פּויליש לידער, אויסגעפיהרט פון ADAM BRODZISZ, וואָס קרעאירט די סימפּאַטישע ראָלע פון אַ היימישען פּאַטריאָט. —
אין די איבריגע ראָלען: MICHAŁ VARKONJI
O. ZARĘBLANKA, LA JANA.
אנהויב 4.15 נאָכמ. שבת און זונטאג — 12 בייטאג.
פון 12—3 ב"ש פרייזן 75 גר., 1 זל. און 1.25 זל.

קלאַנג־קינא טעאַטער APOLLO קלאַנג־קינא טעאַטער
אונזערע נעכסטע פּראָגראַמען:
1) „פּראַכט פון גאַסטפריינדשאַפט" מיט BUSTER KEATON אין דער הויפּטראָלע.
2) דאָפּעלטער פּראָגראַם: „די ווילדע" מיט Jean Grawford i Ernest Torrence
„ווייז שקלאַפען" מיט MILTON SILLS אין דער הויפּטראָלע.
3) „דער רושאַרד־זינגער" מיט דעם פענאָמענאַלען AL JOHLSON אין דער הויפּטראָלע

Prywatne POGOTOWIE LEKARSKIE
ZIELONA 6,
Telefon 12-333
tel. 12-333
tel. 12-333
ערטיילט דרינגענדע ערצטליכע הילף אין אַלע פּלוצימיגע פאַרפאַלען צו יעדער צייט ביי טאָג און ביי נאַכט ווי אויך אין אַלע אַקושעריש־גינעקאָלאָגישע הילף.

מעבעל־פאַבריק פון
L. Salomonowicz
Łódź, Piłsudskiego 66,
tel. 134-25
עמפּפעהלט זיינע בעקאַנטע
לוקסוס־מעבעל
אין גרויסען אויסוואַהל
נייעסטע פאַסאָנען
פון פערש. עדעל־האָלץ.
בעמערקונג:
פון 1-טען אויגוסט ה. י.
זענען די פרייזען בעדייטענד רעדוצירט.

לאַמפּען
אין אַ גרויסע אויסוואַהל
מאָדערנע סטיל־אַרטען
צו רעדוצירטע פרייזען
עמפּפעהלט די בעקאַנטע
לאַמפּען־פאַבריק
SZ. P. SZMALEWICZ
Południowa 8, telefon. 164-39
פיהרט אויס בעשטעלונגען לויט אָנגעגעבענע צייכנונגען.

נייער פאָלקסבלאַט

לאָדז, 11 סעפטעמב. 1931

דאָס יאָהר תרצ״א אין דער געשיכטע

פון **משה פינקינד**

דאָס יאָהר תרצ״א האָט שוין זיין אָנגעשריבען בלאַט אין די אַנאַלען פון דער יודישער געשיכטע, ריכטיגער געזאָגט אין דער יודישער מאַרטיראָלאָגיע פון 20־טען יאָהרהונדערט.

אָנגעהויבען האָט זיך דאָס יודישע יאָהר אין

פוילען

מיט וואַהלען צום פוילישען סיים און סענאַט און אויסגעלאָזט האָט עס זיך מיט קהלה־וואַהלען און אין אַ טייל שטעט זענען אויך פאָרגעקומען שטאָט־ראַט וואַהלען.

און נישט קוקענדיג, וואָס די אַלגעמיינע שטימונג איז געווען, אַז צו די וואַהלען צום סיים זאָלען די יודען געהען פעראייניגט אין אַן אַלגעמיינעם נאַציאָנאַלען בלאָק, זענען די יודישע שטימען צושפּאָלטען געוואָרען צוליב פּאַרטיי אַמביציע און עקשנות פון די רעדעל־פיהרערס און אין רעזולטאַט האָט די „סאַנאַציע" דורכגעפיהרט דריי איהרע יודען אין סיים און איין יוד אין סענאַט, וועלכער איז אגב דער איינציגער יודישער סענאַטאָר אין פעריטען סיים. דער ציוניסטישער בלאָק, וועלכער האָט זיך אויף אַ טייל ערטער געהאַט פעראייניגט מיט די דייטשען, האָט קוים דורכגעפיהרט אין קרוין־פוילען 2 און אין גאַליציען 4 דעפּוטאַטען און אויך אַזוי פיל „דייטשען", ביי וועלכע וואַהלען דער „מזרחי" איז אַרויס בשן ועין.

די אָרטאָדאָקסען ווידער זענען געגאַנגען צו די וואַהלען אויף צוויי פראָנטען, מיט דעם „איינסעל" און מיט אַ בעזונדערע ליסטע צוזאַמען מיט די סוחרים, האַנדווערקער און קליינהענדלער, און האָבען קוים דורכגעפיהרט איין איינציגען דעפּוטאַט.

די נידערלאַגע פון פּוילישען יודענטום ביי די לעצטע וואַהלען איז געקומען נישט בלויז אַזוי צוליב דער צושפּליטערונג פון די שטימען, ווי צוליב דער פעראייניגונג פון די פינף גרעסטע פּוילישע פּאַרטייען אויף איין ליסטע, וועלכע האָט מאַיאָריזירט די יודישע ליסטע מיט איהר גרויסען וואַהל־צעהלער.

און פעלירענדיג דאַדורך דעם גאַנצען פּרעסטיזש איז די „יודישע קאָלאָ" אָהנמעכטיג געוואָרען און ביז איצט נישט אַרויסגעוויזען קיין שום איניציאַטיוו וועגען פערבעסערען די יודישע ווירטשאַפטליכע לאַגע אין פוילען אין דער צייט ווען דער יודישער דלות איז זיך אין פערלויף פון יאָהר תרצ״א צוואַקסען אויף אַלע פראָנטען. די ליקווידירונג פון די יודישע עקאָנאָמישע פּאָזיציעס און עס איפסאָ די זעלבסטמאָרדען צווישען די סוחרים האָבען אָנגענומען אַ קאַטאַסטראָפאַלען כאַראַקטער...

דער עקאָנאָמישער קריזיס האָט זיך בעזונדערס שטאַרק אָנגערופען אויף דעם יודישען אַרבייטער קלאַס, די אַרבייטסלאָזיגקייט האָט זיך פיל פאַך פערגרעסערט, די יודישע פילאַנטראָפּישע און קולטור־אינסטיטוציעס שטעהען פאַר דער געפאַהר פון אונטערגעהען, די רעגירונגס און קאָמונאַלע סובסידיעס, וואָס זיי פלעגען בעקומען, האָט מען ענטזאָגט, קיין יודישע בעאַמטען ווערען נישט צוגענומען אויף רעגירונגס פּאָסטען, אין דער צייט ווען אין אויסלאַנד שפּייזט מען די יודען מיט גוטע הבטחות, אַז די רעגירונג זאָרגט און וועט זאָרגען די יודישע נויט צו לינדערען א. אז. וו.

צו די דאָזיגע אָנשיקענישען האָט אויך דאָס פערגאַנגענע יאָהר צו נאָטירען עקסצעסען אין זלאָטשאָו און אין ראַדאָם, סטודענטען אונרוהען געגען יודען אויף די פּוילישע אוניווערזיטעטען א. אַז. וו. וועלכע זענען צום גליק באַלד אין אָנהויב אונטערדריקט געוואָרען פון דער מאַכט.

איינס אָבער האָט דאָס פּוילישע יודענטום געוואונען אין יאָהר תרצ״א. דער פעריטער סיים האָט ענדליך מבטל געמאַכט די צאַרישע בעגרעניצונגען, וואָס זענען געווען נאָך חל בנוגע יודען אַפילו ביי פּוילענס זעלבסטשטענדיגקייט, וואָס ס'איז נישט בעלונגען דורכצופיהרען אין אַלע פריהעריגע סיימען.

אין פערגאַנגענעם יאָהר האָט בעזונדערס דאָס יודישע שול־וועזען שטאַרק געליטען צוליב די רעפּרעסיעס פון דער מאַכט פון איין זייט און צוליב דער קריטישער עקאָנאָמישער לאַגע פון די יודען פון דער צווייטער זייט. עס דראָהט די געפאַהר פון אַ צוזאַמענבראָך פון די יודישע שולען, וואָס זענען געשאַפען געוואָרען מיט אַזוי פיל שווייס און בלוט אַ רייה פון יאָהרען און געשטיצט פון אַמעריקאַנער געלד.

אין אמעריקא

איז אויך נישט געווען אַזוי היימליך אין פערגאַנגענעם יאָהר.

די ווירטשאַפטליכע לאַגע פון די דאָרטיגע יודען האָט זיך שטאַרק פערערגערט, די אַרבייטסלאָזיגקייט האָט גורם געווען, אַז אַמעריקע זאָל אָפּשטעלען איהרע פינאַנציעלע הילף וואָס זי האָט אַזוי רייכליך געגעבען דעם פוילישען יודענטום די לעצטע 15 יאָהר.

אַמעריקע האָט אויך דאָס יאָהר פערשאַרפט נאָך מעהר די עמיגראַציע גזרה, וואָס האָט אויך נאָכגעטון מעקסיקא, אַרגענטינע און אויך אויסטראַליען האָט פערמאַכט אינגאַנצען איהרע טויערען פאַר עמיגראַנטען, פון וואָס די יודען אין די מזרח לענדער זענען מייסטענס געטראָפען געוואָרען און בפרט, די יודען אין פוילען, וועלכע שטעהען גרייט מיט'ן וואַנדער שטאָק, און האָבען נישט וואוהין צו עמיגרירען.

דער אנטיסעמיטישער קורס מאַכט אויך אין פרייען אַמעריקע גרויסע פאַרשריט אין דער פעלדבערען־שול ביי דער קליוולענדער אוניווערזיטעט איז געוואָרען איינגעפיהרט אַ „נומערוס קלאַוזוס" פאַר יודען לויט'ן מוסטער פון אונגאַרן, עסטרייך און רומעניען.

אויף אַלע אונגאַרישע, עסטרייכישע און רומענישע הויכשולען

זענען אינסצעניזירט געוואָרען סטודענטען עקסצעסען געגען די יודישע סטודענטען און שטרענג אָפּגעהיטען געוואָרען דער „נומערוס קלאַוזוס", פון 900 ווערטליך ניין הונדערט יודישע מאַטורזשיסטען האָט מען אין אונגאַרן נישט מעהר אַריינגעלאָזט אין די טעמפּעלס פון דער וויסענשאַפט ווי 106, ווערטליך הונדערט זעקס יודען.

אין סוכות האָבען אונגאַרישע כוליגאַנעס אַריינגעשאָסען אין דער שוהל צו די מתפללים, און עטליכע יודען פערוואונדעט, פון וועלכע איינער איז געשטאָרבען.

אונגאַרנ'ס חבר לדעה, דאָס קוזיסטישע רומעניען, טוט דעם שכן אַלץ נאָך. די היינטיגע רעגירונג האָט די יודען ענטוישט אין זייער האָפונג אויף בעסערעס, וועלכע רעגירונג די יודישע רעגירונגס־פּאַרטיי אַזוי קאָקעטירט.

דאָס יאָהר איז אויך צוגעקומען

גריכענלאַנד

אין כאָר פון די לענדער, וואו ס'קומען פאָר יודישע פאָגראָמען.

אין סאַלאָניקי האָט זיך יודיש בלוט געגאָסען ווי וואַסער אין די גאַסען, מען האָט אונטערגעצינדען די יודישע קוואַרטאַלען און זיי אויסגעריבט ווי אין די אַלטע גוטע גריכישע צייטען...

אָבער אויך

דייטשלאַנד

איז נישט געבליבען דאָס יאָהר הינטערשטעליג מיט איהר ספּעציפיש דייטשע אַנטיסעמיטישע העצעס געגען יודען.

דער זיג פון די היטלעראָווצעס צום דייטשען פּאַרלאַמענט האָט אָנגעוואָרפען אַ גרויסען פחד אויף די יודען אין די דייטשע פּראָווינצען, אַפילו אין היינדענבורג'ס רעזידענץ האָבען די היטלעראָווצעס געפייערט זייער זיג מיט שלאָגען יודען אויף די גאַסען, מיט האַקען שויבען אין די יודישע געשעפטען, מיט בעפאַלען די מתפללים אין די שוהלען אין ראש השנה און שענדען יודישע בית עלמינס און צוברעכען מצבות א. אַז. וו.

אין ביירן האָט מען אַפילו פערבאָטען די יודישע רעליגיעזע שחיטה פון בהמות אין דער צייט ווען ס'איז דערלויבט די יודען פראַנק און פריי אַפילו צו שחטן...

אַ שיין פון ליכט האָט זיך געוויזען דאָס יאָהר אויף דעם מיט שווערע וואָלקענעס פערכמאַרעטער יודישער הימעל פון

בולגאַריען

וואָס האָט פערבעטען יודען צו זיך, צוזאָגענדיג זיי די פולע בירגערליכע און נאַציאָנאַלע גלייכבערעכטיגונג.

דאָסזעלבע האָט אונז געלאָזט הערען די שפּאַנישע רעוואָלוציאָנערע רעגירונג, וועלכע האָט מיט איין פעדערשטריך מבטל געמאַכט די גזרות פון גירוש־שפּאַניע פון יאָהר 1492 (תנ״ב) און פערבעטען צו זיך צוריק די משפּחות פון די פערטריבענע ספּאַרדישע יודען.

דאַגעגען אין

אין ארץ־ישראל

האָט די „לייבור־רעגירונג" די יודען געלייטזעליג מיט פּאַספילדס „ווייס בוך" (אָקטאָבער 1930), מיט וועלכען ס'איז געוואָרען שטאַרק און אויפסניי בעגרעניצט די יודישע עמיגראַציע אויף זייער אייגענע ערד און דאָס רעכט ווייטער איינצוקויפען דאָרט ערד א. אַז. וו. וואָס דער דאָרטיגער הויך־קאָמיסאַר טשענסעלאָר האָט זיך געאיילט אויסצופיהרען מיט דער גאַנצער שטרענגקייט פון געזעץ, און די דעלעגאַציע פון פעלקער־בונד האָט ווידער אָנערקענט די רעכט פון די אַראַבער אויף דער כותל מערבי... ערשט דאָס עקשנותדיגע פּראָטעסטירען פון דעם גאַנצען וועלט יודענטום האָט זיך מאַקדאָנאַלד דער ענגלישער פּרעמיער, דערלויבט צו מאַכען אין פּאַספילדס „גזירות" קליינע שנויים אין פאָרם פון אַ בריף צו ד״ר ווייצמאַן, אָבער דאָס „ווייס בוך" איז דערווייל פערבליבען אין פולער קראַפט.

ד״ר ווייצמאַן האָט געמוזט דעמיסיאָנירען צוליב די חטאים פון דער „לייבור־רעגירונג" פון זיין אַמט אַלס פּרעזעס פון דער ציוניסטישער אָרגאַניזאַציע, אויף דעם 17. ציוניסטישען קאָנגרעס, וועלכער איז פאָרגעקומען אין יולי אין באַזעל, אָבער ס'האָט אויך איצט געמוזט קאַפּיטולירען די „אַרבייטער רעגירונג", צוליב דער ווירטשאַפטליכער קאַטאַסטראָפע, וואָס האָט געדראָהט ענגלאַנד צוליב דער שלעכטער ווירטשאַפט וואָס די „פּאַספילדס" האָבען געפיהרט אין לאַנד אין דער צייט פון זייער רעגירען, און מיט דעם קאַבינעט איז אויך אוועקגעגאַנגען פּאַספילד און די איבריגע הערן, ווי טשענסעלאָר א. אַז. וו. אַ נאַציאָנאַלע רעגירונג פון די בעסטע ענגלישע פּאָליטיקער איז אויף זייער אָרט ענטשטאַנען, מיט וועלכער ס'האָט אויך אויפגעלעבט די יודישע האָפנונג אויף אַ היים אין א״י.

און פאַר די יודען קומט איצט אַ נייע צייט...

פּראָבלעמען פון דער אַרבייטס־שול

—=:O:=—

פון ד״ר. אבוהם פּערעלמאַן

—=:§:=—

פ. בלאָנסקי, אין זיין בוך „די אַרבייטס־שול", האָט זיך געבאָרגט ביי קערשענשטיינערן דעם געדאַנק פון פּאַכמענישע אַרבייט אַלס ציל פון דער שול און האָט דאָס ענטוויקעלט אין דער ריכטונג, אַז די שול דאַרף צוגרייטען די שילער צו דעם, אַז זיי זאָלען קאָנען ווערען גוטע פאַבריק־אַרבייטער. דער קומענדיגער מענש דאַרף קאָנען גוט די אַרבייטס־מכשירים און קאָנען אַרבייטען אין אָרגאַניזירטע אַרבייטער־גרופּען.

די אָנשויאונגען פון די פּעדאַגאָגישע טעאָרעטיקער זענען נישט, צובערעקלטע, אַבסטראַקטע דאָקטרינעס. זיי געפינען שטיצע אין די פערשידענע פּאָליטישע גרופּירונגען פון דער געזעלשאַפט אין דער נייער צייט. די סאָציאַליסטישע גרופּירונגען פּראָקלאַמירען די נויטיגקייט פון צוזאַמענאַרבייט צווישען שול און דער ענטוויקלונג פון דער געזעלשאַפטליכער פּראָדוקציע. די דאָזיגע פּראָדוקציע דאַרף זיין דער פאַקטישער רעגולאַטאָר פון דער אַרבייטס־שול. אויפ'ן לעהר־געביט דאַרף מען שאַפען די טעאָריע פון ענטוויקלען דעם קולטור־מצב, געשטיצט אויף דער ענטוויקלונג פון דער געזעלשאַפטליכער פּראָדוקציע, פון די עלטסטע, פּרימיטיווסטע צייטען, אַזש ביז די נייעסטע [illegible] קאַמפּס.

מען דאַרף אויך איינפיהרען דעם סיסטעם פון שטופענווייזער גייסטיגער קולטור, נאָר אַלס [illegible] ליכע ערשיינונג, וואָס גרייט צו שטופענווייז די ענטוויקלונג פון מאַטעריעלער קולטור. די אויטאָרען פון דאָזיגען סיסטעם, רעכענען, אַז די פּרימיטיווע קולטור־פאָרמען זענען צוגענגליך צו יונגע קינדער, וועמענס גייסטיגער צושטאַנד איז אויך אַ פּרימיטיווער.

גלייכצייטיג מיט דער גייסטיגער ענטוויקלונג, דאַרף אויך דאָס קינד זיך איינשאַפען וויסען וועגען פאָרטשריט פון ווירטשאַפטליכע פאָרמען, אַזוי, אַז ווען ער וועט רייף, זאָל ער צוקומען צום איצטיגען פּראָדוקציע־פאָרם. דער לעצטער עטאַפּ פון דער אַרבייטס־שול וועט זיין דאָס דערגרייכען גלייכגעוויכט אין די בעזונדערע פּראָפעסיעס און אויסצובילדען פערשידענאַרטיגע פאַכלייט. האַנד־אַרבייט איז אַן אויסגעצייכנטער צווייג פון דער אַרבייטס־שול, ווייל דאָס איז דער אלף בית פון דער צוקונפטיגער טעכנישער אַרבייט.

מעהר מעסיגע פּאָליטישע גרופּירונגען זעהען אין דער שול אַ מיטעל צו ערציהען דעם קומענדיגען

אויב די אַלטע שול האָט דורכ'ן איינזייטיגען אינטעלעקטואַליזם, נישט געפונען קיין שטיצע, נישט אין דער נייער פילאָזאָפיע און נישט אין לעבען, מוז זי אָפּטרעטען איהר אָרט דער נייער שול, וועלכע האָט אַן ענגען בונד מיט'ן לעבען און קאָן די יוגענד בעוואָפענען מיט אַלע מיטלען, וואָס זענען נויטיג אינ'ם קאַמף מיט די שטערונגען אין לעבען.

די שול מוז ענדערען איהר אָרגאַניזאַציע־סיסטעם, איהר [illegible] פון בילדונגס־אַרבייט און ערציהונג; מוז זיך אונטערגעבען אַ גרונדליכע רעוויזיע פון לעהר־פּראָגראַם אויף אַזאַ אופן, אַז זי זאָל מיט דער הילף פון די אַלע פאַקטאָרען דערפירען צו דערציהען אַ שאַפענדען מענשען, וועלכער קאָן און פערשטעהט דאָס לעבען, פיהלט זיינע ענדערונגען און קאָן, אין אַלע מעגליכע מאָמענטען, בעהערשען די סיטואַציעס. די טעאָרעטיקער פון דער נייער פּעדאַגאָגיק רוקען אַרויס פערשידענע מינים פון שאַפונגען אַלס הויפּט־ציל פון דערציהונג.

געאָרג קערשענשטיינער, אין זיינע ביכער „כאַראַקטער בעגריף" און „דער בעגריף פון מלוכה־בירגערליכע דערציהונג", זעהט דאָס פערווירקליכען דעם ציל, אין דער דערציהונג פון נוצליכע בירגער. אַ בירגער דאַרף בעקומען אַ פאַכמענישע אויסבילדונג, נישט נאָר פאַר פּערזענליכע צוועקען, נאָר אין דער ערשטער רייה — פאַר'ן מלוכה־אינטערעס. אַ חוץ דעם דאַרף אַזאַ בירגער קאָנען פערווירקליכען די אידעאַלע צילען פון דער מלוכה און אויך צו קאָנען מיטווירקען אויפצוהויבען דעם מאָראַלישען מצב פון זיינע מיטמענשען.

הוגא גאודיג, אין זיינע ביכער „די שול אינ'ם דינסט פון דער ווערדענדער פּערזענליכקייט" און „טעאָריע און פּראַקטיק פון די פרייע גייסטיגע שול־אַרבייטען", האַלט, אַז עס מוז אויפשטעהן אַ נייער מענש, וועמענס הויפּט־מעלה זאָל זיין, די פעהיגקייט צו אַ פרייער גייסטיגער שאַפונג. די אויפגאַבע פון דער שול איז, אויסצואַרבייטען אינ'ם שילער אַ פרייע פּערזענליכקייט, וועלכער זאָל זיין פעהיג צום אמת'ן דענקען.

דזשאָן דיואי, אין זיינע ביכער „מאָראַלישע ערציהונג" „די שול און די געזעלשאַפט" „שול און קינד", שטעלט אַלס ציל, דאָס דערציהען אַנאַקטיווען מענשען, אין וועלכען דער דראַנג צו מעשים זאָל זיין איינגעבוירען אויף אַזאַ אופן, אַז ער זאָל קאָנען אויף זיין לעבענס־וועג בעזייטיגען אַלע מכשולים. צוליב דעם, וואָס די קולטורעלע דערגרייכונגען זענען אַ רעזולטאַט פון געמיינזאַמע מענשליכע אָנשטרענגונגען, דאַרף מען אינ'ם שילער אויסבילדען דעם געזעלשאַפטליכען אינסטינקט

דור אַלס אַרבייטס־מענשען, וועלכע זאָלען בעפרידיגען די געבּרויכען פון דער נאַציע, מלוכה און אַלגעמיין־מענשליכען. דער קומענדיגער מענש דאַרף פערמאָגען די פעהיגקייט צו אַרבייט, פיהלען דעם אַרבייטס־געברויך, פרייהען זיך מיט אַרבייט און שעצען די אַרבייט. די אָנהענגער פון דער דאָזיגער ריכטונג, ווענדען אויך זייער אויפמערקזאַמקייט אויף האַנד־אַרבייט, וואָס איז אָבער נישט דער ציל, ווי עס האַלטען די סאָציאַליסטען, נאָר אַ מיטעל.

מען קאָן נישט אָהן פאָרבעהאַלט אָננעמען קיין שום טעאָריע און קיין שום מעטאָדע. פּראַקטיש אַדורכפיהרען נייע אידעען, אינ'ם שול־לעבען, פערלאַנגט זיך צו רעכענען מיט די בעדינגונגען, אין וועלכע די שול געפינט זיך. נישט נאָר די עקזיסטירענדע שול, וואָס דאַרף אומגעבילדעט ווערען אין גייסט פון די נייע אידעען, נאָר אויך די שול, וואָס האַלט זיך ערשט אין בויען, מוז זיך רעכענען מיט די לעבענס־בעדינגונגען פון די שילער, מיט די לאָקאַלע געזעלשאַפטליכע געבּרויכען, מיט דער מעגליכקייט פון בעקומען די נויטיגע לעהר־ביכער און מיט די בעדינגונגען פון די שול־געביידעס. דאַ קאָן נאָר זיין אַ רייד וועגען פּרינציפּען פון ריינער נאַטור.

מען דאַרף ערציהען אַ לעבענס־קערניגען מענשען, פעהיג צו בעהערשען אַלע לעבענס־סיטואַציעס, זאָל קאָנען שטעהען ביי אַלע אַרבייטס־ווערקשטעלען און ווען עס וועט זיין נויטיג — ענדערען דעם ווערקשטעל. מען דאַרף אין דעם שילער ענטוויקלען די שאַפונג אין אַלע מעגליכע בעדייטונגען: פּראָפעסיאָנעלע, גייסטיגע און מאָראַלישע.

דער דאָזיגער בעגריף ענטהאַלט: זעלבסטשטענדיגקייט, אַקטיווקייט, פריוויליגקייט, פּראָדוקטיווקייט, פרייע שאַפונג אין געגענזאַץ צו גלייכגילטיגקייט, צוואַנג און פוילענצערייַ.

דער וויכטיגסטער מאָמענט שטעקט אין דער זעלבסטשטענדיגער אַרבייט, אין אויסגעפונען אייגענע כחות פאַר דער אַרבייט, אייגענעם טעמפּאָ און אייגענעם פעראַנטוואָרטליכקייטס־געפיהל פאַר דער אַרבייט.

צו דער אַקטיווקייט דאַרף מען אַרויסרופען אַלע גייסטיגע כחות פון שילער: שכל, פאַנטאַזיע, ליידענשאַפט, אינסטינקטען, אינטואיציע און פאַר אַלעם, דאַרף מען אין שילער וועקען דעם ווילען, געפיהרט מיט דער הילף פון אַן אָנגעצייכענטען וועג צו אַן אָנגעצייכענטען ציל.

די אַלע דערשיינונגען שאַפען אַ גאַנציעס, וואָס מען קאָן אָנרופען: איבערלעבונגען. דאָס גיט דעם שילער, פרייד און בעפרידיגונג, ווייל דאָס איז געשטיצט אויף אייגענער שטרעבונג, זעלבסטשטענדיג אויסצופיהרען די אַרבייט.

———

ראש־השנה

פון מ. ב. שניידער

ביי אַלע פעלקער איז ראש־השנה, נייַ־יאָהר, אַ פרעהליכער יום־טוב, דאַגעגען ביי אונז יודען איז ער אַ טרויעריגער, אַ יום־הדין. און אין דער אמת'ן האָבען מיר זיך טאקע נישט וואָס צו פרייען מיט די נייַ־יאָהרען. אַלע פעלקער זענען ביי זיך אין דער היים, זיי שמידען אַליין זייער שיקזאַל, האָבען זיי זיך מיט וואָס צו פרייען. אָבער יודען, וואָס לעבען פון דער גנאַד פון אַנדערע פעלקער, ווען פאַלט זיי אויס אַ גוט יאָהר? דעריבער, אַפילו נאָך גוטע יאָהרען, בעגעגענען מיר יעדען נייעם יאָהר מיט שרעק און זאָרג, מכל־שכן ווען עס ציהען זיך אוועק אַ רייהע שלעכטע יאָהרען, איינער ערגער פאַר'ן אַנדערען, איז קיין וואונדער נישט, אַז מיר בעגעגענען אויך דעם יאָהר מיט ציטערניש און דאגות.

אין פלוג טוען מיר אַלץ, כדי אויסצווירקען אַ גוטען יאָהר, מיר בלאָזען שופר, מיר שטעהען אויף פאַרטאָג און זאָגען סליחות, און ראש־השנה — מיט וואָס פאַר אַ התלהבות דאווענען מיר און בעטען! מיט צוריסענע הערצער און ביטערע טרעהרען בעטען מיר הילף און רעטונג. אָבער די מעשה איז, וואָס תפילה אַליין העלפט נישט, גאָטס הילף קאָן קומען ערשט נאָך תשובה. און דעריבער טאקע געהען פערביי הונדערטער יאָהרען און מיר בלייבען נישט געהאָלפען. אָבער זינדיקען, זינדיקען מיר זעהר פיל. או וגראָד נישט ענטקעגען אַנדערען, נאָר געגען זיך אַליין.

די גרעסטע זינד אונזערע איז דאָס, וואָס מיר טוען זייער ווייניג פאַר אונזער אייגענער רעטונג און דאָס ביסעלע, וואָס מיר טוען, איז נישט לפי דער מאָס און לפי דער צייט, נאָר אָן אַ סיסטעם, אָן אַ ריכטונג און נישט דאָס גאַנצע פאָלק צוזאַמען. אונזער שווערסטער פערברעכען איז דאָס, וואָס מיר פערלאָזען זיך אַלץ אויף נסים, אויף חסד לאומים וכדומה, און טוען כמעט גאָרנישט, כדי אויסצושמידען פאַר אונז אַ בעסערען עתיד.

שוין בעך 2000 יאָהר זינט מיר זענען אין גלות און עס איז נישטא קיין סוף. מיר שטעהען אויס די שרעקליכסטע צרות, מיר שרייען, וויינען און קלאַגען און טוען גאָרנישט צו פערבעסערען אונזער לאַגע און אַרויסצוקריכען פון די טויזענט־יאָהריגע צרות. מיר זענען צוזייט און צושפרייט צווישען פרעמדע פעלקער, וועלכע האָבען אונז נישט ליב און רעכענען [אונז פאַר אַ פרעמדען עלעמענט, ווי גוט און נוצבאַר מיר זאָלען נישט זיין, שטעהען מיר זיי, ווי דערנער אין די אויגען.

מיר האָבען געמיינט, אַז נאָר די פינסטערע מאַסען, די רעליגיעזע פאַנאַטיקער האַסען און פערפאָלגען אונז, אָבער געבילדעטע און פרייזיניקע וועלען אונז בעהאַנדלען מענשלעך. האָבען מיר זיך איבערצייגט, אַז די לעצטע זענען נישט בעסער פאַר די ערשטע. מיר האָבען געהאָפט אויף גלייכבערעכטיגונג, ווייזט זיך אַרויס, אַז פאַר אונז יודען איז נישטא דער מין. כמעט אַלע פעלקער, צווישען וועלכע מיר געפינען זיך, זוכען אונז אויסצוהאָבען.

אונזערע שונאים האָבען געביטען זייער טאַקטיק און זייערע קאַמפס־מיטלען געגען אונז, אונזער אמונה, וועלכע איז געווען ביזאַהער דער הויפט־ציל פון זייערע פערפאָלגונגען, האָבען זיי כמעט אויפגעהערט רודף צו זיין; אויך אונזער נאַציאָנאַליטעט טאָלערירען זיי מעהר אָדער ווייניגער, זיי קעמפפען איצט דאָס רוב געגען אונזערע עקאָנאָמישע פאָזיציעס: זיי נעמען צו פון אונז אַלע קוועלען פון חיונה, רייסען ממש אַרויס דעם ביסען ברויט פון מויל. פון יאָהר צו יאָהר ווערען מיר אַלץ אָרימער און מיר זינקען אַלץ טיפער און טיפער צום גרונט.

דאָס איבערצייגט אונז, אַז מיר האָבען נישט אויף וועמען און אויף וואָס צו האָפען. אונזער רעטונג און אויסלייזונג מוזען קומען פון אונז זעלבסט. אָבער מיר טוען אין דער ריכטונג כמעט גאָרנישט. מיר בעטען, מיר פאַסטען, מיר גיבען אוועק דעם לעצטען [גראָשען אויף צדקה, און אויף אונזערע אמת'ע זינד טוען מיר נישט קיין תשובה. פערקעהרט, מיר קריכען אין גלות־זומפ נאָך טיפער און טיפער...

צו פערגרינגערן אונזער לאַגע אין דער געגענוואַרט ריכטונגען: ערשטענס, מוזען מיר אויסזוכען מיטלען צו פערגרינגערן אונזער לאַגע אין דער געגענוואַרט און צווייטענס, זאָרגען פאַר'ן עתיד, פאַר די קומענדיגע דורות, כדי אונזערע קינדער זאָלען נישט דאַרפען ליידען אַזוי ווי מיר. די געשיכטע האָט אונז געלערנט, אַז פאַר אונז איז נישטא קיין רעטונג אין גלות, אַפילו אַסימילאַציע און שמד העלפען אויך נישט. מיר מוזען אומבעדינגט האָבען אַ היים און לעבען ביי זיך און פאַר זיך. מיר מוזען שטענדיג געדענקען אָן דעם כלל: יגעת ומצאתי, מיר האָבען אָנגעפאַנגען צו בויען אַ היים אין ארץ־ישראל, מוזען מיר אָנשטרענגען אַלע כחות צו פערענדיגען. ווען א״י וועט שוין זיין פו [אונז בעזעצט און עס וועט נישט קלעקען, וועלען מיר דאַן זוכען נייע ערטער אויף קאָלאָניזאַציע לויט דער זעלבער סיסטעם און מעטאָדע, ווי אין א״י. דורכדעם וועט פערבעסערט ווערען די לאַגע אויך אין גלות. אויב אונזער תשובה וועט זיין אויף דעם אַרט און ווייזע, וועט זי דאַן געוויס העלפען, „טו, וועט דיר גאָט העלפען" — זאָגט אַ פאָלקס־ווערטעל, ווען מ'זיצט מיט צונויפגעלייגטע הענד און מ'טוט גאָרנישט העלפט גאָט נישט.

יאָ, בויען אַ היים איז נישט קיין גרינגע זאַך, און דאָס מאַכט זיך נישט אין איין טאָג, נאָר אין משך פון לאַנגע —לאַנגע יאָהרען. אָבער בעסער שפעטער אײדער קיינמאָל נישט, ווען אונזערע עלטערען וואָלטען אָנגעפאַנגען דאָס צו טון מיט 100 יאָהר צוריק, וואָלטען מיר שוין געווען פיל נעהנטער צו אונזער ציל. מיר אָפּפערן אַזוי פיל פאַר אונזערע קינדער, אום זיי צו מאַכען גליקליכער פאַר אונז. און לסוף בלייבען זיי די זעלבע אומגליקליכע: מענשען אָן אַ היים און אָן אַ לאַנד, מיר מוזען פאַר זיי דאָס שאַפען. אויב עס וועט זיך נישט איינגעבען פאַר די קינדער, וועט עס זיין פאַר די אייניקלעך און אור־אייניקלעך און עס וועט מיט דער צייט נעמען אַ סוף צום גלות...

אויב אונזער תשובה טון ייעט זיין אין דער ריכטונג, ווי מיר האָבען דאָ גערעדט, וועט פריהער אָדער שפעטער קומען אונזער הילף און רעטונג און מיר וועלען קענען האָפען אויף אַ כתיבה און אַ חתימה טובה.

צוליב א תקיעה גדולה...

דערצעהלט פון אַ יוד מיט דריי נעמען און מיט דריי פרנסות

פון י. אבערזשאַנעק

ווי איך הייס? הענעך חיים אלתר.

דעם אמת זאָגענדיג, הייס איך ריכטיג נאָר הענעך. פון וואַנען קומען צו מיר די נעמען חיים און אלתר? דאָס זענען צוגעזעצטע נעמען. אַזוי ווי ביי מיין מאַמען זאָל לעבען, האָבען זיך נישט געהאָדעוועט די קינדער, האָט מען מיר צוגעזעצט צוויי נעמען. „אלתר" — כ'זאָל אַלט ווער־ען, און „חיים" — כ'זאָל לעבען און טאַפּען אַ וואַנד.

האָב איך עס אַביסעל צרות פון די דריי נעמען; צום ספר רופט מען מיך אויף „חנוך". מיין ווייב, אַז איך האָב איהר נישט צו געבען אויף שבת, רופט זי מיך פערצויגען „הענעכ'ל", די מאַמע רופט מיך „חיימ'ל". אין רוסישען פאַס שטעהט איך פערשריבען „גענאָך" (מיט אַ „גימעל").

קריג איך פון אַ רייכען פעטער אין אַמעריקע געשיקט אַ פאָר טולער, שיקט ער אויפ'ן נאָמען „חיים". געה איך אָפּנעמען ס'געלד אויף דער פאָטשט און ווייז דעם רוסישען פאַס, שטעהט „גענאָך" מיט אַ „גימעל", פרעגט מיך דער נאַטשעלניק, ווי איך הייס, זאָג איך „הענעך", און געה דערצעהל אַ גויעשען קאָפּ, אַז גענאָך, הענעך און חיים איז אַלץ דער אייגענער. אַז ריכטיג הייס איך הענעך, און אַז ביי פאָניען ימח שמו, איז אַ „ה" געוואָרען אַ „ג", און חיים, אַז דאָס איז אַ צוגעזעצטער נאָמען פאַר אַ סגולה...

אָבער נישט דאָס איז דער עיקר. נישט וועגען מיינע דריי נעמען האַנדעלט זיך דאָ. ס'האַנדעלט זיך גאָר, וועגען מיינע דריי פרנסות. ווי איהר קוקט מיך אָן, האָב איך אַ חוץ די דריי נעמען, אויך דריי פרנסות.

וואָרים איך אַליין האָב דען זייטען־געשעפטען? די גרעסטע מאַגנאַטען קאָנען דאָך ביי די היינטיגע צייטען נישט אויסקומען אָהן אַ זייטיג געשעפטעל,

אָט נעמט, למשל אַזאַ יוד ווי רויטשילד, דאַכט זיך אַ יוד אַ „בעל פרנסה". אנדערע זאָגען: אַ שעהנער בעל־פרנסה. נו? נו פונדעסטוועגען, האָט ער אין ארץ־ישראל אַ ווין־קעלער — אַ נעבען־פרנסה'לע...

צי אָשר קאָהן, אויך אַ „שטיקעל" בעל־פרנסה. פון דעם ווידזעווער „פייפעל" קאָן מען אויך ציהען חיונה, פונדעסטוועגען געהט אַזאַ „קאָנסומעל" אויך נישט צו פיס...

צי פאָרד, דער אַמעריקאַנער „סאַמאָכאָדניק". דאַכט זיך אַ שטיקעל „נגיד", פונדעסטוועגען דערציילען די „גאזעטען", אַז ער האָט זיך גאָר גענכאַפּט צו האַנדלען מיט... גרינצייג (אויף יונה פילצער'ס פלאַץ ווייסט מען אַפילו נישט דערפון...)

וואָס דאַרפט איהר מעהר: אונזער ב. א. גליקסמאַן. פאַבריצירט גאַבאַלין, דעקען און אַנדערע שמאָכנעס. נו? שעהן וואָלט ער אויסגעזעהען ווען ער האָט נישט אַ „מושב זקנים". אָהן אַ „נעבען־פרנסה", הייסט עס...

נו, אַז אַזעלכע העכטען קאָנען נישט לעבען פון איין געשעפט, טאָ ווי אַזוי זשע זאָל איך אני הקטן קאָנען מאַכען אַ לעבען פון איין פרנסה, הא? נו, איז אַ וואונדער, וואָס איך האָב דריי פרנסות, און זיך אַ גמילת־חסד אויף שבת? וואָס איז דער חידוש, וואָס?

וואָסערע געשעפטען איך האָב? דאָס הויפט־געשעפט איז שדכנות. ס'צווייטע געשעפט איז — קאָלעקטעריי, און ס'דריטע געשעפט איז — בעל תקיעה.

ווי זעהען אויס מיינע געשעפטען? ווי אַלע היינטיגע געשעפטען — מ'ליגט אין דר'ערד און מ'מאַכט אַ לעבען...

דאָס ערגסטע געשעפט, זעהט איהר, איז דאָס שדכנות. דאָס „געשעפט" ליגט גאָר ארצה. ווער דאַרף היינט אַ שדכן, ווער? מיט פרעמדע הענד, זאָגט דאָס היינטיגע יונגוואַרג, איז גוט אין פייער צו שאַרען. זיי מאַכען דאָך אַליין די קונץ פיל „זגראַבנער" ווי אַ שדכן. זיי „רעדען" זיך אַליין, זיי „זעהען" זיך אַליין. זיי „האַנדלען" אַליין וועגען פרייז, אויפ'ן „קוק" פערשטענדיגען זיי זיך, און איינס, צוויי ווער־ט פון עסק, טאָ אויף וועלכע כפרות דאַרפען זיי היינט שדכנים, צי וואָס?

דאָס צווייטע געשעפט, זעהט איהר, איז שוין גאָר עפּעס אַנדערש. האַנדלען מיט לאָטעריע־צעטעלעך. אַ קאָלעקטער איז שוין גאָר אַנ'אַנדערע זאַך. ווי זאָגט איהר: ס'איז שוין אַ מסחר מיט'ן רבונו של עולם, אַז גאָט וויל...

הא, אַז גאָט וויל! דאַרף ער דאָך וועלען. די צרה איז דאָך אָבער, וואָס ער וויל נישט. וואָס איך זאָל נישט טון, וואָסער נומערען איך זאָל נישט נעמען, טרעף איך פונקט דערנעבען. איך קלויב אויס אַזעלכע „מזלדיגע" נומער'ען, זיי זאָלען זיך צעהלען מיט 17 — כמנין „טוב", אָדער 77 — כמנין „מזל" לויפט מיר איבער דער שלימזל פאַר־אויס. אָדער ס'פליהט אַרויס איין נומער דערנעבען, אָדער אַ נומער ווייטער — כאָטש צעררייס זיך, וואָלט דורך מיינע פינף יאָהר קאָלעקטאָריי כאָטש, איין קרן אַרויס — אַ נעכטיגער יום!

און מיין דריטע „פרנסה"? יאָ, וועגען מיין דריטע „פרנסה", אַלס בעל־תקיעה, וויל איך אייך טאקע דערצעהלען, מחמת די דריטע פרנסה האָט אַ שייכות מיט דער צווייטער פרנסה — מיט מיין קאָלעקטור", הייסט עס.

געווען איז עס מיט עטליכע יאָהר צוריק. ס'איז פונקט אויסגעפאַלען ווי היי־יאָהר: די ציהונג פון דער 5־טער קלאַס אום ראש השנה, האָב איך מיט מיין יודענע אָפּגעמאַכט, אַז טאָמער ס'וועט אַרויס אַ געווינסעל, זאָל זי מיך נישט איבערשרעקען. כ'זאָל נישט אַרויס פון די כלים, הייסט עס.

העו, חנה פעסיל, האָב איך צו איהר געזאָגט, אַזוי ווי דו ביזט בעקאַנט אין דער „טאַבעלע פשעג־גראַנע", דו ווייסט ווי צו זוכען אין די נומערלעך, איז טאָמער וועסטו פאַקען מיינס אַ נומערעל. מאַמעד וועט מיר „עפּעס אַרויס", הייסט עס, זאָלסטו מיך נישט זאָגען „ראַפּטעם", נאָר ברמיזה.

ווי אַזוי? אויפ'ן בעל־תקיעה־לשון: וועט אַרויס אַ קרן, זאָלסטו זאָגען: ס'איז אַרויס אַ „שברים". וועט אַרויס אַ קליין געווינסעל, זאָלסטו זאָגען: ס'איז אַרויס אַ „תריעה". וועט אַרויס ס'גרויסע געווינס, זאָלסטו זאָגען שטיל: הענעך — „תקיעה גדולה". אַז איך וועל הערען דיין „תקיעה גדולה", וועל איך וויסען, אַז איך לאַך פון רויטשילד'ן מיט אשר קאהנ'ען.

מיין ווייב זאָל געזונד און שטאַרק זיין, האָט זיך געלעגט דאָס אונטער'ן אויער. יעדען טאָג האָט זי נאָכגעקוקט אין דער „טאַבעלע פשעגראַנע" און כסדר זיך געחזרט: אַ קרן אין שברים, אַ קליין געווינסעל — תריעה, ס'גרויסע געווינס — תקיעה גדולה.

ערב ראש השנה האָב איך מיך גענומען פאַרבערייטען צו מיין „דריטע פרנסה" — צום שופר, הייסט עס, אי, צי וואָס דאַרף איך מיך פאַרבערייטען? אַז איך בין אַ בעל תוקע בן בעל תוקע. אַז פון מיין זיידענס אַ תקיעה, האָבען זיך געשפאָלטען די הימלען. פון מיין טאַטענ'ס אַ שברים־תריעה, איז דער שטן צעמישט געוואָרען... און איך אַליין? און מיין שופר איז טאקע אַ ירושה־שופר פון מיין זיידען, נו, האָב איך אַ סך מורא פאַר'ן שטן?..

נאָר אַז ס'איז אויפגעלעגט אַנ'אומגליק העלפט עפּעס? אַז ס'איז בגזר געוואָרען אין הימעל, אַז איך זאָל ווערען אויס בעל־תוקע מיט'ן זיידענס שופר, העלפט נישט קיין חכמות.

ווי איך האָב אייך שוין דערצעהלט, איז דאַמאָלס געווען די ציהונג פון דער פינפטער קלאַס אום ראש השנה. איך שטעה אויפ'ן בעלעמער מיט'ן שופר אין דער האַנד. איך וויל בלאָזען שברים, און ווי איך נעם דעם שופר צום מויל, הער איך פון דער ווייבער־שוהל מיין יודענעס קויל:

חיימ'על — תקיעה גדולה!..

דערהערט מיין חנה פעסעל'ס „תקיעה גדולה", האָט מיר די האַנד גענומען ציטערען. רעדער זענען מיר געפלויגען פאַר די אויגען, די ליפען האָבען זיך מיר פערשלאָסען!. ס'האָט מיר געהאַקט אַ צאָהן אין אַ צאָהן. איך נעהם צוזאַמען אַלע כחות, איך טרייב אַ בלאָז טון — אַ נעכטיגער טאָג! — ס'גייט נישט. ס'בלאָזט זיך נישט, בלאָז אַהין, בלאָז אַהער — ס'ריהרט זיך נישט פון אָרט.

איז אין דער שוהל געוואָרען חושך. יודען האָבען געזיפצט. אין דער ווייבער־שוהל איז געוואָרען אַ יללה. ווער ווייסט מיט וואָס דאָס שמעקט... דער שטן האָט די שליטה...

איך אַליין האָב דאָך אָבער געוואוסט, אַז נישט דער שטן, נאָר מיין חנה פעסעל'ס „תקיעה גדולה" ליגט אין שופר.

האָט אַ צווייטער יוד גענומען דעם שופר, און ס'איז געגאַנגען אַיין תקיעה נאָך דער צווייטער. איין שברים בעסער פון אַנדערען.

און וואָס איז געוואָרען מיט מיין חנה פעסל'ס „תקיעה גדולה"? זי האָט געהאַט אַ טעות, זי האָט פערזעהען אַ נומער אין דער „טאַבעלע פשעגראַנע" איין נומער ווייטער איז אַרויס ס'גרויסע געווינס.

פון דאַמאָלס אָן, האָב איך פערלוירען מיין דריטע „פרנסה" — דער אַנדערער יוד בלאָזט, און דאָס אַלץ צוליב מיין ווייב'ס „תקיעה גדולה"...

אקראַנץ פערל פון תלמוד און מדרש

געזאַמעלט און בעאַרבייט פון אברהם שלעזינגער

ווען איינער טוט אַ זאַך ווייל מ'האָט איהם בעפוילען ער זאָל איהר טון שטעהט ער העכער פון דעם וואָס טוט די זאַך פון אייגענעם ווילען.
(קידושין ל״א)

* * *

געבען אַ גמילת חסד איז וויכטיגער ווי צו געבען צדקה.
(סוכה מ״ט)

* * *

פאַר אַ גר טאָר מען נישט מבזה זיין קיין גוי ביז צעהן דורות.
(סנהדרין צ״ד)

* * *

דער וואָס ס'איז זיך מפרנס דורך אייגענע דערגרייכונגען שטעהט העכער פון דעם וואָס דאַרף אָנקומען צו יענעם אויב עס איז אפילו אַ ירא שמים.
(בר׳ ח״)

* * *

דער „כבוד הבריות" שטעהט אַזוי הויך אַז מ'מעג צוליב דעם מדחה זיין אַ „לא תעשה" פון דער תורה.
(ברכות י״ט)

* * *

בעת אַ מלחמה שלאָגען זיך די סאָלדאַטען און עס זיגען די — גענעראַלער.

(ברכות ע״ג)

* * *

אַז דו וועסט מאַהלען מיט די ציינער וועסטו דאָס געפינען אין די בייטער.
(שבת קנ״ב)

* * *

אויב איהר ווילט קאָנען דעם דור זאָלט איהר קוקען אויף זייער פרנס.
(ערכין י״ז)

* ? *

דאָס מאַכען אַ סעודה האָט אַ זעהר גרויסען בעדייטונג ווייל צוליב דעם דערנעהנטערען זיך מענשען וואָס זענען שוין געווען פערפרעמדעט.
(סנהדרין ק״י)

* * *

זעה וואָס איך בין דערגאַנגען
האָט געזאָגט קהלת —
איך האָב געציילט איינס ביי איינס
כדי אויסצוגעפונען דעם חשבון
כ'האָב געזוכט און נישט געפינען!
איין מאַן אין טויזענד —, קוים געפונען
אָבער אַ פרוי —
נישט איינע אפילו אין טויזענד.
(ק[illegible] ז׳ כ״ז כ״ח)

—=):ס:(=—

ווי אַזוי ירושלים האָט פאַרצייטען אויסגעזעהן אין אַ יום-טוב

הונדערט טויזענט פרעמדע יודען פון אַלע וועלט-עקען פלעגן קומען צו די ימים-טובים אין ירושלים — די ענגשאַפט אין שטאָט. — די רייכע יודען פון די גלות-לענדער

פון דר. ז. קאַדיש

אונז היינט איז נאָך שווער זיך פאָרצושטעלען וואָס ירושלים האָט בעדייט פאַר יודען אַמאָל, אין די צייטען פון צווייטען בית-המקדש.

איך רעד דאָ פון די שפּעטערע צייטען פון צווייטען בית-המקדש. וואָרים ערשט דעמאָלט האָבען יודען זיך שטאַרק צוואַקסען אין צאָהל און זענען געוואָרען אַזאַ גרויס פאָלק, אַז די יודען פון אַרץ-ישראל זענען געווען אַ מינדערהייט, פערגליכען מיט די מיליאָנען יודען, וועלכע האָבען געלעבט צושפּרייט איבער אַלע לענדער פון דער וועלט.

אָט פאַר די אַלע מיליאָנען יודען איז ירושלים אפשר געווען נאָך מעהר ווי מעקא איז פאַר די מאַכמעדאַנער. אַלע האָבען זיי געווענדעט זייערע אויגען צו ציון, די הייליגע שטאָט. ביי זיי אַלעמען איז דער גרעסטער וואונש געווען כאָטש איין מאָל אין לעבען זוכה זיין צו שטעהען אין די טויערען פון ירושלים, זיך צו בוקען אויפ'ן פנים אין דער „עזרה" (פאָרהויף) פון בית-המקדש און תפילה צו טון צו גאָט אונטער די קלאַנגען פון דער הייליגער מוזיק פון די לויים.

עס האָבען דעמאָלט געלעבט אַרום פיר מיליאָן יודען צושפּרייט איבער דער וועלט. אַזוי אומגעפעהר שאַצט אָפּ דער בעריהמטער דייטשער געלערנטער אַדאָלף האַרנאַך. אָט די אַלע צושפּרייטע יודען זענען געווען הייסע יודישע פּאַטריאָטען. זיי האָבען בעלעבט אין אייגענע אויטאָנאָמע געמיינדעס אין פערשידענע לענדער פון אַזיען, פון דרום-אייראָפּע און פון צפון-אַפריקע, און אַלע האָבען זיי, נישט געקוקט אויף זייער ווייטער צושפּרייטקייט, זיך געפיהלט ווי ברידער פון איין פאָלק.

איינער פון די וויכטיגסטע פאַקטאָרען, פון די וויכטיגסטע כוחות, וואָס האָבען דאַמאָלסט צוזאַמענגעהאַלטען יודען אין איין פאָלק, איז געווען די הייליגקייט פון ירושלים, גאָט'ס שטאָט.

* * *

צי עס זענען אין יענע צייטען געווען הונדערט טויזענד איינוואוינער אין ירושלים, איז אַ גרויסער ספק. אָבער צו די יום-טובים פלעגען זיכער קומען אַרום הונדערט טויזענד פרעמדע יודען, עולה-רגל'ניקעס. זיי פלעגען קומען נישט בלויז פון ארץ-ישראל און פון די לענדער אַרום, נאָר אויך פון גאַנץ ווייט.

אַ יוד, וועלכער האָט געוואוינט אין אַ ווייטען לאַנד, איז געוועהנליך געקומען נאָר איין מאָל אָדער צוויי מאָל אין זיין גאַנץ לעבען אויף אַ יום-טוב אין ירושלים. אָבער אַ יוד, וועלכער האָט געוואוינט נישט ווייט פון ירושלים, פלעגט קומען אַלע יאָהר. די יודען אָבער, וועלכע האָבען געוואוינט גאָר נאָהענט דערביי, פלעגען קומען דריי מאָל אַ יאָהר, צו אַלע דריי יום-טובים.

אָבער נישט אַלע יודען, וועלכע זענען געקומען אויף יום-טוב אין ירושלים, האָבען עס געטון צוליב פרומקייט. אַ סך יודישע סוחרים זענען געקומען קיין ירושלים פערקויפען אַהין זייער סחורה, וואָרים אין אַ שטאָט מיט אַ גרויסען צענטראַלען הייליגטום, וואו עס קומען צוזאַמען הונדערט טויזענד רעליגיעזע טוריסטען, זענען דאָ גרויסע געלעגענהייטען צו פערקויפען אַלערליי אַרטיקלען.

ירושלים איז טאַקע דעריבער אין יענע שפּעטערע צייטען פון צווייטען בית-המקדש געווען, צוליב איהר געוואַלדיגער רעליגיעזער בעדייטונג, אַ מאַרק, וואו מ'האָט אָפּגעזעצט אַ סך סאָרטען סחורה. מ'האָט דאָרטען אַריינגעפיהרט אַלערליי שפּייז-אַרטיקלען, בהמות אַ סך, וואָס מ'האָט בעדאַרפט פאַר קרבנות אין בית-המקדש, רויהע מאַטעריאַלען און אויך פאַרטיגע זאַכען.

אויף פסח, למשל, האָט מען בעדאַרפט אַ שעהן ביסעל שעפּסען פאַר דעם קרבן פסח פאַר אַלע יודען, וועלכע האָבען געוואוינט און וועלכע זענען געקומען פון דער פרעמד אין ירושלים. אויך געווירצען האָט מען בעדאַרפט אַ היבש ביסעל פאַר דער פסח-נאַכט. די שאָף האָט מען אַריינגעפיהרט אין שטאָט פון די געגענדען אַרום, פון יהודה, די געווירצען אָבער האָט מען געבראַכט פון מעסאָפּאָטאַמיען. פלעגט אַ לאַנגער קאַראַוואַן קעמלען, בעלאָדען מיט געווירצען, ציהען פון מאָסאָפּאָטאַמיען קיין ירושלים.

אַלעמען איז בעקאַנט די מעשה'לע פון מדרש-איכה, ווי אַזוי דער פעפער-הענדלער איז געקומען קיין ירושלים מיט אַ קאַראַוואַן פון צוויי הונדערט קעמלען שווער בעלאָדען מיט פעפער און דאָס פערקויפט אַגולביע צו אַ שניידער, וועלכען ער האָט געטראָפען אין טויער פון שטאָט. צום שניידער זענען געקומען אַ סך מענשען קויפען אַביסעל פעפער. האָבען די, וועלכע זענען געזעסען אין דער ערשטער רייה, געקראָגען יעדערער אַנ'אונץ. די, וואָס זענען געזעסען אין דער צווייטער רייה, האָבען בעקומען צו אַ האַלבען אונץ, און די פון דער דריטער רייה האָבען נישט בעקומען אפילו אַ שמעק צו טון פון דעם פעפער.

די דאָזיגע פאָפּולערע מעשה'לע פון מדרש איבערטרייבט, פערשטעהט זיך, אויף אַ פאַנטאַסטישען אופן די גרויס פון דער בעפעלקערונג פון ירושלים. אָבער די גאַנצע סצענע, די גאַנצע שילדערונג פון דער מעשה איז אַנ'עכט רעאַליסטישע, גענומען פון דעם לעבען, וואָס איז אַנגעגאַנגען אין ירושלים אין די צייטען פאַר דעם צווייטען חורבן. וואָרים נאָך דעם חורבן איז ירושלים נישט געווען מעהר קיין יודישע שטאָט. יודען האָבען גאָר נישט געטאָרט אַהין אַריינקומען. די מעשה'לעך פון מדרש ענטהאַלטען דערפאַר עכטע ערינערונגען פון דער יודישער ירושלים אין די צייטען פאַר דעם חורבן.

* * *

עס זענען געווען פערשידענע סאָרטען יודען צווישען די הונדערט טויזענד עולה-רגל'ניקעס, וואָס פלעגען קומען צו אַ יום-טוב אין ירושלים. עס זענען געווען צווישען זיי אַרימע פּויערים, וועלכע פלעגען קומען צו-פוס פון אַלע געגענדען אין ארץ-ישראל, און עס זענען געווען אויך רייכע יודען פון די גלות-לענדער, וועלכע האָבען אויסגעגעבען אַ סך געלד, ווען זיי זענען געקומען אין דער הייליגער שטאָט.

אַ סך רייכע עולה-רגל'ניקעס פלעגען קומען פון עגיפּטען. אין עגיפּטען האָבען דעמאָלט געלעבט אַרום אַ מיליאָן יודען, און אַזוי ווי זי ליגט נישט ווייט פון ארץ-ישראל, פלעגט צו אַ יום-טוב זיך אַ שאָט טון אין ירושלים אַ גרויסע צאָהל עגיפּטישע יודען, אַז די מעהרסטע פון זיי זענען געווען פון די רייכערע קלאַסען איז זעלבסטפערשטענדליך, וואָרים אַרימע לייט זיצען געוועהנליך אין דער היים.

אין ירושלים האָט מען צו די דאָזיגע רייכע יודען נישט צוגעלייגט. זיי האָבען געגעבען מיט אַ פולער האַנט. איבערהויפּט האָבען זיי געשאָנקען אַ סך פאַר דעם בית-המקדש. דער גרעסטער, שענסטער און טייערסטער טויער אין בית-המקדש איז געווען אַ מתנה פון אַ רייכען יודען פון אַלעקסאַנדריע, וועלכער האָט געהייסען מיט אַ גריכישען נאָמען ניקאַנאָר. מ'האָט דערפאַר גערופען דעם דאָזיגען דאָפּעלטען טויער „שער ניקנור".

אַלע טויערען אין דער „עזרה" פון בית-המקדש זענען געווען בעדעקט מיט גאָלדענע פּלאַטען, אויך אַ מתנה פון אַנ'אַלעקסאַנדרינישען יודען. דער גרויסער טויער אָבער פון ניקאַנאָר'ן האָט קיין גאָלדענע בעדעקונג נישט געהאַט, ווייל ער איז געווען געמאַכט פון טייערע קופּער, וואָס האָט געבלאַנקט נאָך מעהר ווי גאָלד.

די רייכערע עולה-רגל'ניקעס פלעגען, קענטיק, אויך קויפען פערשידענע לוקסוס-אַרטיקלען, וואָס זענען דעמאָלט געווען צו קריגען אין די באַזאַרען פון ירושלים. אָט, למשל, ווערט אין אַ סך שטעלען פון תלמוד דערמאָנט אַ סאָרט יודישע שטיקעל צירונג פון יענע צייטען, וואָס האָט געהייסען „די גאָלדענע ירושלים" („ירושלים דדהבא"). דאָס איז געווען אַ צירונג, וואָס יודישע פרויען האָבען דעמאָלסט געטראָגען אויפ'ן קאָפּ. עס לעגט זיך דעריבער גאַנץ גוט אויפ'ן שכל, אַז אויך אין ירושלים איז געווען אַזאַ אינדוסטריע, אַז די ירושלים'ער גאָלד-שמידען פלעגען מאַכען „גאָלדענע ירושלים'לעך", וואָס די רייכערע עולה-רגל'ניקעס פלעגען קויפען אַלס אָנדענקונג פון דער הייליגער שטאָט.

* * *

וואו איז געווען פּלאַץ פאַר אַזוי פיל עולה-רגל'ניקעס אין ירושלים?

ווען עס וואָלטען היינטיגע צייטען קומען אויף אַלע יום-טוב אין ירושלים הונדערט טויזענד יודישע טוריסטען, וואָלטען זיך שוין געפונען אונטערנעמער, וועלכע וואָלטען אויסגעבויט האָטעלען און גאַסט-הייזער אַלערליי פאַר אָט די אַלע געסט פון דער פרעמד. פערצייטען אָבער איז דאָס אַנדערש געווען. איז טאַקע געווען אַ שרעקליכע ענגשאַפט, און ס'איז נישט געווען קיין פּלאַץ וואו איבערצונעכטיגען.

אין פּרקי-אבות ווערען אויסגערעכענט צעהן ניסים, וואָס האָבען געטראָפען מיט אונזערע אור-עלטערען אַמאָל, ווען דער בית-המקדש איז נאָך געשטאַנען. איינער פון די ניסים איז בעשטאַנען אין דעם, וואָס עס האָט קיינמאָל נישט פּאַסירט, אַז עמיצער זאָל האָבען געזאָגט, אַז ער האָט נישט וואו איבערצונעכטיגען אין ירושלים. עס הייסט, אַז בדרך-הטבע איז נישט מעגליך געווען צו ערקלערען, וואו אַזוי פיל פרעמדע האָבען זיך אַהינגעטון אין ירושלים, און מ'האָט עס דערפאַר געהאַלטען פאַר אַ נס, פאַר גאָט'ס וואונדער.

אין מיטען יאָהר, נישט אויף קיין יום-טוב, איז נישט שווער געווען צו קריגען אַנ'אכסניא. פון די מעשה'לעך אין מדרש-איכה, וועלכע זענען אַלעמען בעקאַנט, איז צו זעהען, אַז עס זענען געווען אַ סך אכסניות אין ירושלים. מיטגלידער פון רעליגיעזע געזעלשאַפטען, ווי די אסיים, למשל, פלעגען איינשטעהען ביי חברים זייערע. די יודען פון די גריכישע לענדער האָבען געהאַט אין ירושלים זייערע אַנ'אייגענע סינאַגאָגע, וועלכע איז געווען פערבונדען מיט אַנ'אַכסניא.

* * *

וואו אָבער האָבען זיך פאָרט אַהינגעטון אַזעלכע ריזיגע מאַסען פרעמדע, וועלכע פלעגען קומען אויף די יום-טובים אין ירושלים? מיט אַ נס האָבען זיי דאָך נישט געקאָנט זיך לעגען שלאָפען, אויב ס'איז קיין שום פּלאַץ נישט געווען פאַר זיי.

יאָזעפוס פלאַוויוס דערצעהלט טאַקע, אַז אַלע פּלעצער אַרום דעם בית-המקדש און אין דער גאַנצער שטאָט זענען געווען פּראַפּ און פול מיט עולה-רגל'ניקעס, און אַז אַ סך פון זיי האָבען געשלאָפען אין דרויסען אין ביידלעך.

הכלל, יודען גיבען זיך טענדיג אַנ'עצה, ווען דער אָרט איז צו ענג, און זיי האָבען זיך אויך אַנ'עצה געגעבען אין ירושלים פערצייטען. בעקוועם איז, פערשטעהט זיך, נישט געווען, די ענגשאַפט איז געווען שרעקליך. אָבער עס איז רעכט געוואָרען. קיינער איז נישט געגאַנגען צוריק פון ירושלים, ווייל ס'איז מעהר קיין פּלאַץ נישט געווען.

—=):0:(=—

א „נסיעה" אויף ראש-השנה

—=:[0]:=—

י. געלזאַהן

—=):0:(=—

דאָס האָט פּאַסירט שוין גאַנץ לאַנג, איך בין דאַמאָלס ערשט געווען עטליכע יאָהר נאָך דער חתונה. געהאַט עטליכע קינדערלעך, און זיך מפרנס געווען פון מיין דראָזשקע.

אַמאָל ערב ראש-השנה, מיטאָג-צייט, דער טאָג איז געווען אַ רעגנדיגער, און קאַלטליך, קיין פּדיון האָב איך דעם טאָג נישט געהאַט קיין גרויסען, איך האָב זיך כסדר געטראַכט „זאָל דער טאָג נאָך געהערען צו יענעם יאָהר", און געוואָלט האָב איך שוין אַהיימפאָהרען, זיך צוגרייטען צום גרויסען יום-טוב.

געשטאַנען בין איך אין עק טאַ-שאַלקאָווסקא און נייע-וועלט, און זעהענדיג, אַז קיין פּאַסאַזשיר קומט נישט, האָב איך אויסגעקערעוועט די דראָזשקע צו פאָהרען קיין פּראַגא, וואו כ'האָב געוואוינט.

פּלוצים קומט אונטער אַ מיליטער-מאַן, זיין פּנים איז מיר געווען בעקאַנט, און לויט זיינע שליפעס איז ער געווען אַ פּאָלקאָווניק, אויסגעזעהן ווי אַ ריכטיגער „פּאַניע", איך האָב געזעהן ווי ער דערנעהנטערט זיך צו מיר, און כ'האָב זיך דערמאָנט אַז איך האָב מיט איהם שוין געמאַכט פערשידענע רייזעס, האָב איך אָבגעשטעלט די דראָזשקע טראַכטענדיג: אפשר וועט מען נאָך כאַפּען אַ „יאַזדע", ס'וועט צונויץ קומען.

דער פּאָלקאָווניק איז טאַקע צוגעקומען זיך אויפגעזעצט אויף דער דראָזשקע, און זיך געהייסען פיהרען אויף די אויאַזדאָווסקי אַלעען.

ער האָט מיך געהייסען אָבשטעלען זיך פאַר אַ שעהן הויף הויז, אין וועלכען ער איז אַריין, און נאָך עטליכע מינוט איז ער צוריק אַרויס און אַ „דענשטשיק" האָט איהם נאָכגעטראָגען אַ קליינע וואַליזקע.

ער האָט זיך אויפגעזעצט אויף דער דראָזשקע מיט דער וואַליזע ביי זיך, און געהייסען מיך פאָהרען צו דער מאָקאָטאָווער רעגאַטקע.

איך האָב בעמערקט אַז מיין פּאַסאַזשיר איז עפּעס אונרוהיג, איך האָב אָנגעהויבען אויף איהם קוקען מיט חשד, אָבער פאָהרענדיג זענען מיר צוגעקומען צו אַ באַהן-אַנשטאַלט אין מאָקאָטאָוו און ער האָט מיך ווידער געהייסען אָבשטעלען, זאָגענדיג:

איהר וועט דאָ אַביסעל צוואַרטען, איך קום באַלד אַרויס, און איך וועל פאָהרען ווייטער.

דאָס וואָרט ווייטער האָט מיך ערשטוינט, איך האָב איהם געוואָלט זאָגען אַז איך בין אַ יוד, און היינט איז ערב ראש-השנה, און איך וועל ווייטער נישט פאָהרען, וואָרום מיר זענען שוין אונטער וואַרשא, און קיין רייזע אין אַ פרעמדער שטאָט וועל איך איצט נישט מאַכען, מיין פּאַסאַזשיר איז אָבער זעהר שנעל מיט דער וואַליזע אַריין אין דעם באַהן-אַנשטאַלט, און כ'האָב נישט געהאַט צו וועמען צו רעדען.

איך האָב שוין חרטה געהאַט אויף דער גאַנצער „יאַזדע", בעסער וואָלט איך איצט שוין געווען אינדערהיים, און נישט זיך אַרומגעשלעפּט ערב-ראש-השנה אין גאַס, איך האָב זאָגאַר געקלערט איבערצולאָזען דעם פּערשוין און אַהיים פאָהרען, אָבער קודם כל איז מיר געווען אַ שאָד דאָס געלד פאַר'ן ביז-יעצטיגען פאָהרען, און בעזונדער האָב איך עפּעס נישט געהאַט קיין מוט צו דעם, און בין געווען נייגעריג צו זעהען וואָס ווייטער וועט פאָרקומען מיט דעם דאָזיגען פּאַסאַזשיר, וועלכער איז מיר אויסגעקומען זאָנדערבאַר.

לאַנג צו טראַכטען האָב איך נישט קיין צייט געהאַט, ווייל פּלוצים קומט צו אַ יוד מיט אַ ברייטער באָרד, אין אַ יודיש היטעל מיט אַ לענגליכע קאַפּאָטע אַזוי ווי עס פלעגען טראָגען די ליטוואַקעס, מיט אַ וואַליזע אין דער האַנד, ער גיט אַ שפּרונג אַרויף אויף דער דראָזשקע און זאָגט צו מיר אויף פּראָסט יודיש:

נו ר' צמח, מיר פאָהרען ווייטער.

איך בין ערשטוינט געוואָרען אין ערשטען אויגענבליק, אָבער ווען איך האָב טיפער אַנגעקוקט דעם פּאַסאַזשיר האָב איך אין איהם דערקענט דעם פּאָלקאָווניק, איבערהויפּט האָב איך דערקענט אַז דאָס איז דיזעלבע וואַליזע מיט וועלכער דער פּאָלקאָווניק איז אַריין אין באַהן, איך האָב זיך מאָמענטאַל אָריענטירט וואָס דאָ קומט פאָר, אָבער פאָרט האָב איך ווי דערשראָקען געפרעגט:

ווער זענט איהר?

דער זעלבער וואָס איז מיט אייך געפאָהרען ביז אַהער.

וואָס הייסט?

פרעגט נישט קיין שאלות ר' צמח, — האָט דער פּאַסאַזשיר געזאָגט ענערגיש — מיר פאָהרען קיין גער אויף ראש השנה.

איך האָב זיך שוין אינצווישען עטוואָס בערוהיגט, און איך האָב קאַטעגאָריש געענטפערט: איך וועל נישט פאָהרען.

איהר וועט יאָ פאָהרען — האָט ער געזאָגט מיט אַ העכער קול — וואַרט נישט קיין שהיות ס'ווערט שפּעט און מיר וועלען נאָך חלילה מחלל-יום-טוב זיין.

אָבער מיין הער — האָב איך זיך פּשוט געבעטען — וואָס הייסט איך וועל איצט ערב-ראש-השנה פאַרנאַכט פּלוצים אוועקפאָהרען, מיין פאַמיליע וועט נישט וויסען וואו איך בין אַהינגעקומען, און זיי וועלען האָבען אַ פערשטערטען ראש-השנה.

ער האָט צוגערופען אַ „פּאָסלאַניעץ" פון עק גאַס און צו מיר געזאָגט:

שרייבט אַן עטליכע ווערטער צו אייער פאַמיליע און דער מענש וועט דאָס אוועקטראָגען לויט דעם אַדרעס וואָס איהר וועט איהם אָנשרייבען.

איך האָב איהם עפּעס ווי געמוזט פאָלגען, אַליין נישט וויסענדיג פאַרוואָס, די זאַך איז מיר פאָרגעקומען אַזוי אינטערעסאַנט אַז כ'האָב ווי אַ גולם געמוזט טון וואָס ער האָט מיר געהייסען, כ'האָב געשריבען צו מיין פאַמיליע, אַז ס'האָט זיך מיר פּלוצים געמאַכט אַ זעהר גוטע „יאַזדע" קיין גער און איך פאָהר אוועק אויף יו"ט.

צאָהלט און געהייסען אוועקטראָגען דאָס בריוועל

דער פּאַסאַזשיר האָט דעם פּאָסלאַניעץ בע-

צו מיין פאַמיליע, און דאַן האָט ער צו מיר געזאָגט:

זייט רוהיג ר' צמח, איהר וועט מיט מיר זיין גאַנץ ר"ה אין גער, איהר וועט מיט מיר עסען, ס'וועט אייך גאָרנישט פעהלען, און איך וועל אייך גוט בעפרידיגען, אָבער נעמט פאָהרען שנעל, וואָרום ס'ווערט שפּעט.

איך האָב שוין מעהר נישט געפרעגט, און אָנגעהויבען טרייבען די פערד שנעל אויפ'ן שאָסע וואָס פיהרט נאָך גער.

אָנגעקומען זענען מיר קיין גער ווען ס'איז שוין געווען גענוג שפּעט, דער פּאַסאַזשיר האָט מיך געהייסען פאָהרען צו אַ הויז אין מאַרק ווייט פון רבינ'ס בית-המדרש, דאָרט האָבען מיר זיך אָבגעשטעלט, און באַלד איז אַרויסגעקומען אַ יוד און „צופרידען געזאָגט:

הא, שלום עליכם ר' אברהם, אַזוי שפּעט, כ'האָב געמיינט אַז איהר וועט שוין נישט קומען.

אמת, כ'האָב זיך אַביסעל פערשפּעטיגט, אָבער לאָמיר נישט באַלמוטשען, — האָט דער פּאַסאַזשיר געענטפערט, און מיר זענען אַלע אַריין אין שטוב.

איך בין אַרויס אויפ'ן הויף אוועקשטעלען די פערד, און ווען איך בין צוריק אַריינגעקומען אין שטוב איז דער פּאַסאַזשיר שוין נישט געווען, און דער בעל הבית האָט מיר געזאָגט אַז ער איז שוין געגאַנגען אין רבינ'ס בית המדרש אַריין צום דאַוונען.

איך בין אויך געגאַנגען אַהין אויפ'ן גרויסען הויף פאַר'ן ביהמ"ד זענען געווען פערזאַמעלט טויזענדער חסידים, און איך האָב בעמערקט ווי אַ סך פרעהען זיך מיט מיין פּאַסאַזשיר אַזוי ווי מיט אַ אַלטען בעקאַנטען, כ'האָב נישט געקענט פערשטעהן, וואָס דאָ קומט פאָר, אָבער כ'האָב פערשטאַנען אַז איך דאַרף נישט פרעגען נאָר קוקען און שווייגען...

די גאַנצע צייט פון דאַוונען האָב איך זיך בעמיהט צו זיין נאָהענט פון מיין פּאַסאַזשיר, טראָץ דעם שרעקליכען געדראַנג וואָס איז דאָרט געווען, איך האָב געזעהן ווי ער האָט געדאַוונט מיט גרויס כוונה און דערביי שטאַרק געוויינט, נאָכ'ן דאַוונען האָט ער זיך געשטופּט צוזאַמען מיט אַלע חסידים ביי דער „לשנה טובה תכתבו", און פון זיינע אויגען האָבען אָהן אויפהער גערונען טרעהרען.

אַהיימקומענדיג פון דאַוונען האָבען מיר געגעסען אַ זעהר שעהנע סעודה, דער פּאַסאַזשיר איז געווען בעקאַנט אין אַלע מנהגים פון ראש-השנה און געפיראַוועט די סעודה ווי דער גרעסטער חסיד, און באַלד נאָכ'ן עסען איז ער אוועק צום „טיש".

אַזוי איז דאָס געווען גאַנץ ראש השנה, ער האָט זיך שטענדיג געפונען אין בית המדרש, אויסער ווען ער איז געקומען עסען די יום-טוב סעודה, און איך האָב בעמערקט ווי אַ סך חסידים האָבען אין געהיים גערעדט וועגען דעם „ליטוואַק"

(ווייטער זעה 12 זייט).

ביים טשערנאבילער רבין

פון שמואל רובינשטיין

.1

— וואס האלסטו נאר אין איין לערנען, — האט געטענהט די מומע צום טאטען — גיי זעה, ווי דער תכשיט דיינער לייענט א גויאישע כרעסטאמאטיע. דער תנא דיינער וואקסט דאך ביי דיר, ווי ווילדע קראפיווע, א טאטע דארף לייגען אן אויג אויף זיין קינדס קאפ...

אויפ'ן צווייטען טאג, ווען איך בין געקומען פון חדר, האט מיך מיין טאטע אריינגערופען צו זיך אין צימער. דארטען אויפ'ן טיש האב איך דערזעהען מיין גאנצע ענטדעקטע „אומלעגאלע ליטעראטור". „מסתרי פאריז", „זכרונות לבית דוד", „בוסתנאי", „משלי קרילאוו", עוזר בלאשטיינס גראמאטיקע און שטיינבערגס ווערטערבוך.

מיין טאטע האט פון זיין האנט געמאכט א דעכעלע איבער די אויגען, ער זאל מיך קענען בעסער בעטראכטען:

— האסטו די אלע ביכלעך געלייענט?

— יא!...

— מילא, וואס געווען איז פערפאלען, אויף ווייטער זאלסטו מעהר אזעלכע אפיקורסישע ביכער נישט לייענען, דערפאר נעהם איך דיך מיט זיך קיין טשערנאביל צום רבין אויף ראש השנה.

.2

... די רעדער קאטשען זיך איבער דעם ווייכען זאמד. די גלעקלעך האבען א זילבערנעם קלאנג, אט זעען מיר שוין הינטער דער שטאט. פון ביידע זייטען שטעהען ווענט פון ווייץ און האבער מיט געקרייזעלע לאקען, וואס הוידען זיך לויט'ן ווינטעל. מיט פרייד בעטראכט איך די ארומיגע תבואה-משפחה, דער וואגען האט זיך פערקירעוועט אויף לינקס. עפעס דאכט זיך, אז עמיצער האט שטיפענדיג צוווארפען און פונאנדערגעשאטען בלאהע, רויטע, גרינע, ווייסע, און גרויע קעסטעלעך. זיי שפרייטען זיך פון דער מיל אונטען ביז ארויף צום שפיץ בארג.

ראובן דער בעל עגלה איז א יוד מיט א רויטען קארק און מיט א פאר ידים. גייט שווער איבער'ן זאמד, שפארט ער אונטער די עגלה מיט די פלייצעס: וויא!

צווישען וויאקן און קנאקען מיט דער בייטש בראקט ער אריין א מדרש און א פסוק: מן המצר קראתי וויא! אבער עס פיהלט זיך אין איהם עפעס פויערשעס, די ערדישקייט פון דעם „יודישען מוזשיק".

מיר פאהרען אריין אין א גויאישען דערפעל. א שטיל ווינטעלע גנבעט זיך אריין צו אונז און טראגט אונטער א זיסען ריח פון די גערטנער און פעלדער. ראובן דער בעל עגלה רעדט אזוי ווי צו זיך אליין: די לופט איז אין דארף גוט, ווייל די ערלים האלטען שטענדיג פערשפארט די פענסטער פון זייערע „כאטעס", וויא, סאפ הייטא!...

אט זעען מיר שוין אין טשערנאביל. דער בעל עגלה פאהרט פאמעליך און דו האסט צייט צו בעטראכטען דאס שטעטעל, אט יענע צוויי לאנגע גרינגע שטריכען, דאס זענען די צוויי ציילען קראמען, וואס שטעהען אין מיטען מארק. דער מארק אטעמט מיט ימים-נוראים-אומעט. אונזער גלעקעל קלאנגט זיך אין לוידיגען מארק און פאסט זיך אריין אין דעם שופר-שאלען פון ערב-ראש-השנה'דיקער „רע-פעטיציע", וואס טראגט זיך איבער'ן שטעטעל.

גרוי און איינזאם ליגט דאס חסידישע טשערנאביל. קליינע געסעלעך פערטרויען זיך א סוד זיך אויף אקסלען — אין א ראד, אין א ראד דרייען זיך חסידים.

— עד כאן עבודה אחת, — זאגט דער רבי — אויף די ראגען: ווער האט פאר דעם לעצטען יאהר געזינדיקט, ווער האט אויסזיכטען אויף א כתיבה טובה: להיים או למות, לשובע או לרזון...

אין א מינוט ארום שטעקט מען אונז שלום פון אלע זייטען.

.3

מעריב ראש השנה האבען מיר געדאוונט ביי ר' ברוך אשרל, דעם „מגידס" איינקעל. דער רבי זאגט פסוקים. קיילעכיק פאלט א פסוק נאך א פסוק, דעם רבינס אויגען זענען פערמאכט, דעם רבינס ווייס ליגען ווי א שווארצער פאס איבער זיין פנים, דעם רבינס ליפען ציטערען. דער רבי בייזערט זיך אויף כביכול, דער רבי מוסרט איהם, רעדט איהם איין מיט ווייכע ווערטער:

— טאטע הארציקער, „וידע כל פעול כי אתה פעלתו ויבין כל יצור כי אתה יצרתו"...

דער רבי קרעכצט, אי, קאן דער רבי קרעכצען, חסידים האבען ליב, אז דער רבי קרעכצט. א סימן, אז ער ראנגעלט זיך מיט'ן שאטען. אט שטעלט זיך דער רבי מיט'ן פנים צום עולם פערענדיגען דעם מעריב מיט'ן טראדיציאנעלען „לשנה טובה תכתבו ותחתמו"!

אלע זענען בעגייסטערט פאר פרייד. דער רבי מאכט קידוש. מען געהט אריבער אין עס-צימער. ביים עסען הויבט זיך ערשט אן די אמתע מלחמה פאר „המוציא מיט האניג". נאכ'ן עסען שפארט אן דער רבי דעם קאפ אויף זיינע דארע הארקע הענט און זאגט תורה. איך כאפ אויף איינצעלנע ווערטער: „אויב יודען זינדיקען, זענען זיי נישט שולדיק, שולדיק איז נאר דער בורא... רבונו של עולם, דו ביזט אליין שולדיג, וואס יודען זינדיגען: דו האסט אריינגעגעבען דעם יצר הרע אין מענשליכען הארץ און דעם גיהינום אין ספר ראשית חכמה, ווען דו וואלסט אבער געמאכט פערקעהרט — דעם יצר הרע אין ראשית חכמה און דעם גיהנום אין מענשליכען הארצען, וואלט קיינער נישט געזינדיקט".

א מינוט איז איינגאנצען שטיל, און דאן אויפגעוואכט שטורמיש:

— די גרעסטע עבודה איז טאנצען מתוך שמחה, טאנצט יודען, פריילך, לעבעדיק, פערטרייבט דעם שטן מקטרג! א פרייד נעמט ארום די יום-טובדיגע עדה, הענט קייטלען זיך אן הענט, ארעמס לייגען חנינא, וואו איז חנינא מיין זון? פארוואס האט ער נישט געטאנצט בציבור? זאל ער גיין ביחוד, אפשר וועט ער ארויסטאנצען א כתיבה וחתימה טובה. אפשר וועט ער זיין דער מליץ יושר...

חנינא דער שניידער האלט זיך שוין „פאר באקאם" אויפגעהויבען דעם קאפ צום באלקען, אויסגעשטעלט ממזיייש דאס בערדעל אויף פארנט און באלד לאזט ער זיך אין א דריבענקען טענצעל, א פאניע? אום ראש השנה טאנצט ער, ווי א פאניע, ער טאנצט אבער מיט כוונה, מיט אלע רמ"ח איברים און שס"ה גידים, כל עצמותיו טאנצען...

אט איז ער געבליבען שטיין, ווי פערגליווערט אין מיטען זאל און אנגעהויבען זינגען מיט א ימים-נוראים'דיגען נוסח:

— וכל מאמינים, וכל מאמינים, אז גאט דארף מען דינען, אז גאט דארף מען דינען, מען דארף איהם דינען,

מ'מוז איהם דינען,
דורך טענץ איהם דינען
דורך נגינה איהם דינען
דורך חדוה איהם דינען
אבער נישט ווי קיין גול
הדן יחידי לכל באי עולם.

.4

וכל מאמינים, וכל מאמינים
אז גאט דארף מען דינען,
מ'דארף איהם א. א. וו. א. א. וו.
אבער אין נחת
הגואל ממות ופודה משחת א. א. וו.

חסידים האבען ארומגערינגעלט דעם רבין, וואס האט פון מידקייט קוים ארויסגערעדט:

— מרה שחורה איז די גרעסטע עבודה זרה... ווער עס האט נישט געהערט שופר בלאזען קאן יוצא זיין דורך עבודה מתוך שמחה... טאנצט, יודען, צוטרעט מיט די שטיוועל דעם ס"ם, דעם מקטרג, דעם מחבל, די מרה שחורה. טאנצט יודען, דינט דעם אויבערשטען!...

חסידים וויקלען זיך צונויף אין איין לעבעדיגען קנויל, אלטע יודען שפרינגען אונטער, ווי יונגעלעך. געזעצטע בעלי בתים לאכען און שרייען זיך, יודען און יונגעלייט מיט שווארצע לאנגע קאפאטעס, מיט שמויסענע הימלען אויף די קעפ, מיט שווערע שטיוועל, טאנצען אין ראד.

— — — — — — — — — — — — —

די אויגען שיינען, די פנימער זענען פול מיט פרייד...

פערצייכענענדיג דא מיינע זכרונות, כאפט מיך אן א בענקשאפט נאך די אמאליגע מיטליכע יאהרען. גוואלד, וואו נעמט מען די פאטריארכאלע, זארגלאזע צייטען? וואו נעמט מען די פעסטע ערד אונטער די פיס פון טשערנאבילער מקורבים?

דער שופר

א אמת'ע מעשה פון די מלחמה-יאהרען

דאס שטעטעל מ. אויף די קרעסען האט אדורכגעמאכט א זעהר שווערען או ןשוידערליכען זומער, עטליכע מאל האבען זיך דארט געטוישט די רוסען מיט די דייטשען, אמאל זענען די רוסען אוועק פון די דייטשען האבען דאס שטעטעל פערנומען און באלד איז געווען פערקעהרט און יעדע פון זיי האט זיך בעמיהט די איינוואוינער צו רואינירען און דאס שטעטעל איז פערוואנדעלט געווארען אין א חורבה.

אבער מעהר ווי דעם גאנצען זומער האבען די יודען פון מ. געליטען אין די לעצטע זומער-חדשים פון די רוסען, וועלכע זענען דארט אריינגעקומען, נאכדעם ווי די דייטשען זענען געזעסען אין שטעטעל א לענגערע צייט.

ביים אנקומען פון די רוסען האבען זיך שוין געפינען פיל פון די קריסטליכע איינוואוינער, וועלכע האבען געמסר'ט אויף די יודען, איבערהויפט אויף די מעהר פערמעגליכע, אז זיי האבען צוגעשטעלט שפייז-פראדוקטען פאר'ן דייטשען מיליטער, כאטש אין אמת'ן האבען די דייטשען דאס ביי זיי רעקוויזירט און דערפאר קיין פעניג נישט בעצאהלט. אויף אנדערע יודען האבען זיי אנגעוויזען, אז זיי זענען דייטשע שפיאנען, און די כוליגאנישע רוסען, איבערהויפט די קאמענדאנטען און אפיצירען האבען דאס געגלויבט און אויף א שרעקליכען אופן זיך נוקם געווען אין די ארימע שוין געגנוג פון די דייטשען אויסגעמאטערטע יודען, וועלכע זיי האבען ביז'ן לעצטען דערדריקט.

ס'רוב יודישע איינוואוינער זענען זיך געהאט צולאפען אין די ארומיגע שטעט, כאטש דארט איז אויך נישט בעסער געווען, זענען זיי פארט ענטלאפען פון מ. ווי פון א פייער נישט האבענדיג וואס צו פערלירען.

ערשט גאר נאהענט פאר ראש-השנה האט זיך די לאגע פון די דארטיגע יודען עטוואס געענדערט צום גוטען.

איינמאל איינדערפריה ווען די יודען זענען ארויס אין גאס האבען זיי געוואויר געווארען, אז דאס גאנצע רוסישע מיליטער איז פלוצים ביינאכט אוועק, און די יודען האבען נישט געקענט פערשטעהען וואס דאס זאל בעדייטען, זיי האבען אויך נישט געוואוסט, אויב זיי זאלען זיך פרייען מיט דעם, ווייל זיי האבען מורא געהאט, אז עס זאלען ווידער נישט צוריקקומען די דייטשען און וועלען זיי ווידער אנמען גייען צרות, אבער עס האט איינגאנצען געדויערט עטליכע שעה און געגען מיטאג זענען אריינגעקומען אנדערע רוסישע זעלנער, דאס איז געווען א אנדערער גארניזאן וואס מען האט דערקענט לויט זייער קליידונג.

די יודען האבען זיך גענומען בעהאלטען אין די קעלערס און פערהאקען די טירען און פענסטער, ווייל זיי האבען שוין געוואוסט פון דער פראקטיק, אז מיט'ן אריינקומען פון פריש מיליטער מוז פארקומען א פאגראם, אבער באלד האבען זיי זיך איבערצייגט, אז דאס מאל איז עס גאנץ אנדערש.

דאס מיליטער איז אריין אין שטעטעל גאנץ רוהיג און זיי האבען קיינעם נישט קיין שלעכטס געטון און די קריסטליכע איינוואוינער וואס האבען זיך אנגעהויבען דרייען ארום זיי און דערצעהלען מעשיות וועגן יודען האבען זיי נישט צוגעלאזט צו זיך, בעזונדער האט דער קאמענדאנט געלאזט ארויסהענגען אין די גאסען א בעקאנטמאכונג, אז עס זאל זיין אין שטעטעל רוהיג, מען זאל קיינעם נישט טשעפען, קיינער זאל נישט וואגען דעם צווייטען צו בעריהרען און די שולדיגע וועלען פערי-משפט ווערען לויט'ן פעלד-געריכט.

אנפאנגס האבען די יודען זיך גאר נישט געוואלט גלויבען, אז אזעלכעס זאל מעגליך זיין, אבער ווען דער טאג [illegible] נאכט [illegible] ער רוהיג האבען די יודען זיך אנגעהויבען צו בערוהיגען. דער רב האט גערופען א אסיפה פון די ראשי-הקהל און נאך א לענגערע בעראטונג איז בעשלאסען געווארען, אז א דעלעגאציע זאל גיין צום קאמענדאנט און איהם בעטען, אז ער זאל שיצען די ארטיגע יודען און זיי געבען די מעגליכקייטען צוריק אויפשטעלען זייערע חורבות וואס זענען חרוב געווארען פון די כסדר'דיגע פאגראמען.

דער קאמענדאנט האט די דעלעגאציע זעהר פיין אויפגענומען און ער האט זיי געזאגט, אז אזוי לאנג ווי ער וועט זיין קאמענדאנט וועט זיי קיין קיין שלעכטס נישט געשעהן און בעזונדערס וועט ער ארויסגעבען א בעפעהל, אז די אלע, וואס האבען ביי זיך געראבטע יודישע זאכען זאלען די אומבעדינגט אומקעהרען די יודען.

די יודען פון שטעטעל האבען עטוואס פריי אפגעאטעמט, יעדער האט זיך גענומען צוזאמענקלויבען זיין ביסעל צושטערטע און צובראכענע זאכען. די יודען וואס זענען געהאט ענטלאפען פון שטאט האבען אנגעהויבען צוריקצוקעהרען די געוועלבער זענען געעפענט געווארען, און דאס לעבען האט אנגעהויבען צו ווערען נארמאל.

דערווייל האט אנגערוקט ראש-השנה.

אין די עטליכע טעג וואס אין שטאט איז געווען רוהיג, האט יעדער געזארגט פאר זיך, און זיך בעמיהט ווי ווייט מעגליך צוריקצושטעלען זיין צושטערטע ווירטשאפט. ווען עס איז אבער אנגעקומען ראש השנה האט מען געמוזט אנהויבען טראכטען אויך וועגען ברענגען אין ארדנונג די חרוב געווארענע שול, כדי מען זאל האבען וואו צו דאווענען די ימים נוראים.

די שטאטישע שול איז געווען א פולשטענדיגע חורבה, די כוליגאנעס האבען געהאט אוועקגערויבט אלע הייליגקייטען, אבער מיט יעדען טאג זענען געקומען אנדערע און האבען צוריקגעברענגט די געגנב'עטע און געשענדעטע ספרי-תורות און אנדערע שול-זאכען, וועלכע די יודען האבען אפגענומען מיט פרייד און טרעהרען צוריקגעשטעלט אויף זייער ארט אין שול, און זייער שמחה איז געווען אומגעהויער גרויס, אז אין די הייליגע טעג וועלען זיי קענען דאווענען אין שול.

די צייט איז געווען זעהר קורץ, בלויז איין טאג האבען זיי צייט געהאט זיך צו פערגעסען מיט'ן איינארדענען די שול או זעהען אויב עס פעהלט נישט דארט עפעס און [illegible] דעריבער האט מען ערשט די ערשטע נאכט ראש-השנה, ווען דער עולם איז געווען אין שול ביים דאווענען [illegible] דערזעהען, אז ס'איז נישטא קיין שופר.

צווישען אלע הייליגקייטען פון שול זענען אויך די שופרות אוועקגערויבט געווארען טראץ דעם וואס זיי האבען פאר די כוליגאנעס קיין ווערט נישט געהאט און מען האט זיי נישט צוריקגעברענגט, און דער עולם איז געווארען זעהר טרויעריג, אז עס זאל נישט אויסקומען, אז די גאנצע עדה יודען וועלען נישט הערען קיין שופר בלאזען.

א לאנגע צייט האט דער עולם פערברענגט אין שול און געטראכט וואס צו טון, אבער נישט האבענדיג קיין שום עצה פיר וואנען צו שאפען א שופר אין יום-טוב איז דער עולם אין א געדריקטער שטימונג זיך פונאנדערגעגאנגען.

אין שטעטעל האט געוואוינט א משומד, וועלכער האט פון [illegible] די יודען פיל צרות פערשאפט, ווייל דאס איז געווען א ריכטיגער משומד להכעיס און ער איז דאס טאקע געווען דער גאנצער אנפיהרער פון די פאגראמען אויף יודען, א געמיינער כוליגאן און א שמוציגער שיכור.

דער רב האט נישט געקענט איינרוהען צוליב דעם וואס דאס קהל האט נישט קיין שופר. ביז שפעט אין דער נאכט איז ער געזעסען און געטראכט וואס צו טון און ערשט נאך האלבער נאכט האט ער זיך געלייגט אפרוהען, אבער שלאפען האט ער נישט געקענט.

פלוצים האט ער געהערט א שטילען קלאפען

(ווייטער זעה 12-טע זייט).

פון יודישען הומאר-אוצר

דער גרעסטער רבי..

ערב יומים נוראים האבען זיך צוזאמענגעטראפען אין וואגאן עטליכע חסידים וואס זענען געפאהרען צו זייערע רביים, עס זענען געפאהרען ליובאוויטשער, ליאדיער, און קאפוסטער, און האבען זיך גענומען צו אמפערן.

— דער ליובאוויטשער האט פערשטעהט זיך געזאגט, אז אזוי פיל חכמה ווי אין ליובאוויטש איז גאר אויף דער גאנצער וועלט נישטא.

— און אזוי פיל קדושה ווי אין ליאדי האט דער ליאדיער געזאגט איז אויך אויף דער גאנצער וועלט נישטא, און אזוי פיל מסידות ווי אין קאפוסט איז דאך אוודאי אויף דער גאנצער וועלט נישטא — האט דער קאפוסטער געזאגט —

איין יוד איז געזעסען און האט זיך מיט א ווארט נישט אנגערופען.

— וואו פאהרסטו? — האבען איהם אלע געפרעגט.

— קיין לאדז פאהר איך האט ער זיי געענטפערט,

— קיין לאדז גאר? וואס עפעס קיין לאדז וואס איז דאס לאדז פאר א ארט אויף צו פאהרען אויף יומים נוראים? און וועמען האסט אין לאדז?

— אין לאדז — האט ער געענטפערט — האב איך — א ווייב און קינדער...

מ'לאזט זיך נישט נארען

א סוחר פון פערטיגע מלבושים האט זיך מישב געווען מיט זיין אגענט, ווי אזוי פטור צו ווערען פון די דרייסיג פאר הויזען וואס ס'איז איהם געבליבען פון זומער-סעזאן.

— צו ווי טייער וואלסטו זיי וועלען פערקויפען? — האט דער אגענט געפרעגט.

— מיר קאסטען זיי קר וצו פינף רובעל א פאר, נאר כדי אלע צו פערקויפען בין איך מסכים צוצולייגען צו איין רובעל צו יעדע פאר.

— אויב אזוי — האט דער אגענט געזאגט — האב איך א גוטע עצה.

נאמיר שיקען אויף דער פראווינץ צו אונזערע בעסטע קונדען צו פינף פאר הויזען פאר יעדען צו פינף רובעל א פאר און אין די בריף צו זיי וועלען מיר שרייבען אז מיר שיקען נאר צו פיר פאר, און אז יעדער קונדע וועט אויפפאקען דאס פעקעל און וועט דערזעהען אז אין פעקעל געפינט זיך מיט א פאר הויזען מעהר וויפיל אין בריף שטעהט וועט ער געוויס מאכען א שווייג... און וועט באלד אפשיקען די צוואנציג רובעל, ווסטו כמילא האבען אפגעלייזט צו פיר רובעל א פאר.

— אויסגעצייכענט — האט מיט ענטציקונג אויסגערופען דער סוחר, א טייערער איינפאל...

ווען ס'איז פארביי א פאר וואכען פרעגט דער סוחר ביי זיין בוכהאלטער אויב ס'איז שוין אנגעקומען דאס געלד פאר די הויזען?

— אוי זענען דאס גנבים, זענען דאס שווינדלער — האט דער בוכהאלטער געענטפערט — אזוי ווי זיי האבען געקראגען די פעקלעך און זיי האבען דערטאפט אז אין פעקעל איז דא א איבריגע פאר הויזען האט זיך יעדער אראפגענומען די איין פאר איבריגע און דעם רעשט האבען זיי צוריק אפגעשיקט און האבען צוגעשריבען:

— מיר שיקען אייך צוריק די 4 פאר הויזען וואס איהר האט אונז געשיקט ווייל ס'איז שוין נאכ'ן סעזאן...

א טאקטישער בעל-עגלה

א בעל עגלה האט זיך אראפגערעדט דאס הארץ פאר זיינעם א שכן:

— אמת טאקע, אז אט דער אלטער פערד מיינער איז נישט ווערט דאס עסען וואס איך גיב איהם נאר פונדעסטוועגען מוז איך איהם עהרליך האלטען, ווייל סוף כל סוף זיץ איך אויפ'ן וואגען און ער שלעפט מיך, וואס וואלט איך געטון למשל ווען ער געהט אריין אין וואגען און ער הייסט מיך אז איך זאל איהם שלעפען?...

דער קונדס

הומאר סאטירע

צוזאמענגעשטעלט פון י. אב-נעק

יום הזכרון

פאַרוואָס ווערט ראש-השנה אנגערופען „יום-הזכרון"?

ווייל ראש השנה טוט זיך יעדער דערמאָנען ווי ער האַלט אין דער וועלט:

מענער דערמאָנען זיך, אַז די ווייבער זענען צוריקגעקומען פון די דאַטשעס, און שרייען „מאָזשע מאַש".

ווייבער דערמאָנען זיך, וואָס זיי האָבען אויפגעטאָן אויף די פליאַזשעס.

סוחרים דערמאָנען זיך אין זייערע פּאָרטפעלען און אין די לופטיגע קאַסעס.

עלטערען דערמאָנען זיך אין זייערע „פשעד-וואָיענע טעכטער", וואָס מעגען שוין לאַנג הערען מוזיק — יום הזכרון.

לייב שטאבינסקי.

חנה און אַנדזשא

(ראש-השנה-געדאַנקען)

חנה האָט געוויינט און געבעטען ביי עלי הכהן, ער זאָל זי בענשען מיט אַ קינד.

— די היינטיגע „אַנדזשעס" וויינען און בעטען, זיי זאָלען חס ושלום נישט האָבען קיין קינד.

מיט וואס איינער האַנדעלט...

כהן (פאַר'ן דוכענען צום לוי, וועלכער איז אַ מילך-הענדלער): וואָס גיסט איהר עפּעס אַזויפיל וואַסער?

לוי: ס'האָט זיך מיר געדאַכט, אַז איהר זענט אַ באַנקע מילך.

זי פערעדט זיך

ערשטע פריילין: פאַננע פאַלטשע, קומען זי שנעלער, מ'געהט שוין שופר בלאָזען.

צווייטע פריילין: ס'איז נישט ביי מיר קיין ניעס — איך הער שוין צוויי און פערציג מאָל שופר בלאָזען.

י. בוימגאַרטען.

אַ גאַנץ יאהר ראש-השנה

תקיעות — הער איך תמיד פון מיין שוויגער

צו תשליך — מיין ווייב שאָקעלט מיר אויס די טאשען.

אַ שהחיינו — מאַך איך יעדע וואָך אויף מיינע שאָכטערס נייע הויטען.

אנ'עליה — קריג איך פון מיין פלונת'טע, אַז איך קום אַהיים 2 ביינאַכט.

דעם טעם פון האָניג — האָב איך יערען זומער, ווען מיין יודענע בראָט זיך אויף ווישניאוווע.

דעם „הנני העני" — דערמאָן איך מיך יעדעס-מאָל, ווען איך כאַפּ אַ קוק אין דער קאָסע אַריין.

דער אמת'ער בעל-תפילה

דער ריכטיגער בעל-תפילה אויף ימים-נוראים, איז נאָר אַ סוחר און אַ בעוויבטער.

נאָר ער קאָן בעטען מיט אַ צובראָכען האַרץ.

לייב שטאבינסקי.

דער סוחר און דער בעל תוקע

וואָס איז דער חילוק פון אַ סוחר ביז אַ בעל תוקע?

דער סוחר מאַכט קולות און מ'הערט איהם ווי דעם קאָטער, און דעם בעל-תוקע'ס קולות ווערט נישט יאָ.

לייב שטאבינסקי.

פאליטיקער וואס בעטען?

„יראתי בפצותי שיח" — שרייט ליטוויבאָוו פאַר די וואַרשאָוער זשורנאַליסטען.

„אתה הוא אלקינו" — שרייען די ב. ב. צום „רושאָדעק".

„אַדירי אַיומה אַדורי בקול" — שרייען די היטלעראָווצעס.

„למנצח לבני קרח מזמור" — האָבען די לייבאָריסטען געשריגען: „אפר מאז" — מאַקדאנאלד איז נישט דער אַמאָליגער.

„אוחז ביד" — לאָרד פאַספילד אין ארץ-ישראל.

וכל מאמינים — פּראָפ. ווייצמאַן האָט אַלע געגלייבט

קאצאפ.

אַ קאפעלע תהילים מיט רש"י-טייטש

„אם בארזים נפלו" טייטשט רש"י: האַנדעלס-באַנק, ווידזעוו, שטיינערט וד"ל.

אשרי האיש אַשר... טייטשט רש"י: וואויל דעם מענש, וואָס האָט היי-יאָהר נישט אויסגעקויפט קיין פּאַטענט.

אשרי תממי דרך... טייטשט רש"י: וואויל איז די ווייבלעך, וואָס מאַכען אַ לעבען אונטערוועגס.

געטייטשט פון קאַצאַפּ.

א גוטער סימן

גייב (צום מאַן): הערשעל, דו געהסט אַרויס אין גאַס, טאָ, נעם מיט דעם שירם מיט'ן רעגענמאַנטעל — סאיז היינט אַ זאַבאַוע פון „ליבת-הצדק"...

לכבוד ראש-השנה

אויז לאַמיר האפען

אויף א גוט, פריילך, מזלדיג יאהר

ס'קומט דער נייער יאָהר מיט מזל,
און דער אַלטער גייט אוועק —
איי, אַ בישער יודיש יאָהרעל
מיט די צרות אהן אַ ברעג!..

איז ער אונז נאָך פאַראַיאָהרען
מיט'ן ליבקען פוס אַריין,
אַזאַ יאָהר — אַזאַ שלים-מזל
זאָל שוין מעהר ביי אונז נישט זיין...

אָפּגעקאָסט ער האָט אונז נערווען,
און יסורים גרויס, און צער —
היינט-זשע, ווער דער שכר בעצאָהלען
וועט אונז אַלע אָט דערפאַר?!

מייסטער'ס זענען מיר, גבורים,
אַז מען האָט ביז היינט דערשלעפט,
אַז מען האָט ביז שהחיינו —
ביז צום ווינשען זיך דערלעבט...

פראפעסאָרען, מיניסטאָרען
זענען מיר, גאָר וואַזשנע לייט,
אַז מיר האָבען יאַקאָש אַלע
נאָך אַדורכגעמאַכט די צייט...

און אַז דורכגעמאַכט בשלום,
און מען איז ביים זינען קלאָר —
ווען מערצעשעם נאָך יודען
האָבען איצט אַ פריילך יאָהר!

יאַקעל בן פלעקעל.

קויפט יודעלער קויפט!..

סוחר! צי, אַ קריזיס! אפילו אויף די „אַרטיקלען" זענען קיין קונים נישטאָ..

פון אונזער מחזור'ל

ווער וואס עס בעט מיט כונה

סיים-דעפּוטאַטען — אוי, „אתה בחרתנו" — אידיאָטען האָבען אונז געקליבען.

„אזנים לנו ולא ישמעו" — מיר הערען נישט אונזערע אייגענע רעדעס, און איינער הערט דעם צווייטען ווי דעם קאָטער.

גמינע-דאָזאָר'ס — „הנה לא ינום ולא ישן" — אָנגעלעהנט אויף אונזערע אַלטע שטעקענעס ביי די קהלשע בעקענס, קלאָגען מיר ווי אַ כלה צום בעדעקענס.

„שלא נכשלו בלשונם" — די אָפּאָזיציע זאָל נישט זינדיגען מיט זייערע צינגען, פון וואָס מיר האָבען צו זאָגען און צו זינגען.

5 ר' הענעך בערגער: „וסופר ומונה" — איך צייל די פסוקים פון רבינו יונה, און ערקלער די ציוניסטען אַ „וואַיבע".

דר. ראָזענבלאַט — „מלך אביון עד מתי ימלוך".

— נאָך נישטא איז קיין לאַנד און קיין קעניג, און אין דיר קק"ל קאָסע פעהלט אויס דער פעניג, און מאַקדאָנאַלד מאַכט אונז אונטערטעניג, בעוויזט אונז גאָט דיין גרויסען נס, אַז די „אַגודה" און די פּאָלקיסטען זאָלען קומען צום ציוניסטישען קאָנגרעס.

אַדוו. יוסף ווייצמאַן — „כי אנו עמך" — איך בין דאָס „פאָלק", און דאָס פאָלק בין איך. וואָס בין איך אָהן דעם פאָלק, און וואָס איז דאָס פאָלק אָהן מיר (פּיאָטר כאַרי ביסט דערביי...) ש

דירעקטאָר צעלמייסטער — „מה נאמר ומה נדבר" — ווי אַזוי קאָן מען אויספיהרען, אַז קיין סופליאָר טוט נישט סופלירען און לאַלעס ווי נישט גרימירען.

אוי, „גאָט פון נקמה", ביזט דאָך אַ בראַטנאַש", גיב אַריין אין קאָפּ פון שלום אַש אַ פּיעסע, וואָס זאָל געבען אַ „גנב'שען" טיראַזש.

מאַנופאַקטוריסט — „וכותב ומוחק" — צו ערשט האָב איך „געשריבען", און דערנאָך געשון מעקען, ווייל מיינע וועקסלען טון מיר קאָזע-מילך שמעקען.

אַ מעדעל — „הרינו מזומן את פי" — איך גרייט אָן מיין מויל. פּריש קאַרמענירט און פודערירט.

„אתה נותן יד לפושעים" — די יונגעלייט האָסטו געגעבען לאַנגע הענד, און אונז, פּאַניענקעס אַ קורצען שכל — פאַרוואָס איז נישט פערקעהרט?

ווייבלעך — „שלש עשר"ה מאָדעס" — גיב אונז היי יאָהר דרייצעהן מאָדעס מיט שעהנע פּאַגאָדעס.

מיינער נישט גאָט פון אונזערע „ניין מאָס רייד" עס זאָל אונז נישט פעהלען קיין הוט און קיין קלייד, און רעגענען מאַך דעם הימעל מיט פודער און מיט קרייד.

מאַטע.

א קלוגער חזן

גבאי (צום חזן) פאַרוואָס וויינט איהר נישט ביים „ונתנה תוקף"?

חזן: איך האָב געוויינט אַ גאַנץ יאָהר, יעצט דאַרפען די גבאים וויינען, אַז זיי האָבען געפּאַקט אַזאַ „אוצר" ווי איך בין.

סאקראטעס.

——=:§:=~——

זיינע „טעשלעך"

כלל-טוער: הער צו, רש"ע די תפילה פון אנ'„עוסק בצרכי ציבור", אַז די אַלע בלומענטאַג „זאַבאַוועס" און „פייפן" וואָס איך האָב איינגעאָרדענט „נאַ צעל דאָבראָטשינני", די אַלע „ספּראַוואָזדאַניעס" מיט די „פּאָזיציעס" אין די ביכער. ווי: „סום פשעכאָדניק", „ניע פשעווידזשאַנעווי דאָטקי" אַז דאָס אַלץ זאָל אַראָפּ אין די טיפענישׁ פון ים, עס זאָל פון זיי קיין זכר נישטבלייבן

ברכות צום נייעם יאהר תרצ"ב

דיין מזל זאָל דיר אַזוי וואַקסען און ס'זאָל דיר אַזוי יגעראַטען,

ווי אין יאָהר תרצ"א זענען געוואַקסען באַנקראָטען.

אַזויפיל ברכות זאָלסטו צום נייעם יאָהר דערלעבען,

וויפיל קללות מ'האָט דעם אַלטען יאָהר געגעבען.

אַזויפיל אַמאַטאָרען זאָלען דיינע טעכטער פאַנגען,

וויפיל מענשען ס'זענען אין פערגאַנגענעם יאָהר זעלבסטמאָרד בעגאַנגען.

אַזויפיל נעכט זאָלסטו רוהיג שלאָפען

וויפיל אויטאָ-קאַטאַסטראָפעס, ס'האָט דעם יאָהר געטראָפען.

סאָקראַטעס

דער „קונדס" ווינשט

אַ לעבעדיג, פרעהליך אגיל ואשמח'דיג יאָהר אַלע זיינע לעזער, פריינד און סימפּאַטיקער.

ער בעט אויך מחילה ביי אַלע זיינע פריינדליכע שונאים און פיינדליכע גוטע פריינד, וועלכע ער האָט אַ גאַנץ יאָהר געקיביצט, געצימבעלט, געביסען און געשטאָכען מיט דער שפּיציגער קונדס-פעדער.

דער עיקר בעט דער „קונדס" מחילה ביי די „עסקנים" און כלל-טוער, וואָס ער האָט נאָך נישט דערמאָנט.

ימים-נוראים-מעשהלע

אַ חזן האָט געשפּילט אין קאָרטען מיט זיינע משוררים, האָט זיך על פי טעות ביי איינעם פון די משוררים אַרויסגעגליטשט פון דער האַנד אַ קאָרט, וועלכע ער האָט געוואָלט צוריקנעמען. דער חזן אָבער פּראָטעסטירט. ער האָט אַ געשריי געטון צום משורר: אַז ס'ליגט ליגט!..

יום כפור ביים דאַווענען מוסף, בשעת דער עבודה און דער חזן איז געפאַלען כורעים און ער האָט געוואָלט אויפשטעהן און געווינקען צו די משוררים, זיי זאָלען איהם העלפען אויפשטעהען, האָט דער זעלבער משורר געזאָגט מיט דעם זעלבען טאָן: „חזן, אַז עס ליגט ליגט!"...

איבערגעגעבען דעם „קונדס" פון ברנש.

ווייבער טוט תשובה

א קול קורא אזא

ווייבלעך, טוט תשובה!

גיכער געהט און קויפט אייך אַ תחינה מיט אַ נייעם רבונו של עולם, שטעלט אייך אוועק פאַר'ן שפּיגעל און זאָגט מיט גרויס כונה:

דו מלאך הדומה, גרויסער האַר, זיי מוחל דיין דינסטמאַד זאָשקע בת יענטע צירעל, און פערגעב איהר אַלע חטאים און אַלע פשעים, וואָס איך האָב געזינדיגט במזיד און בשוגג ווייל איך האָב געגנוג געזינדיגט נגשט צו פערזינדיגען....

אויב דו וועסט מיר צושיקען אַ סליחה, זאָג איך דיר צו, אַז איך וועל פון איצט אָן זיין „אָפּענהערציג". גאַנצע „טעג" וועל איך נישט זינדיגען און וועל געהען אויף „בעהאַלטענע" וועגעו.

מיליאנען און איבערמיליאנען

און נאך א גרעסערע צאהל

באבעס (לעקעך) האבען בעל הבית'טעס געבאקען אין פארלויף פון 30 יאהר לויט ד"ר עטקער'ס רעצעפטען. וויפיעל פרייד האבען זיי זיך אליין און זייערע פאמיליעס פערשאפט? וויפיעל גענוס געפינט איהר שטענדיג ווידער אין די פיינע און אפעטיטליכע עטקער'ס געבעקס.

כדי צו האבען די פרייד מוז מען האבען די זיכערקייט, אז עס געלינגט — און דאס דערגרייכט מען בענוצענדיג

מיט ד"ר עטקער'ס באק-פראשעק

„Backin"

די פולע אויסגאבע פון ד"ר עטקער'ס פראקטישע באק-רעצעפטען אין די אויסגאבע F (40 גר.) און „ד"ר עטקער'ס לעהר-קאכבוך" (85 גר.) צו בעקומען אין אלע לעבענסמיטעל-געשעפטען, אדער גענוג צושיקען אין מארקען פון

Dr. August Oetker, Oliva

א „נסיעה" אויף ראש-השנה

(ענדע פון דער 9. זייט)

וואס זעהט אויס ווי קיין חסיד, און ער איז אזוי פרום און אבגעהיטען.

ביים „טיש" האב איך זיך אויך נאך איהם געשטופט צווישען אלע חסידים, און כ'האב געהערט ווי ער האט „געשטעלט" ווײן צום טיש, און דערנאך האט מען אויסגערופען: אברהם אדעסער, און איהם דערלאנגט א גלעזעל ווײן.

מוצאי ראש-השנה ווען מען האט אנגעהויבען צו „געזעגענען" האב איך זיך אויך געהאלטען נישט ווייט פון איהם, און כ'האב געזעהען ווי דער רבי, דער אלטער גערער, (שפעטער האב איך געהערט אז מען האט איהם גערופען דער „שפת אמת") האב אבגעזעגענט א זעהר גרויסען עולם יעדען באר בלויז דערלאנגט די האנד, און ווען ער, דער פאסאזשיר, איז צוגעגאנגען האט דער רבי עטליכע מינוט געהאלטען זיין האנד, און מיט איהם גערעדט וואס עס האט אלע חסידים שטארק געוואונדערט...

איך האב זיך געאיילט אין דער אכסניא, דער פאסאזשיר האט שוין אויף מיר געווארט, און געוואלט אז מיר זאלען צוריקפאהרען קיין ווארשא.

שנעל האב איך צוגעגרייט די דראזשקע, דער פאסאזשיר האט זיך מיט'ן בעל-הבית ווארעם געזעגענט, ... פערד זענען געווען גוט אויסגערוהט, און זענען געלאפען ווי די אדלערס.

א גאנצע וועג האב איך זיך כמעט נישט אומגעקוקט, נאר געהאלטען אין איין טרייבען די פערד, ווייל איך אליין האב אויך געוואלט וואס פריהער אהיימקומען.

ווען מיר זענען אנגעקומען קיין מאקאטאוו, האב איך זיך ... מגעגערעהט צום פאסאזשיר כדי איהם צו פרעגען וואוהין איך זאל פערפאהרען, און ווי ערשטוינט בין איך געווארען זעהענדיג אז אנשטאט דעם חסידישען יוד מיט די יודישע מלבו־שים זיצט דארט א רוסישער פולקאווניק אין זיין גאנצען אוניפארם.

ער האט פערשטאנען מיין ערשטוינונג און וואס איך וויל איהם פרעגען, און ער האט געזאגט אויף רוסיש:

פאהר אויף אויאזדאווסקע אלעען נומער...

איך בין ווייטער געפאהרען, אין מיטען פאה־רען האט ער מיר דערלאנגט א באנקנאט און צו מיר געזאגט אויף יודיש.

איך גלויב אז איהר וועט פערשטעהן צו האל־טען א סוד...

ווען כ'בין אהיינגעקומען האב איך געזעהען אז דער באנקנאט איז א קנאקעדיגער רוסישער הונ־דערט-רובעל שיין.

א פיינע „נסיעה" געווען, וואס איך וועל קיינ־מאל נישט פערגעסען.

Dr. Med.

M. Wajnberg

ספעציאל ארצט פאר נערווען-קראנקהייטען

צוריקגעקעהרט.

ZEROMSKIEGO 25 (פאנסקא)

טעל. 172-20

נעהמט אן פון 5 ביז 7 נאכמיטאג.

דער שופר

(ענדע פון דער 10 זייט).

אין פענסטער. דער רב האט זיך איבערגעשראקען, אבער פארט איז ער צוגעגאנגען צום פענסטער און געפרעגט ווער דאס איז, און ער איז ערשטוינט געווארען, הערענדיג ווי א קריסטין האט איהם געזאגט, אז זי האט איהם א זעהר וויכטיגע זאך איבערצוגעבען און זי בעט, אז דער רב זאל זי אריינלאזען אין צימער, אין געהיים, אז קיינער פון זיינע שטוב-מענשען זאלען נישט וויסען. דער רב האט אין דער שטיל געעפענט די טיר און ס'איז אריין א קריסטין, האלטענדיג אין דער האנט איינ־געוויקעלט עפעס א געגענשטאנד און זי האט געזאגט:

איך בין די פרוי פון דעם משומד און איך האב געהערט, אז די יודען האבען גרויס קרענ־קונג פון דעם וואס זיי האבען נישט קיין „טראמב־קע" אויף יום-טוב, יונגערהייט האב איך געדינט ביי א יוד וואס האט געבלאזען מיט א טראמבקע און איך ווייס, אז דאס איז ביי אייך זעהר טייער, און אזוי ווי איך האב געוואוסט, אז מיין מאן דער שיכור האט ליגען אין קעלער בעהאלטען די טראמב־קע, בין איך איצט אראפ אין קעלער אריין, ווען מיין מאן שלאפט, איך האב די טראמבקע ארויסגע־נומען און ד אהערגעבראכט. איך קען זי דיר געבען מיט'ן בעדינג, אז באלד נאכ'ן טראמביען זאלסטו זי מיר צוריקגעבען, ווייל מיין מאן קען מיך טויט הרג'ענען אויב ער וועט די טראמבקע נישט גע־פינען.

דער רב האט זיך זעהר דערפרייט, און צוזאַ־גענדיג דער קריסטין, אז באלד דעם צווייטען טאג ראש השנה וועט ער איהר דעם שופר צוריקגעבען האט ער פון איהר דעם שופר גענומען און זי איז אוועק.

צומארגענס ביים דאווענען איז דער עולם אין שול געווען זעהר געפאלען ב יודיך נישט האבענדיג קיין שופר, ווען דער רב האט געהייסען דעם בעל־תוקע זיך פארבערייטען צו תקיעות האבען אלע געמיינט, אז דער רב וויל כאטש מאכען די גאנצע צערעמאניע אן שופר, אבער ווי ערשטוינט זענען אלע געווארען, אז ווען דער בעל תוקע איז פערטיג געווען מיט די הכנות האט דער רב ארויסגענומען פון בוזעם דעם שופר און איהם דערלאנגט זאגענדיג בלאז משה יעקב!

די תקיעות זענען דאס מאל געראטען בעסער ווי שטענדיג און קיינער האט נישט געוואוסט פון וואנען דער רב האט דעם שופר גענומען, ווייל נאך ראש השנה איז דער שופר ווייטער נישטא געווען.

י. ג-ן

„SANATO"

כירורגיש-וועכנעריז-אנשטאלט

אגראדאווא 10, טעל. 213-57

1-טע און 2-טע קלאס

גינעקאלאגיש-וועכנעריז-אבטיילונג

ד"ר מעד. ש. איינער, ד"ר מעד. י. בוים, ד"ר מעד רייטלער-קורזאנסקא ד"ר מעד. וו. אייכנער

פרייז פון א געבורט

אין 2-טען קלאס צוזאמען מיט פערהיטונגס-מיטלען

200 זל.

אויפזיכט איבערן קינד ד"ר מעד. י. פאלאסאוו

כירורגישע אבטיילונג פון ד"ר מעד. מ. קאנטאר

עמפפאנגס-שעה'ן פון 1 ביז 2 נאכמיטאג.

אויגען-אבטיילונג פון ד"ר מעד. י. קראוש

עמפפאנגס-שעה'ן פון 11 ביז 12 נאכמיטאג.

לאדזער יודיש פאלקס-טעאטער, זגערזשער 17

דיר.: נ. גאלדשטיין.

נור 3 פארשטעלונגען פון בעליבטען ארטיסט ליבלינג פון פובליקום

יוסף סטרוגאטש

מיט'ן אנטייל פון סאט-קאמיקער ה. באלבירסקי

א פרעהליכער ראש-השנה אין פאלקס-טעאטער!

זונטאג, דעם 2-טען טאג יום טוב 4.30 נאכמ. צום ערשטען מאל אין פאלקס-טעאטער צו ביליגע פרייזען די פרעהליכע, שעהנע, קאמישע אפערעטע מיט געזאנג און טענץ

„סעמקע לץ"

15 №№ געזאנג! אין 4 אקטען פון מייזעל. די ראל „עזריאל בעקער" י. סטרוגאטש.

מאנטאג, דעם 13-טען סעפט. מוצאי ראש-השנה 9 אוועגד. די אין לאדז בעליבטע פיעסע

דאס חופה-קלייד

אין 4 אקטען מיט נייע געזאנגס-נומערן און טענץ. ראל „סאלאמאן" י. סטרוגאטש

צום שלוס א פרעהליך ניי-יאהר מיט'ן אנטייל פון גאנצען אנסאמבל.

מאנטאג, דעם 14-טען סעפטעמבער 9 א זייגער אין אווענד לעצטע פארשטעלונג

די פיעסע, וואס איז געשפילט געווארען אין לאדז מיט גרויס ערפאלג

2 פארשטעלונגען אויף 1 בילעט! אלע פלעצער צו 1 זל.

ווער עס קומט פריהער בעקומט א בעסערען פלאץ. ס'ווערט געשפילט די בעליבטע פיעסע

דער תלמיד חכם

אין 4 אקטען מיט געזאנג און טענץ. – הויפט-ראל י. סטרוגאטש –

צום שלוס א פרעהליך ניי-יאהר מיט'ן אנטייל פון גאנצען אנסאמבל.

עס נעמט אנטייל: פרויען: בעזמאן, פארדערמאן, טופמאן. מענער: סטרוגאטש, באלבירסקי, טופמאן, נייהויז, פאלאנסקי, גוטמאן. טעכנ. לייטער ק. גוטמאן. סופלער וו. נייהויז. מוזיק לייטונג מ. קאכאנאווסקי. .·. בילעטען צו בעקומען אין קאסע פון פאלקס-טעאטער.

ר. איזראעל

ליבע און טויט

סענסאציאנ. קראטישער ראמאן פון לאדזער לעבען

(112

— אבער קודם-כל, האט נחום ווייטער גע־פרעגט, זאג מיר פון וואנען בעהמסט דו אזעלכע לאלקעלעך, איך בין געווען זיכער, אז דו ווילסט מיר אפטרעטען ציגיינער-מיידלעך.

— דאס איז שוין מיין זאך, דו סוחר, דארפסט דאס נישט וויסען, דיין זאך צי די סחורה געפעלט דיר און צו דער פרייז געפעלט מיר.

— וואס פארא פרייז ווילסטו פון מיר?

— דיין קאפ, דו פארשיווער הונד האט טשארל א געשריי געטון און ארויסגעצויגען א רעוואלווער פון טאש. באלד דערויף האט ער מיט דער פרייער האנד א ריס געטון זיין שווארצע בארד, וועלכע איז איהם געבליבען אין דער האנד.

דאס אלץ האט געדויערט נאר עטליכע סעקונ־דען, אזוי אז נחום האט נישט בעוויזען אפילו א טראכט צו טון וועגען דעם, וואס דא איז געשעהן, אינסטינקטיוו האט ער זיך אויסגעדרעהט און גע־זוכט די טיר, וואו ארויסצולויפען, אזוי אבער ווי ער האט זיך אויסגעדרעהט זענען 2 רעוואלווער־מיילער געשטאנען פאר זיינע אויגען גרייט אויס־צושיסען ביי יעדער זיינער אונבערעכענטער בע־וועגונג, דאס איז געשטאנען ראלף מיט אויסגע־שטרעקטע הענד צו נחום'ען.

— א רוח זאל מיך נעהמען, האט ער אויסגע־בריגט אויף יודיש צו זיך אליין.

דאס וואלט גארנישט געשאדט, האט איינע פון די צוויי מיידלעך געענטפערט אויף יודיש, אזוי אז נחום'ען איז אזש א קאלטער ווינד אדורך דורך די ביינער.

די צוויי מיידלעך זענען געווען אידא, וועלכע איז געקומען צוזאמען מיט טשארלען און ראלפען און ריטא, וועלכע איז פערשטעהט זיך דורכ'ן פאר־ליציי-שעף קארצעלא בעפרייט געווארען און זי האט זיך געפינען אין האטעל צוזאמען מיט אידאן, כדי קיינער זאל איהר דערווייל נישט קענען קיין שלעכטס טון.

נחום האט בכלל זיך איינגאנצען פערלוירען און נישט געוואוסט, וואס ער זאל אנהויבען צו טון. ער האט געקוקט אויף די מיידלעך מיט בעטענדע אויגען, אזוי ווי ער וואלט פון דארט ערווארט הילף.

— אלזא, סוחר, דו האסט דיך איצט שוין איי־בערצייגט, האט טשארל אנגעהויבען צו רעדען, אז איך בין נישט קיין ציגיינער און נישט קיין הענ־דלער פון מיידלעך. זעץ זיך איצט אוועק און איך וועל זיך פאר דיר פארשטעלען, וועגען ענטלויפען פון דאנען פערשטעהט דא קען אויך קיין רייד נישט זיין.

נחום האט געפאלגט או זיך אוועקגעזעצט, אין זיין טעמפען קאפ זענען אדורכגעפלויגען פער־שידענע געדאנקען וועגען ...

איינער פון זיי האט זיך איהם נישט אויסגעוויזען פאר ריכטיג.

— ווער איז דאס? וואס וויל ער פון מיר?

— ביזט אריינגעפאלען סוחר, האט טשארל אידאניש געזאגט, אמת.

— יא, איך בין אריינגעפאלען.

— וואס ווילסט דו פראטעסטירען, זיך שלא־גען מיט אונז, אדער פערשטעהן דיין לאגע און זיין רוהיג און שטיל.

— ווער זעגט איהר אלע

— איך האב דיר שוין געזאגט, איך בין א פריוואט-דעטעקטיוו פון ענגלאנד, הייס טשארל ער־ליי, דאס איז מיין געהילף ראלף, איינע פון די מיידלעך איז מיין כלה אידא, און דאס צווייטע איז א מיידעל ריטא, וועלכע אייערע שותפים האבען מיט דער שיף צוזאמען מיט א טראנספארט געבר־ענג פון איי-אפא און זי האט זיך אויף א קינציגען אופן ארויסגעדרעהט פון אייערע הענד, איצט ווייסט איהר שוין אלץ, איך האב אייך געזאגט דעם גאנצען אמת.

— וואס ווילט איהר פון מיר, פארוואס האט איהר מיך אהער אריינגענארט.

— כדי פון דיר צו דערגעהן און זיך דערוויי־סען עטליכע זאכען, וועלכע אינטערעסירען אונז זעהר שטארק.

— דאס פערשטעה איך נישט, האט נחום גע־זאגט און ביי איהם האט געקלאפט א צאהן אן א צאהן, אויב איהר האט מיך געכאפט און איהר ווייסט, אז איך בין א פרויען-הענדלער, א רופיאן, רופט פאליציי, וועלכע וועט מיך ארעסטירען און טשעפעט זיך אפ פון מיר.

— גוטער ברודער, דו מאכסט זיך צו נאר, האט דער דעטעקטיוו געזאגט, איך קען מיך אבסאלוט נישט פערלאזען אויף אייער פאליציי, איך ווייס, אז א גרויסער טייל פון זיי זענען מיט אייך פער־בונדען און מ'קען קיינמאל נישט וויסען אויף וועמען מען טרעפט אן אין דער פאליציי, צי אויף איינעם א פערבינדעטען, צי טאקע אויף אן ארענט־ליכען מענשען און דעריבער האב איך בעשלאסען דאסמאל זיך נישט צושטעלען אין פערבינדונג מיט דער פאליציי.

און וואס וועט איהר טון מיט מיר.

— דאס אייגענע וואס איהר האט געוואלט טוען מיט מיין פריינד לעהמאן.

— אבער דער פראפעסאר איז דאך פריי, ער איז ענטלאפען, ער געפינט זיך דאך ערגעץ-וואו אין שטאט.

— דאס איז אבער נישט אייער פערדינסט דעריבער, איהר האט דאך מיט איהם געוואלט גאנץ וואס אנדערש טון און איך וועל מיט דיר אויך דאס זעלבע טון, מיט דעם אונטערשיד וואס איך וועל נישט ערלויבען און נישט דערלאזען, אז דו זאלסט ענטלויפען.

— פארוואס קומט דאס מיר, האט נחום אנגע־הויבען צו בעטען, וואס האב איך אייך פארא שלעכטס געטון, פארוואס האט איהר פונקט מיך אויסגעקליבען צווישען אזויפיל חברה-לייט.

— דאס איז דערפאר, ווייל די ביזט מיר פונקט אריינגעפאלען אין האנד, אזא מזל האסט דו שוין, אין דעם בין איך נישט שולדיג, אבער נישט דו ביזט מיין ציל, איך זוך גאר אנ'אנדערען און איך וועל איהם פאקען.

— וועמען זוכט איהר, מיסטער דעטעקטיוו, אפשר וועל איך אייך זאגען, וואו יענער געפינט זיך און איהר וועט מיך בעפרייען.

— דו רעדסט ווי א סוחר, אזוי וועלען מיר באלד אנהויבען צו רעדען, מיר וועלען רעדען אזוי, אז אלע זאלען הערען, ווייל קיין בעזונדערע קאבינעטען האב איך נישט דא אין האטעל, איב־ריגענס זענען דאס אלץ אייגענע מענשען, וועלכע פערפאלגען דעם זעלבען ציל וואס איך, דאס הייסט, אייך אלעמען צו דערשטיקען, צו דערווערגען, א סוף מאכען צו אייך או ובעזונדערס צו דער ממשלה פון...

— פון וועמען, האט נחום שנעל געפ־עגט

(פארטזעצונג קומט).

נייער פאלקסבלאט

דאס לאדזשער לעבען

נייער פאלקסבלאט

פרייטאג 11 כט אלול תרצ"א

סעפטעמבער

זון-אויפגאנג 5.03
זון-אונטערגאנג 5.59

ליכט-צינדען: 5.50

פון האנדעלס-געריכט

אין דעצעמבער פ.י. האט דאס האנדעלס-גע־ריכט געגעבען א „נאדזור" דער טריקאטאזשען־פירמע יוזעף ניעדזשוויעדזשינסקיס יורשים (זאַ־גאיביקאווא 67) דער בילאנס האט זיך געשלאסען מיט דער סומע פון 474,866.17 זל.

ענדע אויגוסט ד.י. איז פארגעקומען א קרע־דיטארען-פערזאמלונג אויף וועלכער די געפאלענע פירמע האט פארגעלעגט צו רעגולירען איהרע חו־בות אויף 70 פראצענט, די ערשטע ראטע 15 פראצ. צו צאהלען נאכ'ן פערלויף פון 10 חדשים, נאכ'ן אפשליסען דעם אפמאך. דער פארשלאג איז פון די קרעדיטארען געווארען אנגענומען.

נעכטען האט דאס געריכט דעם אפמאך בע־שטעטיגט, און דעם „נאדזור" אויפגעהויבען.

* * *

די פירמע משה בראקמאן און מאקס גייזלער (קאמיענא 6)) איז אין אפריל 1928 געשטעלט גע־ווארען אונטער אנ'אופאדלאשטש. דער טערמין פון עפענען דעם אופאדלאשטש איז בעשטימט געווא־רע ןאויפ'ן 20 פעברואר 1928. די געפאלענע סוח־רים זענען ארייגעזעצט געווארען אין תפיסה אויפ'ן פערלאנג פון די קרעדיטארען.

לעצטענס האט דער צייטווייליגער סינדיק, אד וואקאט פראטאגארטען אריינגעטראגען אין געריכט א ביטע, צו ענדערען דעם ערעפנונגס-טערמין פון אופאדלאשטש אויפ' ן29-טען מאי 1927, מחמת די פירמע האט שוין מיט א צייט פריהער אפגע־שטעלט די צאהלונגען.

אויף דער נעכטיגער זיצונג האט דאס געריכט בעשלאסען צו בעשטימען דעם ערעפנונגס-טערמין אויפ'ן 29 מאי 1927.

* * *

אין מאי ה.י. האט דאס געריכט בעשטימט אנ'אופאדלאשטש אויף דער פירמע „בעטלינג" (פיעטריק. 218) דער געפאלענער סוח"ר איז איינגע־זעצט געווארען אין ארעסט פאר בעלי - חובות.

אין יולי ד.י. איז אין געריכט אנגעקומען א ביטע פון די געפאלענע אינהאבער מאטעל באהא־ריער און העניק זאמערפעלד צו געבען א גלייט־בריף אויף דריי חדשים.

דאס געריכט האט מסכים געווען צו געבען א גלייט-בריף אויף 1 חודש.

* * *

א גלייט-בריף אויף 3 חדשים האט אויך בע־קומען קאזשימיערזש קאשינסקי, (זגערזשער 87) וועלכער איז געשטאנען אונטער אופאדלאשטש.

א שארפע פראטעסט-רעזאלוציע פון דאקטוירים

געגען די געפלאנטע נייע איינפיהרונגען פון דער קראנקען-קאסע

(2) עהער־נעכטען איינאווענד איז אין רער דאק טוירים־קאמער פארגעקומען אנ'אויסערגעוועהנליכע פערזאמלונג פון דאקטוירים-פעראיין כדי אנצונעה־מען א שטעלונג לגבי די נייע בעדינגונגען וואס זע־נען פארגעלעגט געווארען דורך דער אנפיהרער שאפט פון דער קראנקען־קאסע, וואס אויפ'ן יסוד פון די דאזיגע בעדינגונגען דארף געשלאסען ווע־רען דער נייער אפמאך צווישען די דאקטוירים אין דער קאסע.

אי ןרעזולטאט פון דער פערזאמלונג וואס האט געטראגען א זעהר שטורמישען כאראקטער איז אנ־גענומען געווארען א שארפע רעזאלוציע, אין וועל־כער די פערזאמעלטע ווארפען קאטעגאריש אפ דעם פראיעקט פון דער לייטונג פון דער קאסע און ער־קלערען ,אז מיט אלע מעגליכע מיטלען וועלען זיי זיך געגענשטעלען די פרובען פון פעריאכען די דאקטוירים דורך דער מאכט פון דער קאסע.

אין צוזאמענהאנג מיט די אינדיווידועלע קינדי־גונגען וואס דער רוב פון די דאקטוירים האט דער־האלטען פאדערט אויף דער דאקטוירים-פעראיין געגנוי זיך צו האלטען ביי די פונקטען פון אפמאך לויט וועלכען קיין איינער פון די סטאבילע דאק טוירים טאר נישט פערלירען זיין פאסטען, אויס־שליסליך אויפ'ן יסוד פון קינדיגען דעם געמיינזאמ־מען אפמאך, איידער די אנפיהרערשאפט פון דער קראנקען־קאסע פערשטענדיגט זיך מיט דער מאכט פון פעראיין.

ווי ס'איז צו זעהען פון דער אנגענומענער רעזא לוציע בעהמט אן דער סכסוך פון די דאקטוירים אין דער קראנקען־קאסע א זעהר שארפע פארם.

אין דער דאזיגער פערזאמלונג האבען אנטייל גענומען כמעט אלע דאקטוירים וועלכע זענען אנ־געשטעלט אין דער קראנקען־קאסע.

מניכים און כשר עסען אויף יום-טוב פאר יודישע ארעסטאנטען און קראנקע

אינטערווענצן פון ראטמ. בערמאן ביים געריכטס-פראזעס, מיליטער-קאמענדאנט שטייער-אפט. א א. ארבייטסלאזע בעפרייט פון רעגיסטראציעס און קאנטראלעס

א דאנק די אינטערווענצן פון ראטמאן יח"אל יצחק בערמאן, ווערט אויך די היי־יעהריגע ימים־נוראים איינגעארדענט מניגים פאר די יודישע אר־רעסטאנטען אין די טורמעס, אויף קאפערניקא און נייע טאר־גאווע, ראטמ. בערמאן האט אויך פון מיליטער־קאמענדאנט בעקומען די ערלויבניש איינצו־ארדנען א מנין אין דער מיליטערישער טורמע.

* * *

ראטמ, בערמאן האט אויך אינטערווענירט אין ארבייטסלאזען אונטער־שטיצונגס־אמט אז אין די יום־טוב־טעג ד. 12 ,13 ,20 ,21 ,26 ,27 סעפ־טעמבער און דעם 3, און 4 אקטאבער וועלען די אר־בייטסלאזע בעפרייט ווערען פון דער רעגיסטראציע און פון קאנטראלעס, דאס ארויסגעבען די טאלאנ־נען ווערט איבערגערוקט ווערען אויף אנדערע טעג. די פער־אינטערעסירטע דארפען זיך דערוויסען אין דעם אמט וועגען די טערמינען פון דעם ארויסגעבען די טאלאנען.

* * *

א דאנק די בעמיהונגען פון ראטמ. בערמאן, וועט די שטייער־אפטיילונג ביים מאגיסטראט נישט אדורכפיהרען קיין ליציטאציעס ערב ראש השנה, ביידע טעג ראש השנה, ערב יום־כפור, יום־כפור, ערב סוכות, חול־המועד און די אנדערע טעג סוכות.

אויך די געזונדהייטס־אפטיילונג ביים מאגיסט ראט האט ערלויבט אין ראדאגאשטשער שפיטאל איינצוארדנען א מנין און אריינצולאזען כשר עסען פאר די יודישע חולאים.

די געז. אפט. וועט אויך אין די יום־טוב טעג נישט אדורכפיהרען קיין דעזינפעקציעס ביי אנשטעקענדיגע קראנקהייטען, נאר זיך האלטען לויט די פארשריפטען.

5 חדשים אויסניכטערונג

פאר דעם קאנאניר, וואס האט בעקו־מען יצר הרע

(2) איגנאצי קאטשמארעק איז א קאנאניר אין דעם הויפט־לאגער פאר געוועהר אין גאלקובעק. דארט ערפילט ער די פונקציעס פון א פונקציאנאר אין דער קאנצעלאריע.

אין חודש מערץ ה.י. ווערט ער געשטרויכעלט און ער אייגענט זיך צו דריי הונדערט זל. וועלכע עס קומען אן אויף דער פאסט פאר ד' זעלנער, מיט דעם געלד לאזט ער זיך וואוילגיין אין לאדז, און אז מ'כאפט איהם און מ'ארעסטירט איהם, כאפט ער זיך ארויס און ענטלויפט צו זיין שוועסטער זיך ראטעווען...

די רעטונג דארף בעשטעה ןאין דעם, וואס זי דארף איהם אויסבארגען געלד אויף צו דעקען די פערשווענדעטע סומע.

אזוי־ווי ער פערזוימט זיך, דארט זעהר לאנג (ביי דער שוועסטער אין יאראטשין) ווערט ער דארט ווידער ארעסטירט און דאס מיליטער־געריכט פסקעט אז ער מוז פינף חדשים זיצען אין טורמע, נישט אכטענדיג דערויף וואס ער איז זיך מודה ומתודה אין דער בעגאנגענער זינד, אבער

— וואס זאגט ער, האט ער, נעבעך, געקענט טון, אז עס האט איהם געצויגע ןאין דער גרויסער שטאט און ס'האט איהם געצויגען ביים הארצען צו מאכען א שנעפסעל...

צעהן קאסע-ברעכער

מיט א „נומערוס-קלאוזוס פון 40 פראצענט

(2) אין שייכות מיט דעם נישט־געלונגענעם איינבראך אין דער קאסע פון די פינאנץ־אמטען אויף אגראדאווע 28 האט פאליציי אונטערגענומען אנ'ענערגישע אויספארשונג.

קודם כל האט מען געווענדעט די הויפט־אויפ־מערקזאמקייט אויף די פארשטעהער פון דער אונ־טער־וועלט ,ספעציאליזירטע קאסע־ברעכערס,

מ'האט ארעסטירט א גאנצע רייה פון אזעלכע „בעלי־מלאכה'ס" וואס זענען שוין אפגעזעסען זיי־ער'ע שטראפן און האבן איצט שפאצירט אויף דער פריי

צעהן פון זיי זענען געבליבען אין ארעסט, מחמת זיי קאבען נישט געקאנט בעווייזען זייער אליבי. (צווישען די פערהאלטענע זענען פערהאן פיער יודען).

צוליב אויספארשונגס־טעמים ווערען די נע מען פון די ארעסטירטע נישט אנגעגעבען.

געכאפט דעם מערדערישען אייניקעל

דער בחור האט זיך פערקליידט פאר א מיידל, און געשפילט חדשים לאנג אין בעהעלטערלעך

(2) דעם 15־טען מאי האט מען אין טויער אויף לימאנאווסקי גאס 8 געפונען ליגען א פער־חלשטען דעם זיבעציג יעהריגען יוד משה סלעפון. ער האט געהאט פיר שטאך־וואונדען פון מעסערס, צוויי אין האלז און צוויי אין בויך.

אין שפיטאל איז דער אלטער געקומען צו זיך און האט ערקלערט ,אז דאס האבען איהם אזוי צו־רעכט־געמאכט זיין אכצעהן־יאהריגער אייניקעל חיים סלעפון און דער צוואנציג־יאהריגער ווייטער קרוב מענדעל האכמאן. האכמאנען איז דאן געלונגען צו ארעסטירען אבער סלעפון איז נעלם געווארען, ווי אין וואסער אריין.

בעת דער אויספארשונג האט האכמאן געזאגט, אז חיים סלעפון האט איהם צוגערעדט צו זיין א שותף אין דעם אנפאל אויף זיין זיידען, אבער ער, האכמאן, האט נישט געשטאכען דעם אלטען, נאר דער בעל־דבר איז געווען דעם אלטענס אייניקעל.

פאליציי האט ווייטער געזוכט דעם יונגען פערברעכער און — א נעכטיגער טאג.

נעכטען איז אבער געשעהן אזא מין מעשה:

די אויפמערקזאמקייט פון די געהיים־אגענטען, וואס פאטראלירען אויף דרעוונאווסקא גאס, האט געווענדט אויף זיך עפעס א פערדעכטיגע פרוי, די געהיים־אגענטען האבען זיך פעראינטערעסירט נעהענטער מיט דער פערדעכטיגער פרוי, און, ווען זיי זענען צו איהר צוגעקומען פנים אל פנים האט זי אנגעהויבען צו ענטלויפען. עס האט נישט לאנג געדויערט און מען האט זי געכאפט.

אז מ'האט זי געהאט געבראכט אין קאמיסא ריאט, האט זיך ארויסגעוויזען קודם כל, אז די פרוי איז גאר קיין פרוי נישט, זי איז עס קיינמאל „בטבע" נישט געווען, און דערנאך איז פעסטגעשטעלט גע־ווארען, אז די „זי", וואס איז אנ'„ער", איז דער געזוכטער חיים סלעפון...

מחמת דעם האט מען איהם איבערגעשיקט אויף א ווייטערדיגען פערהער אין אויספארשונגס־אמט, וואו עס איז ווייטער פעסטגעשטעלט געווא־רען ,אז האכמאן האט בשעתו געזאגט אמת, דאס הייסט ,אז זיין ראלע האט זיך נאר בעגרעניצט מיט אסיסטירען בעת'ן אנפאל.

מען האט האכמאנען דעריבער ארויסגעלאזט אויף דער פריי (בלויז פאליציי וועט האבען אויף איהם אנ'אויג) און חיים סלעפון זיצט שוין, מיט מזל, אין טורמע.

איהם דראהט בסך הכל פון אכט ביז פופצעהן יאהר שווערע טורמע פאר אנ'אזוי־גערופענעם קוואליפיצירטען פערברעכען ד.ה. פאר פרובען דער־מארדען א נאהענטען קרוב.

ווי עס איז צו דערגעהן פון דעם געזאמעלטען אויספארשונגס־מאטעריאל האט חיים'ל געוואלט דער־הרגענען דעם אלטען צוליב נקמה דערפאר, ווייל דער אלטער האט אין זיין צוואה פערשריבען דאס גאנצע פערמעגען אנדערע קרובים, און דעם בחורים פאטער האט ער אויסגעמיטען.

זאל פילהארמאניע
קאנצערט-דירעקציע
ARTUR JUDSON, NEW-JORK

דאנערשטאג, דעם 17-טען ד. ה 8.30 אווענד קומט פאר
אין זאל פילהארמאניע נור איין איינציגער
גראנדיעזער קאנצערט
פון וועלט-בעריהמטען פידעל-ווירטואז
מישא פאזנאנסקי (פאריז)
וועלכער האט געפייערט גרויסע טריומפען אין אמעריקא און איז בעשאנקען געווארען אין ניו-יארק מיט א גאלדענעם מעדאל.
אין פראגראם: קלאסישע. מאדערנע אין יודישע מוזיק.
ביים קלאוויר Dyr. TEODOR RYDER ביים קלאוויר
גענויער פראגראם אין די אפישען.
בילעטען שוין צו בעקומען ביי דער קאסע פון פילהארמאניע ווי אויך אין פאפיר געשעפט ביי האמבורסקי, פעטריק. 42 אין אין בוכהאנדלונג נוימילער, פעטריק. 61

רעגיסטראציע פון יאהרגאנג 1913

עס האט זיך אנגעהויבען די מיליטער-רע־גיסטראציע פון מענער, וואס זענען געבוירען גע־ווארען אין 1913

די רעגיסטראציע פיהרט אדורך די מיליטער־ביורא פון מאגיסטראט אויף זאוואדזקא 11, טעגליך פון 8 ביז 3 א זייגער.

עס דארפען זיך שטעלען:

היינט, פרייטאג, ד. 11 סעפטעמבער.

די וואס וואוינען אויפ'ן שטח פון 3-טען קאמיסאריאט, מיט די אותיות:

L Ł M N O

און די, וואס וואוינען אויפ'ן שטח פון 9 קאמי־סאריאט מיט די אותיות:

A B C D E F G

מארגען, שבת, ד. 12 סעפטעמבער

די וואס וואוינען אויפ'ן שטח פון 3-טען קאמיסאריאט מיט די אותיות:

P R

די, וואס וואוינען אויפ'ן שטח פון 9 טען קאמיסאריאט מיט די אותיות:

H Ch I J K L Ł M N

צוגאב פאבאר-קאמיסיע

שבת וועט אין לאקאל אויף קאשטשושקי 21 אמטירען א צוגאב־פאבאר־קאמיסיע פאר די יאהר־גענג 1910 און עלטערע, וועלכע האבען נאך ביז־איצט נישט רעגולירט זייער בעציהונג צום מיליטער־דינסט. צו דער קאמיסיע דארפען זיך שטעלען אלע וועלכע וואוינען אויפ'ן שטח פון די פאליציי־קאמי־סאריאטען: 2, 3, 5, 8, 9 און 11.

אפטייקען

היינטיגע נאכט-דזשורען

(2) היינט ביינאכט דיזשורירען פאלגענדע אפ־טייקען: ש. יאנקעלעוויטש (אלטער מארק 9), י. שטעהעל, (לימאנאווסקיע ג'ז 37), ב. גלוכאווסקי, (נארוטאוויטשא 6), ס. האמבורג ג(לובנע 50), ל. פאוולאווסקי, (פיעטריקאווער 307), א. פיאטראוסקי (פאמארסקא 91).

אוועקגעשיקט מוסטערן פון לאדזער האנדווערק

קיין ענגלאנד, שווייץ, האלאנד און נארוועגיע

(א) ד״ר י. קאצענבאגען האט אין נאמען פון לאדזער האנדווערקער־קאמער אינטערווענירט אין דעם מלוכהשען אינסטיטוט פאר עקספארט אין ווארשא, וועגען אונטערשטיצונג ביים עקספארט פון לאדזער האנדווערקער־פראדוקציע.

לויט די אנווייזונגען פון דעם דאזיגען אינסטיטוט האט די לאדזער האנדווערקער־קאמער, צוזאמענגעקליבן די געהעריגע עקספאנאטען אלס מראבע־מוסטערן פון לאדזער האנדווערק, און אי־בערגעשיקט זיי אין ענגלאנד, שווייץ, האלאנד און נארוועגען.

—=):o:(=—

פעסטגעשטעלט דער בעשטאנד פון לאדזער שטאנד=געריכט

(א) אלס פארזיצער פון לאדזער שטאנד־גע־ריכט איז בעשטימט געווארען דער וויצע־פרעזעס פון לאדזער קרייז־געריכט ה׳ אנטאני איליניטש, און אלס ריכטער — די קרייז־ריכטער: קאנ־סטאנטי האליצקי און יוזעף קוביאק.

אלס פערטרעטער — די ריכטער קאזשימיעזש קארווין־קאראטקיעוויטש, וואצלאוו קאזלאווסקי און לודוויק זשאבינסקי.

די פלאג פון עקסמיסיעס,

וועז מ׳שליידערט ארויס ארימע לייט פון די דירות

(א) דער הויז־ווירט וולאדיסלאוו ענגעל פון שרודמיעיסקא 47 האט עהערגעכטען עקסמיסירט פון דער דירה דעם ארבייטסלאזען יוזעף דעמ־באווסקי.

דער קאמארניק האט זיינס אפגעטון און איז אוועק.

אין אוונד האבען זיך אבער פערזאמעלט אלע לאקאטארען פונ׳ם הויז און צוריק „געמאכט אריינ־ציהען״ דעמבאווסקין אין זיין וואוינונג.

אז ענגעל האט זיך געפרובט געגענשטעלען האט מען איהם מתרה געווען אז מ׳וועט איהם „אויסשרייפען די פיס מיט די הענד און אראפ־דרייען דעם קאפ״.

מילא, האט ער דערווייל געלאזט געמאך...

אויף מארגען אבער האט ער אינטערווענירט אין דער פאליציי, וועלכע האט זיך פערשטענדיגט מיט דער פראקוראטור און געזאלט איבער־חזרען די עקסמיסיע.

אז עס זענען אנגעקומען די פאליציאנטען האבען זיי געטראפען דעמבאווסקיס פרוי ליגען א קראנקע אין בעט, און אזוי ווי יצ־ל האט נישט געהאט קיין חשק צו געבען געלד, כדי צו אדויסריי־פען א׳אמטליכען דאקטאר צו דער קראנקער, האט מען איבערגעלאזט דעמבאווסקין מיט דער משפחה זיינער אין דער וואוינונג.

ס׳איז כדאי צו בעמערקען, אז די לאקאטארען האבען זיך אלע, ווי איין מאן געשטעלט אויף דעם עקסמיסירטענס צד, און געדראהט ענגלען מיט א באיקאט אויב ער וועט נאך אמאל פרובען צו אר־ארויסווארפען דעם ארימען ארבייטסלאזען פון דער וואוינונג. א ספעציעלע דעלעגאציע האט איהם דערקלערט, אז זיי וועלען דאן אלע פערלאזען זיין הויז, און וועלען איהם בריל הדל מאכען...

רעארגאניזאציע פון דער „ווידזעווער מאנופאקטור״

אין צוזאמענהאנג מיט דער רעארגאניזאציע אין דער ווידזעווער מאנופאקטור, זענען פון דער נייער פערוואלטונג אנגאזשירט געווארען צוויי נייע דירעקטארען. אין דער פערקויף־אפטיילונג — ה׳ ברונא פעלקע. אין דער גארן־פערקויף־אפטיילונג — ה׳ איזידאר ווארשאווסקי, דער געוו. פערטרעטער פון דער פירמע „שייבלער און גראהמאן״.

עס זענען נישט געווען קיין מיסברויכען

אין דעם לאדזער ספירט־מאנאפאל

(2) מיט עטליכע חדשים צוריק האט זיך אין לאדז שטארק געטומעלט מיט די ענטדעקטע מיס־ברויכען אין דעם היגען ספירט־מאנאפאל.

דאן איז אין לאדז געקומען א ספעציעלער קאנ־טראלער, פון דער ווארשעווער הויפט־דירעקציע, וועלכער האט דורכגעפיהרט א גענויע אויספארשונג און האט אפגעשטעלט אין זיין טעטיגקייט דעם ליי־טער פון דער לאדזער אפטיילונג פון ספירט־מאנאפאל יאן ציבולסקי געקינדיגט נאך דריי חדשים בע אמטע. דערנאך איז דער ענין אריבערגעשיקט גע־ווארען צו א ווייטערדיגער אויספארשונג אין אויס־פארשונגס־אמט און דאן — אין דער פראקוראטור.

ווי מיר דערוויסען זיך איצט, האט דער גע־הילפס־פראקוראר ניקיטענקא אריבערגעשיקט דעם ענין פון די פיער בעשולדיגטע ספירט־בעאמטע צום בטל מאכען, ווייל ס׳איז פעסטגעשטעלט געווארען, אז קיין שום מיסברויכען זענען נישט געווען.

שפענדען לטובת דעם קרן-קימת לישראל

כדי צו בעעהרען דעם אנדענקען פון דער פערשטארבענער מוטער, פון ה׳ לעאן ראזענבלאט האבען די בעאמטע פון דער לאדזער דעפאזיטען־באנק איינגעטראגען אין דער קאסע פון קרן־קימת 50 זל. אויף צו פלאנצען ביימער אין י״ער־הרצל״ אויפ׳ן נאמען פון דער פערשטארבענער.

וועגען די קאנטראל-אנקלאגעס געגען די וואהלען צו דער יודישער קהלה

ווי בעקאנט ווערען איצט דורך דער סטאראסטווא קאנטראלירט די אנקלאגען וואס זענען זיי־נער צייט אפגעגעבען געווארען געגען די וואהלען צו דער יודישער קהלה און די פעראינטערעסירטע פערזאנען ווערען ארויסגערופען כדי פעסטצושטעלען די מיסברויכען.

אזוי ווי א גאנצע רייהע פערזאנען האבען אין צוזאמענהאנג מיט דעם בעקומען אויפפאדערונגען פון דער סטאראסטווע אויף שבת דעם 1־טען טאג ראש השנה האט נעכטען אינטערווענירט וועגען דעם ביים סטאראסטא ה׳ לאווניק אלעקסאנדער יאעל. דער סטאראסטא האט פעראָרדענט, אז די אלע פערזאנען וועלכע האבען זיך געדארפט שטעלען מארגען שבת זאלען קומען אין דער סטאראסטווע מאנטאג נאך ראש השנה.

באַקאַנטמאַכונג

מיר טיילען העפל. מיט דער געעהרטער קונדשאפט, או מיר האבען צו די קומענדע יום־טובים בעדייטענד ערמעסיגט די פרייזען.

FABRYKA KAPELUSZY FILCOWYCH KAROL GOEPPERT

Spółka Akcyjna w Łodzi.

דער זעלנער פונ׳ם בוים

פאלט אריי׳ן אויף 8 חדשים אין טורמע

(2) בעשת והאבען מיר דערציילט וועגען דעם ווי זשאנדארמעריע האט צופעליג אנגעטראפען אין וואלד נעבען קאלישער וואקזאל אויף דעם זעלנער אדאם נאוואק, וועלכער האט זיך אויף חדשים לאנג איינגעארדענט א „זומער־וואוינונג״ אויף א בוים און אזוי ארום אויסגעמיטען מיליטער־דינסט.

ער איז דאן ארעסטירט געווארען, און נעכטען איז ער געשטאנען פאר׳ן מיליטער.געריכט אין לאדז.

ער האט זיך מודה געווען, אז ער איז א דעזער־טיר, און אז ער האט פערקויפט זיין מיליטער־אנצוג פאר 63 זל. מיט 48 גר. אויסגעהאלטען האט איהם די גאנצע צייט זיין פרוי אין וואלד, צוטרא־גענדיג איהם יעדען טאג אויפ׳ן בוים געקעכץ און פערשידענע מטעמים. ...

דאס געריכט האט איהם פערמשפט אויף אנ׳ „אפרוהר אורלויב״ אויף אכט חדשים אין דער טורמע.

ביידע זענען זיי געזעסען

בראנפען געטרונקען און צווארעך געגעסען.

(2) דעם 13 פ.ח. האט מע וגעכאפט די גנבים וואצלאוו רוק און ראמאן סטאניאשטשיק ווי זיי זע־נען ביידע געזעסען ואויף דער גאס (רוג וואדנע און מעדזשיאנע) און געמאכט כוסות, פערבייסענדיג מיט צווארעך, וועלכען זיי האבען מיט די הוילע הויפענס ארויסגעראבעלט פון אנ׳עמער.

ווי ס׳האט זיך ארויסגעוויזען האבען זיי דעם עמער צווארעך „אראפגעמעלקט״ פון א פויעריש פוהרעל און דערפאר האט זיי דאס געריכט פער־משפט נעכטען אויף 2 חדשים טורמע.

קליין יודיש מיידעלע

דעצידירט אין געריכט=פראצעס געגען א שאפער

(2) נעכטען איז געשטאנען פאר׳ן שטעטישען געריכט דער שאפער יאן זמאזורקעוויטש, וועלכער האט דעם 26־טען מאי היי־יאהר אויפ׳ן פאביא־ניצער שאסע איבערגעפאהרען די פינפיאהריגע פייגע טשארנאזשיל.

ביים מיידעלע האט דאן געפלאצט דער שאר־בען, און זי איז אריבערגעפיהרט געווארען אין שפיטאל.

אינטערעסאנט איז, אז דער הויפט־עדות געגען דעם בעשולדיגטען איז געווען דאס דאזיגע מיידעלע, וועלכע איז פאר דער צייט געזונד געווארען, און אויף דער פראגע פון דעם ריכטער האט זי ער־קלערט אז זי האט זיך מיט נאך קינדער געשפעטשט אין פערבייפאהרענדיגע טאקסובוסעס און אזוי א־רום איז זי, נישט ווילענדיג, ארונטערגעפאלען אונ־טער דעם אויטא.

אט דאס עדות־זאגען האט דעצידירט וועגען אויסגאנג פון פראצעס.

דאס געריכט האט דעם בעשולדיגטען פריי־געשפראכען, פעסטשטעלענדיג, אז די שולדיגע אין דעם אומגליקס־פאל איז די מוטער, וועלכע האט דאס קינד געלאזט אליין ארומלויפען איבער דער גאס אין א שפעטער צייט. דער פאל האט פאסירט האלב צעהן אינאוונד.

Lekarz-Dentysta

StGELBERG

Zawadzka 14, tel. 108-33

צוריקגעקעהרט,

נעהמט אן פון 10–2 און פון 4–7 אוונד.

M. GELERMAN

פון דער גרעסטער — פאבריק פון

59 NAPIóRKOWSKIEGO 59, tel. 186-71

שוין מעבער

איז אלעמען בעקאנט, אז אלערליי

וועגען די דויערהאפטיגסטע, מאדערנסטע און ביליגסטע, ווייל ס׳איז צו געניגע פאבריקס־פרייזען.

זעהר גינסטיגע בעדינגונגען;

די איבעראל=רענאמירטע שיך=פירמע

L. FRIEDLAND, Łódź

CEGIELNIANA № 15, TEL. 171-41

בעמערקונג: אויף לאגער געפינט זיך אויך א גרויסער אויסוואהל פון שיך פאר דער שול=יוגענד

עמפעהלט צום הערבסט= און ווינטער=סעזאן די לעצטע קרעאציעס פון די עלעגאנטסטע

שיך

הערען דאמען און קינדער

פון איינענע און אויסלענדישע אויסארבייטונגען צו אויסנאהמס=ביליגע פרייזען

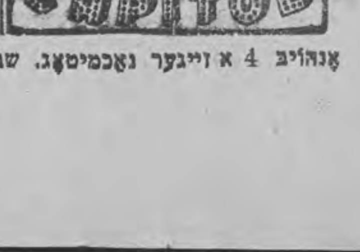

ערעפנונג פון סעזאן!

דאס פרעכטיגע פילם־מייסטערווערק אין דער טשעכישער שפראך א. נ.:

איהר בחור׳ל

— אין די הויפטראלען: MAGDA SONIA, JAŚ FEHER

און דער בערימטער טשעכ. פידעל־שפילער JAROSŁAW KOCIAN

פילם פול מיט סענטימענטען.

אנהויב 4 א זייגער נאכמיטאג, שבת און זונטאג – 12 בייטאג. פאפולערע פרייזען! אויפ׳ן I סעאנס זענען די פרייזען צו 50 גר. און 1 זל. ∴ ∴ נעכסטער פראגראם: „נאך סיביר״

פאר'ן קרן-קימת!

דער חודש תשרי איז, ווי בעקאנט, בעשטימט פאר א פערשטארקטער אקציע לטובת דעם יודישען נאציאנאל-פאנד.

איינע פון די וויכטיגסטע הכנסה-צווייגען פון קרן-קימת זענען די נדרים, דעריבער האבען די גבאים פון א גאנצער רייהע שוהלען וועלכע האבען א פערשטענדניש פאר די גרויסע אויפגאבען פון קרן קימת בעשטימט די נדרים אין די ימים-נוראים פאר דעם דאזיגען פאנד, וואס איז בעשטימט אויף אויסצולייזען דעם באדען אין ארץ-ישראל. עס איז צו ערווארטען אז אויך אלע אנדערע שוהלען וועלען נאכזעהן דעם ביישפיל און די מתפללים געדענקענדיג אן דעם לאזונג: „גאולה תתנו לארץ“, וועלען ביי די עליות מנדר זיין לטובת דעם קרן קימת לישראל און דערמיט שטארקען דאס אויפבוי-ווערק אין ארץ-ישראל.

קיפניס-זעליגפעלד

צו זייער יום-טוב-קאנצערט אין פילהארמאניע

מוצאי ראש השנה אינאווענד, קומט פאר אין לאדזער פילהארמאניע א גרויסער קאנצערט פון די איינציג-בערופענע יודישע פאלקס-זינגער אין פוילען: מ. קיפניס און זמרה זעליגפעלד.

די קאנצערטען פון דעם דאזיגען פארל נויטיגען זיך נישט אין רעקלאמע, ווייל וועלכער יוד האט שוין נישט געהאט די געלעגענהייט צו געניסען פון זייערע קאנצערטען ? !

קיפניסען קענען אלע, סיי פון זיין גרויסער קולטור-זאמלערישער ארבייט, סיי פון זיינע אויפטריטען אלס זינגער-קינסטלער, סיי פון זיין הומאריסטיש-ליטערארישער טעטיגקייט.

אויך זמרה זעליגפעלד שטעהט פון איהם נישט אפ מיט דער גרויסער פאפולאריטעט, וואס זי האט זיך ערווארבען, אלס גלענצענדע לידער-זינגערין און אלס פיאנערין-זינגערין פון דעם יודישען פאלקס-ליד אין דעם פוילישען ראדיא.

זייערע אויפטריטען אין לאדז פאלען כמעט שטענדיג אויס אין א יום-טוב, און זענען שטענדיג פאקטיש א יום-טוב פאר די ברייטע שיכטען פון דער יודישער בעפעלקערונג, וואס בעשענקט זיי מיט גרויס ליבע און אנערקענונג. זאל זייער איצטיגער קאנצערט זיין א התחלה פון א גוטען, מזל-דיגען יאהר!

„לעבעדיגע ציטונג“ אין „מרכז עברי“

זונטאג, מוצאי ראש-השנה, דעם 13 סעפטעמבער, 7.35 אווענד ארדענט איין דער „מרכז עברי“ (שרודמיעסקא 29) א ציטונג אין לעבעדיגען ווארט מיט דער בעטייליגונג פון די ג"ח: ד"ר נתן עק, חיים חובען, צבי רינגארט, מ. לוסטערניק, י. פרישמאן, י. לובלינסקי, י. פאזנאנסקי א. א.

יום-טוב-מאהלצייטען פאר די יוד. זעלנער

ארדענט איין די לאדזער קהלה

ווי אלע יאהר, ארדענט אויך היי-יאהר איין די קהלה יום-טוב מאהלצייטען און אווענד-ברויטען פאר אלע יודישע זעלנער פון היגען גארניזאן, אויך פאר די יודישע זעלנער פון גאלקאווער און רעגנא.

די מאהלצייטען ווערען איינגעארדענט אין געדולדס רעסטאראן ביידע טעג ראש-השנה, ערב יום-כפור, מוצאי יום-כפור און אויך סוכות, די ערשטע און צווייטע טעג.

די מאהלצייטען וועלען ווי אלע יאהר פאר-קומען אונטער דער אויפזיכט פון ה' משה עפשטיין.

היינט — ערעפנונג פון סעזאן

אין פוילישען שטאטישען טעאטער

היינט קומט פאר די פייערליכע ערעפענונג פון נייעם סעזאן אין לאדזער שטאטישען פוילישען טעאטער. ווי שטענדיג איז די ערשטע פרעמיערע אין פוילישע טעאטער — א ווערק פון גרויסען קלאסישען רעפערטואר. דאס מאל ווערט געגעבען שעקספירס: „וואס איהר ווילט“.

נעהמענדיג אין אכט, אז היי-יאהר שטעהט ביי דער אנפיהרונג פון טעאטער אזא אויסגעפרובטער מייסטער-רעזשיסער, ווי קאראל באראווסקי, איז צו ערווארטען, אז מיר וועלען דאס יאהר האבען אין לאדזער שטאטישען טעאטער אן אינטערעסאנטען סעזאן. צווישען אנסאמבל, וואס איז אין לויפענדען סעזאן אנגאזשירט געווארען, געפינען מיר די נעמען פון א רייהע הויך-טאלאנטירטע ארטיסטען, און צווישען זיי אזעלכע, ווי זניטש, יארקאווסקא, וואסקאווסקי א. א.

* * *

זונטאג, דעם 13 ה, ח. ווערט אויך געשפיעלט דער „טעאטער פאפולארני“ אויף אגראדאווא-גאס. די ערשטע פרעמיערע: עדמונד ראסטאנס בעריהמט ווערק — „דאס אדלער'ל“.

בעקאנטמאכונג.

מענער-היטע

צו מעסיגע פרייזן

עמפפעהלט

מ. קאפעלושניק,

11-טען ליסטאפאד נומ' 8.

ציהונג פון דער 23-טער מלוכה-לאטעריע

5-טער קלאס — 2-טער ציהונג-טאג

Po 20,0z0 zł. na N-ry: 37179 141975.

Po 15,000 zł. na N-ry: 27974 146390.

Po 10,000 zł. na N-ry: 50352 155574.

Po 5,000 zł. na N-ry: 58873 73567 107295 112724 139912 170408 197430 198825.

Po 3,000 na N-ry: 19526 59505 155555.

Po 2,000 zł. na N-ry: 22087 36172 47665 92268 95970 101044 111279 121537 130144 148792 154182 163500 173966 161691 181868.

Po 1,000 zł. na N-ry: 9179 11869 14631 19887 33535 36386 42100 45293 62258 64185 73586 102691 104320 110047 111858 116077 146603 169449 170060 171710 175969 181081.

Po 500 zł. na N-ry: 101 7258 7330 9532 9864 9899 11272 14050 18329 25239 25476 25790 25866 26787 27672 30180 30489 34985 38219 41819 44708 44752 44927 47235 47818 47819 49881 50347 52616 54006 66617 69256 71634 71940 72146 73803 75630 75769 75799 77279 78391 78792 79925 80026 80042 82449 84298 84926 86503 87260 88058 88172 89113 89958 91818 92155 94368 96112 96296 96755 97434 98787 99273 99519 101607 102734 104157 104393 105239 106365 106820 106884 110323 110517 110985 113984 114342 116679 116905 117142 117172 118890 121331 122148 122765 122962 124460 125008 125421 128086 131669 133164 136072 139081 141166 142060 142209 142618 146040 147641 149840 151635 155140 157292 158075 160694 160853 162448 162549 163593 165610 166253 166280 166659 167034 168946 169688 169852 171221 174016 174249 175447 176301 176397 176540 176564 179135 180658 181884 185115 188777 193284 194372 196720 198026 200269 201597 204585 204946 204975 207014 207711 208219 208696.

א כתיבה וחתימה טובה

ווינש איך מיינע ג' שפילער, פריינד און בעקאנטע

גליקליכע קאלעקטור

F. Brajtsztajn

Piotrkowska 14, tel. 142-47

PO 250 ZŁOTYCH WYGRAŁY NUMERY NASTĘPUJĄCE:

74 189 430 93 564 91 627 818 56 1125 246 55 64 337 49 75 405 84 590 661 806 55 72 935 2118 245 328 511 744 77 800 91 965 3004 50 77 156 73 82 220 361 97 489 544 61 689 725 72 843 930 4029 68 149 202 8 13 315 412 547 619 726 56 97 991 5106 20 208 14 80 92 399 514 26 626 731 48 65 89 906 29 6009 41 81 282 351 409 85 507 22 24 37 618 67 741 67 837 7019 72 240 363 640 743 64 72 81 814 57 96 939 8187 411 511 55 862 963 9512 671 78 733 814 16 30 43 86 10041 58 150 437 87 515 869 948 51 11069 346 47 78 429 35 47 79 522 68 97 608 22 781 89 12113 43 340 402 521 26 695 714 39 95 939 13010 151 63 84 249 410 73 95 564 603 4 97 776 851 900 12 25 47 [illegible] 80 97 14076 127 89 227 94 424 504 76 43 842 15103 51 89 498 573 655 79 777 16056 60 166 201 74 98 [illegible] 68 96 412 633 55 74 808 17021 46 54 103 14 236 351 487 684 859 928 91 18090 209 46 438 46 70 531 38 76

725 37 872 19073 1 27 321 61 64 554 600 14 67 946 20062 07 149 225 85 423 44 53 61 63 77 501 39 82 643 99 783 62 809 21080 179 08 54 8 40 545 65 774 75 85 800 22164 344 76 465 572 95 645 709 86 850 964 67 23035 70 74 94 129 632 702 18 800 30 74 75 24023 29 76 78 179 242 328 320 27 697 713 53 865 71 74 993.

25260 68 327 46 500 28 641 748 26050 53 393 494 537 612 793 853 60 98 27014 39 214 334 57 402 547 58 91 771 817 973 28156 65 274 314 52 426 39 612 27 784 981 29145 77 315 62 472 502 45 621 864 902 30009 23 281 357 439 533 666 99 837 31093 229 34 72 544 79 619 733 47 833 82 964 32091 96 376 400 87 529 692 769 938 79 97 33020 40 56 216 68 96 463 548 59 94 628 718 89 802 20 29 934 34012 23 66 103 91 217 312 49 527 36 63 622 830 51 68 72 910 36 41 62 35032 140 50 364 440 73 660 765 36016 141 79 201 391 432 48 92 567 77 742 53 37119 225 44 328 34 92 407 24 80 615 66 758 90 800 7 31 32 38021 41 110 254 313 93 478 527 66 82 613 21 819 67 907 62 39131 57 204 65 357 497 652 801 910 40 72 73 40052 149 77 94 261 303 20 26 85 487 527 64 81 704 69 89 804 57 941 41213 374

81 402 19 59 572 82 601 23.35 60 812 75 84 98 933 72 42020 131 348 624 39 45 66 79 705 20 835 43033 87 141 356 492 519 35 56 89 671 719 88 98 815 978 44080 111 49 237 95 352 423 38 553 610 34 818 62 72 90 45012 56 123 427 516 638 785 841 93 46007 89 254 458 718 803 951 57 73 95 47122 250 355 425 538 56 61 979 48294 99 430 816 28 79 80 81 87 49047 69 87 120 226 350 479 662 761 877 83 971 78.

50020 123 380 485 538 674 714 51023 221 331 461 536 775 812 19 59 981 52120 83 237 93 388 408 568 681 94 816 41 952 88 92 53035 262 451 65 618 740 927 54060 72 327 40 526 51 616 748 73 822 35064 67 108 30 60 227 46 48 308 56 663 942 56060 66 203 35 337 438 597 653 71 95 707 867 96 905 66 57102 20 30 280 810 30 89 416 24 630 62 87 794 937 58083 95 118 341 478 81 89 631 45 829 901 47 59145 63 90 278 30 238 65 415 521 667 765 805 70 946 60045 56 231 92 340 82 406 12 688 813 33 61029 94 122 254 61 89 435 519 24 751 56 848 89 955 73 62048 72 93 105 18 41 300 456 503 65 611 43 777 863 96 98 949 63227 86 338 552 642 703 824 64017 47 90 259 300 3 500 12 38 66 661 85 93 726 48 65046 54 77 82 153 208 67 307 15 53 75 426 47 559 603 45 66 878 997 66044 65 67 84 217 27 49 453 72 732 906 67125 47 245 58 301 18 19 31 65 407 69 603 952 53 74 68010 17 61 64 106 235 61 333 68 456 532 706 33 831 927 69007 66 95 137 65 230 70 335 41 660 758 79 81 868 938 75 70029 129 232 71 459 528 655 827 67 92 71145 47 99 437 606 41 902 85 97 72052 168 384 509 82 85 623 706 21 69 955 81 72061 144 236 44 82 92 337 58 84 431 72 633 713 868 902 67 74035 92 99 116 99 221 33 63 367 69 413 517 63 674.

75016 45 64 72 73 78 100 241 49 341 505 53 822 902 60 76221 92 513 704 945 74 77145 347 89 452 94 508 27 63 87 773 943 78027 34

64 66 85130 48 87 348 74 452 569 99 609 710 31 905 86023 147 67 555 88 805 92 961 87034 229 54 428 59 640 827 86 99 968 88287 94 425 29 752 89028 135 98 493 527 97 699 723 95 982 90063 278 320 512 48 650 768 830 903 18 58 91117 31 55 404 37 713 93 94 92141 59 290 314 514 15 701 28 38 54 68 86 825 921 90 93117 22 214 34 329 82 509 78 91 603 75 702 8 55 807 917 37 87 94085 228 329 404 83 507 30 831 909 95060 200 407 554 81 85 648 732 51 67 91 92 892 921 71 98 96148 204 49 572 77 679 720 830 935 97022 210 60 458 535 620 58 66 861 965 98046 55 100 238 303 80 453 92 782 900 99020 72 93 102 03 46 306 553 643 98 757 878 909 54.

100148 378 473 77 567 625 46 65 741 69 92? 99 101161 90 221 69 443 608 102160 249 417 21 32 53 582 758 78 817 21 23 27 97 981 90 103130 77 327 76 407 87 92 519 30 3 908 104004 30 81 129 44 236 312 504 608 23 13 70 877 94 979 105043 98 130 228 76 346 429 32 545 65 647 96 851 53 915 106138 311 83 467 572 655 731 36 91 821 38 107007 152 291 346 417 526 667 736 66 859 86 929 99 108040 125 255 343 532 773 821 919 68 109106 76 78 363 77 590 624 49 710

156 72 219 329 633 79 89 741 99 857 79 79327 45 455 619 710 860 80063 119 34 290 352 410 34 54 74 509 81 818 28 912 15 41 48 91 81048 134 65 69 280 330 67 407 11 49 543 76 90 662 65 717 67 888 82100 45 78 232 69 484 586 94 700 827 97 920 61 83037 57 144 229 529 73 958 90 84123 213 54 447 51 791 823 41 42 57 925 57 110072 118 77 235 370 96 405 58 61 524 624 724 61 806 42 111005 23 79 214 23 321 496 687 65 91 818 20 112121 23 88 207 95 302 31 469 504 49 86 88 657 709 24 26 27 88 836 930 47 113021 40 146 281 84 317 37 406 35 546 61 92 710 866 901 49 114149 72 203 9 43 46 47 879 459 64 933 50 115116 54 293 99 334 529 61 670 77 706 78 833 69 991 116052 84 200 27 35 407 65 515 64 665 71 732 867 987 117009 320 41 98 516 97 689 95 700 118023 77 163 64 315 497 580 635 41 43 51 733 70 94 894 989 119084 121 313 613 33 39 704 9 812 120019 21 172 269 328 442 71 90 502 26 44 615 758 810 14 912 74 121107 239 324 39 461 82 521 29 33 89 648 707 62 122091 138 245 54 333 41 45 55 33 38 532 64 820 59 964 123040 258 78 301 66 478 504 31 688 749 72 86 806 978 124012 188 90 355 483 530 41 664 747 53 926 36.

125013 86 348 430 581 97 729 64 83 844 54 75 949 58 77 126061 73 211 75 410 532 91 611 19 840 907 127283 93 378 741 901 128113 289 367 442 60 554 722 49 956 78 129096 240 65 73 329 33 41 426 621 34 701 983 99 130008 89 151 56 82 236 53 387 539 49 74 94 648 741 86 97 811 987 131040 121 242 382 711 17 800 18 32 56 954 132042 163 275 304 427 512 22 52 649 63 97 99 722 6 834 966 88 133183 314 63 499 677 786 74 8 973 92 97 134486 91 523 42 45 55 601 91 832 68 900 5 135183 303 722 975 81 136146 315 507 40 58 640 766 98 865 69 137059 181 299 543 638 835 71 94 914 138041 112 254 323 63 534 39 74 696 753 826 79 962 80 139059

140 252 526 819 929 44 48 62 73 140046 65 95 184 91 99 270 95 414 74 531 71 630 717 41 44 90 91 806 16 98 927 77 141011 332 409 59 68 78 529 690 865 142015 30 73 91 122 284 87 329 77 427 567 70 73 74 643 52 703 7 42 963 76 143103 57 266 304 48 86 414 504 34 612 23 30 89 99 144141 231 49 314 443 64 598 929 145093 156 232 510 27 96 649 55 791 816 39 78 951 146248 56 474 549 54 55 79 962 147011 107 99 341 479 553 834 955 148078 206 558 617 820 28 68 949 149035 217 310 53 98 400 47 78 88 559 626 733 807 11 63 74 935.

150004 09 94 170 226 49 73 365 438 77 648 52 80 869 993 151132 242 95 487 91 613 55 64 727 850 60 90 930 79 152023 164 97 297 469 551 794 934 153014 78 183 233 99 302 14 434 867 68 93 539 45 758 908 905 154124 78 207 11 37 330 519 94 618 38 828 56 77 923 155035 77 114 207 23 367 427 33 37 87 882 66 931 33 91 156063 80 157 246 93 323 413 58 547 70 892 99 157100 19 91 220 87 325 77 301 47 66 789 893 900 85 158004 08 17 271 90 371 545 705 86 817 43 919 159031 70 202 90 346 402 11 22 566 629 836 160189 94 227 312 400 08 540 54 858 914 97 16100 7169 74 88 286 346 514 83 605 48 716 60 88 807 48 933 162072 392 483 554 774 885 91 906 95 163004 240 44 321 38 69 81 90 478 80 533 679 721 27 48 80 932 164022 88 249 79 425 98 520 25 662 705 860 975 165012 234 311 80 446 647 746 969 166071 8 0163 67 232 70 360 404 536 660 833 48 61 167020 58 106 09 43 68 318 47 429 31 43 83 597 631 848 97 921 49 90 168034 68 88 115 66 214 28 340 74 637 789 802 98 977 90 169042 66 83 232 98 408 63 67 98 561 783 841 54 993 170153 237 43 353 80 481 655 67 78 780 864 73 936 171022 111 318 25 69 405 50 74 536 697 941 97 172042 44 47 149 214 55 372 81 83 495 669 715 69 820 916 55 173203 349 61 65 67 457 86 551 95 606 27 707 855 932 33 67 174228 64 310 82 543 97 779 854 85 931 59.

175034 67 130 96 239 389 524 55 64 68 97 607 97 965 176028 48 93 168 83 230 88 388 483 558 658 708 18 43 883 35 983 177045 80 96 128 50 221 56 364 417 67 642 809 33 47 96 930 178017 27 278 341 539 71 757 75 994 173063 111 229 77 409 56 574 79 656 795 829 180057 135 59 89 243 613 81 808 47 181029 84 91 429 55 71 523 605 25 39 40 91 704 834 905 60 182061 81 22 5334 438 567 711 50 57 37 841 84 183005 14 28 53 127 36 62 63 82 85 96 410 530 44 636 37 719 816 43 98 184068 134 80 217 312 46 408 38 41 500 35 61 67 91 516 54 712 22 44 7080 82 802 98 958 185467 555 62 643 96 726 66 73 79 812 98 126012 23 26 104 255 76 443 88 541 48 981 187023 88 93 95 149 62 64 242 63 350 93 481 582 94 634 766 888 991 95 188236 66 322 98 401 37 49 552 613 23 37 59 739 943 189197 225 506 28 74 604 51 83 721 35 45 83 803 49 902 60 79 81 190115 56 376 98 489 528 77 602 68 79 95 748 815 63 191065 72 113 56 87 277 526 637 81 913 85 192150 210 83 365 518 26 36 44 633 81 705 24 94 821 951 193034 48 79 90 325 86 418 19 68 569 832 919 92 194065 140 330 464 502 04 84 728 85 96 846 60 195061 267 423 55 91 97 560 914 196084 159 250 94 317 419 25 563 97 679 84 718 993 197051 175 218 317 467 636 57 87 850 59 67 198024 83 178 221 61 415 35 56 81 89 541 613 84 757 92 875 199095 116 229 345 405 572 96 632 99 716 40 64 804 69 80 930 35 71.

200092 149 58 209 10 78 87 324 31 406 41 580 647 76 785 822 904 201127 49 96 213 92 202099 299 344 513 18 37 42 389 837 73 79 319 95 524 620 50 89 707 40 803 60 72 973 907 203086 101 45 247 342 92 490 96 621 90 767 811 921 89 94 204057 69 102 4 9 39 230 596 664 74 708 834 951 205010 41 69 191 299 777 90 879 200001 117 82 244 353 61 474 510 616 92 763 868 86 207291 385 420 639 66 764 829 931 81 208077 81 172 220 39 60 65 368 80 403 96 560 80 642 742 88 813 909 10 209073 188 96 255 313 426 48 51 633 703 44 825 65 88 92 960.

שוין! אינ'ם 1-טן ציהונגס-טאג פון דער 5-טער קלאס איז ביי אונז געפאלען דאס געווינס

10.000 זל. אויף № 164197

ס. יאטקא,

פיעטריקאווער 22

פיעטריקאווער 66

פאביאניץ, פל. דאמבר. 3

דאס גליק איז אלץ שטענדיג מיט אונזערע שפילערס!

מי' עמפפעהלען ווייטער אונזערע גליקליכע לאזען!

א כתיבה וחתימה טובה

מיט גליק אונזער ג' קונדשאפט ווינשען

„SAMUEL WEINBERG“

הועקסעל-שטוב און לאטעריע-געשעפט 58 PIOTRKOWSKA 58

אינהאבער: ש. וויינבערג און נ. קאסמאן

קלאנג-פילם-טעאטער „CASINO“ קלאנג-פילם-טעאטער „CASINO“

היינט און פאלג. טעג! „זייך ווייבס מאַז“

ROSITA MORENO i ROBERTO REY

אין די הויפטראָלען: דאָס פּענאָמענאַלע טענצער-פּאָר און זינגער

היינט – די פּרעמיערע און שוין מאָרגען וועט גאַנץ לאָדז זינגען די שעהנע שפּאַנישע לידער פון דעם דאָזיגען פּרעכטיגען פילם .·. אויסערן פּראָגראַם: פאָקס-אויפנאַהמען און לאַנד-אַקטואַליטעטען. .·. אָנהויב 4.30 נאָכמ. שבת און זונטאָג 12 א זייגער בייטאָג

פּרייזען פון פּלעצער אויף די פריהמאָרגען פאָרשטעלונגען 75 גר. און 1 זל.

אויף וואונש

פון דער געעהרטער קונדשאַפט האָב איך איינגעפיהרט א ספּעציעלע רייך-פאַרזאָרטירטע אָפּטיילונג פון וואָל-שטאָפן

כ'עמפּפעהל

די מאָדערנסטע אינלענדישע און אויסלענדישע

וואָל-שטאָפען

פון גאַראַנטירטער קוואַליטעט צו קאָנקורענץ-פּרייזען

M. FERSTER Piotrkowska 41 — Tel. 214-31 —

יודיש טעאַטער אין „פילהאַרמאָניע“

דירעקציע: ד. צ'למייסטער און א. בעזמאַן

זונטאָג, מוצאי ראש-השנה, 9.30 אָוועגד

גרויסער טריאומף-קאָנצערט

פון יודישע פאָלקס-לידער, חסידישע נגונים און פאָלקס-הומאָר

פון די בעריהמטע און פּאָפּולערסטע פאָלקס-זינגער

זמרה זעליגפעלד און מ. קיפּניס

מיט א באַזונדערן טייל פון רעליגיעזע, כאַראַקטעריסטישע און הומאָריסטישע

ימים-נוראים-לידער.

דאָס וועט זיין איינער פון די שענסטע קאָנצערטען, וואָס לאָדז האָט ווען געזעהן.

בילעטען צו בעקומען היינט, מאָרגען און זונטאָג אין קאַסע פון פילהאַרמאָניע.

א פאבריק-שרפה

(א) נעכטען איז אויסגעבראָכען אַ שרפה אין דער טריקאָטאַזש-פאַבריק פון יוזעף פּרענקעל.

עס האָט אָפּגעברענט דער פאַרטער צוזאַמען מיט די מאַשינען און רויה-מאַטעריאַלען. דער שאָדען איז בעדייטענד.

פערענדיגט דער שטרייק

פון די קאטאן-ארבייטער

נעכטען איז געקומען צו אַן אויסגלייך צווישען די שטרייקענדע קאָטאָן-אַרבייטער און די פאַבריקאַנטען, אַזוי אַז היינט טרעטען אַלע אַרבייטער צוריק צו דער אַרבייט.

פון פאלקס-טעאטער

די דירעקציע פון פאָלקס-טעאַטער, איז געלונגען צו אַנגאַזשירען אויף 3 פאָרשטעלונגען דעם אין לאָדז בעליבטען אַרטיסט און זינגער יוסף סטרוגאַטש, וועלכער האָט מיט זיינע פאָרשטעלונגען זיך קונה-שם געווען ביים היגען טעאַטער-עולם. זונטאָג דעם צווייטען טאָג ראש-השנה נאָכמיטאָג ווערט געשפּילט די קאָמישע אָפּערעטע „סטמקע ליך“, זונטאָג אָוועגד, מוצאי ראש-השנה — 2 פאָרשטעלונגען אויף 1 בילעט. ס'ווערט געשפּילט „דאָס חופה קליידל“. צום שלוס אַ פריהליכער רעווי א. נ. א „פריהליך ניי-יאָהר“. מאָנטאָג אָוועגד — „תלמיד חכם“, די הויפּט-ראָלען פיהרט אויס אַרטיסט יוסף סטרוגאַטש.

שפענדע

דער פעראיין „משמרת החולים“ האָט געזאַמעלט פאַר דער פאַמיליע בראַף, זגיערשע 92 25 זל. דאָס געלד איז אָפּצונעהמען אין אַרמין. פון דער ציימונג.

מישא פאזנאנסקי, דער יונגער פידעל-ווירטואז

גיט קאנצערט אין פילהארמאניע

ווי מיר האָבען שוין מיטגעטיילט, ווייעלט איצט ביי זיינע עלטערען אין לאָדז אונזער בן-עיר, דער יונגער, בעקאַנטער פידעל-ווירטואָז מישא פּאָזנאַנסקי.

דער נאָך גאָר יונגער מישא איז אַ קינסטלער פון גאָטס גנאָד. מיט 2 יאָהר צוריק האָט ער געענדיגט דאָס קאָנסערוואַטאָריום אין ניו-יאָרק מיט אַ גאָלדענעם מעדאַל. אין משך פון די צוויי יאָהר, האָט דער קינסטלער געפייערט טריומפען אין ניו-יאָרק, פילאַדעלפיא, באָסטאָן, וואו די פּרעסע האָט איהם געווידמעט בעגייסטערטע אַרטיקלען, אין וועלכע ער ווערט פערגליכען צו די גרעסטע קינסטלער.

קומענדיגען דאָנערשטאָג טרעט דער קינסטלער אויף מיט איינציגען קאָנצערט אין „פילהאַרמאָניע“, וואו ער וועט זיכער מיט זיין שפּילען ענטציקען די צוהערער. ס'איז צו ערוואַרטען, אַז די לאָדזער מוזיק-ליבהאָבער וועלען אויסנוצען די געלעגענהייט צו בעוואונדערען זייער אויסערגעוועהנליך - טאַלענטירטען בן-עיר.

דאס ערשטע געווינס איז לאדז!

ווי מיר ווערען געוואויר, איז שוין אין דעם ערשטען ציהונגס-טאָג פון דער איצטיגער 5-טער קלאַס געפאַלען אַ געווינס 10.000 זל. אין לאָדז. דאָס גליקליכע לאָס 164197 איז פערקויפט געוואָרען, ווי געוועהנליך אויך דאָסמאָל דורך דער אַלטער בעקאַנטער קאָלעקטור ס. יאַטקאַ, פּיעטריקאָווער 22 און 66.

ראדיא-פראגראם

פרייטאָג, דעם 11. סעפּטעמבער.

11.58 צייט-סיגנאַל, 12.10 מוזיק, 4.00 ראַדיאָ ווינקעל, 4.10 מוזיק, 4.30 אַרטיסטיש-ווינקעל, 4.45 קאָמוניקאַט, 4.50 ליטעראַרישע געשפּרעכען אין פּראָווינציש, 5.15 מוזיק. 5.35 פאָרלעזונג, 6.00 מוזיק, 7.00 פערשידענעס, 7.20 מוזיק, 7.40 קאָמוניקאַט פון לאָדזער האַנדעלס-קאַמער, 8.00 קאָמוניקאַט, 8.45 קאָנצערט. 10.00 פעליעטאָן, 10.15 קאָמוניקאַטען, 10.30 מוזיק.

שבת, דעם 12. סעפּטעמבער.

11.58 צייט-סיגנאַל, 12.10 מוזיק, 1.15 הפסקה, 4.00 פּאָרטראַג, 4.30 קאָנצערט, פאַר יוגענד, 4.50 קאָמוניקאַט, 4.55 פאָרלעזונג, 5.15 מוזיק, 4.35 פאָרלעזונג, 6.00 שעה פאַר יונגע טאַלאַנטען, 7.00 פערשידענעס, 7.20 מוזיק, 7.40 קאָמוניקאַט פון לאָדזער האַנדעלס-קאַמער, 8.00 קאָמוניקאַט, 8.15 קאָנצערט, 10.00 פּאָרטראַג. 10.15 קאָמוניקאַטען, 10.30 קאָנצערט, 11.00 מוזיק.

געזעגענונגס - אווענט פון בעליבטען ארטיסט יעקב וויסליץ

פאַר זיין אָפּפאָהר פון לאָדז וועט דער אַרטיסט י. וויסליץ אַרויסטרעטען אויפ'ן געזעגענונגס-אָוועגד, וואָס קומט פאָר מאָרגען, שבת, 7 אָוועגד אין ביי-דעמאָנסטרירטען זאַל פון אַרבייטער-ווינקעל, פּאָרלודניאָווא 20, אויפ'ן דאָזיגען געזעגענונגס-אָוועגד וועט דער אַרטיסט י. וויסליץ האַלטען אַ רעפעראַט וועגען דער צוקונפט פון אַ קינסטלעריש יודיש טעאַטער און דעם איצטיגען די ווערק פון פּרץ ש. אַש, ה. לייוויק, אָסיפּ דימאָוו, שעקספּיר א"א.

Dr. med. REICHER

פּאָלודניאָווא 28. טעל. 20193

ספּעציאַל-אַרצט פאַר מענער-שוועכע-בעהאַנדלונג

נעהמט אָן פון 8–11 פריה און פון 5–8 אָוועגד. זונטאָג און יום-טובים פון 9–1 בייטאָג.

פיהרט אוים "לעדער"-פוטער-בעשטעלונגען

פאַר דאַמען און הערען לויט די נייעסטע אויסלענדישע מאָדעלן סאַליר, רעציעל און שנעל

נעגען פילע גאַראַנטיע צו קאָנקורענץ-פּרייזען

מ. פישלעוויטש

זעמטליכע פעלץ-ארבייטען

פּיעטריקאָווער 20, טעל. 221-39

קלאַנג-קינא-טעאַטער LUNA

אָנהויב פון די סעאַנסען 4 א זייגער נאָכמ. שבת און זונטאָג 12 א זייגער בייטאָג.

דאָס אָריגינעלע קלאַנג-מייסטערווערק פון איצטיגען כעזאָן, רעזשי R. Eichberg

גרויסע ליבעס-דראַמע פון די צייטען פון דער רוסיש-יאַפּאַנישער מלחמה, וואָס אילוסטרירט די ליבע פון א נאַיווער פון פערשידענע ראַסען .·. אין דער הויפּטראָלע דער כינעזישער פילם-שטערן

ANNA MAY WONG „HAI-TANG“

אויסערן פּראָגראַם: קלאַנג-צוגאַבע און לאַנד-אַקטואַליטעטען אויסערן פּראָגראַם:

פּאָפּולערע פּרייזען פון די פּלעצער. פּרעמיען-קאַרטען זענען גילטיג אָהן בעגרענצונגען. .·. פּאָפּולערע פּרייזען פון די פּלעצער

WODEWIL גלובנאַ 1.

קלאַנג-קינא-טעאַטערס „קוואל פון ליבע“ מאָרגען! היינט צום לעצטען מאָל! גרויסע פּרעמיערע!

„בעצווינגער פון הערצער“

אין דער הויפּטראָלע: WICTOR Mac LAGLEN

ODEON פּיעטשעיאַד 2

מאָרגען קומט פאָר אין קינאָ „אָדעאָן“ 12 א זייגער בייטאָג א פריהמאָרגען-פאָרשטעלונג.

קלאַנג-פילם-טעאַטער GRAND-KINO

צי האָסטו שוין געזעהן? אַפריקא? היינט און פאָלג. טעג

אפריקא רעדט

דאָס גאַנצע קולטור-וועלט לאָדז איז אין בערראַשט פון'ם פילם

אויסערן פּראָגראַם: דער גענייאַלער „MICKY MANS“ דאָס טאָנבוך פון Metro Goldwyn-Mayer ווי אויך פּוילישע אַקטואַליטעטען. אָנהויב 4.30 שבת, זונטאָג פון 12–3 נאָכמ. פריהמאָרגען פאָרשטעלונגען. פּרייזען פון די פּלעצער אויף די פריהמאָרגען פאָרשטעלונגען 75 גר. און 1 זל.

קינא-טעאַטער BAJKA

רוג בושעווינער, פראַנטשישקאַנער 31 צופאָהר מיט די טראַמוואַיען 1, 6 און 14.

פערשטאַרקטער סימפאָנישער אָרקעסטער אונטער דער לייטונג פון ה' לידאָוער. אָנהויב 5 נאָכמ. שבת און זונטאָג 1 בייטאָג. דער זאַל איז קינסטליך געריהלט.

היינט און פאָלג. טעג! מעכטיג מזרח-מייסטערווערק, געשאַפען אויפ'ן גרונד פון דער ערצעהלונג פון Robert Hichens א. נ. שלאַגער-פּרעמיערע!

„אללאה'ס גארטען“

– אין די הויפּטראָלען: – Iwan Petrowicz i Alice Terry – אין די הויפּטראָלען: –

אויסערדעם: אמעריקאַנער קאָמעדיע און פילם-אַקטואַליטעטען

צום נייעם יאהר ווינשט די דירעקציע פון טעאַטער „ערא“ אלע איהרע טעאַטער-בעזוכער, פריינד און בעקאַנטע א כתיבה וחתימה טובה

קינא ERA פריהער פלאַרא זאַוויישאַ 22 (באַלוט)

אָנהויב 6 נאָכמ. שבת, זונטאָג און יום-טוב 2 בייטאָג ספּעציעלע צוגעפּאַסטע מוזיק אויסגעפיהרט דורך א פערשטאַרקטען סימפאָנישען אָרקעסטער דער זאַל איז נייעסט מאָדערן ווענטילירט.

היינט און פאָלג. טעג! גרויסער דאָפּעלטער יום-טוב-שלאַגער-פּראָגראַם!

1) די יונגע געגעראציע

אין די הויפּטראָלען: ROSA ROZANOWA i EAN HERSCHOLT

2) אמעריקאנער שעהנהייט

—— אין די הויפּטראָלען – די בעוואוסטע —— Billie Dove i Lloyd Hughes

היינט און פאָלג. טעג! עלטערן און קינדער! שרעקליכע טראַגעדיע פון יודישען לעבען אין אַמעריקא. בילד פון די וועלכע יאָגען זיך נאָך רייכטום. אין די הויפּטראָלען:

גאולה תתנו לארץ!

לראשית השנה הבאה

הננו שולח ם את ב״כתנו החמה לאחנו החלוצים בארץ אבותנו, לכל קרובנו מכירנו ומיודענו בכל אתר ואתר, תהי, שנו זו שנת שלום וברכה ואושר שנת גאולה שלימה לעמנו וארצנו.

תמורת כרטיסי-ברכה הננו מנדבים לטובת הקרן הקימת לישראל.

צום נייעם יאהר

שיקען מיר אונזערע הייסע וואונשען אונזערע ברידער פיאנערען אין אונזער פאטער-לאנד, אלע אינזערע קרובים פערוואנדטע און בעקאנטע אין אלע זייערע וואוין-ערטער, אין אלע גלית-לענדער. זאל דאס קומענדיגע יאהר זיין א יאהר פון פרידען און גליק, א יאהר, וואס זאל ברענגען די פולע אויסלייזונג פון אינזער פאלק און לאנד. אנשטאט וואונש-קארטען שפענדען מיר לטובת דעם יודישען נאציאנאל פאנד

תר״צ״ב

א

„אהל-יעקב"
אקאוויץ יחזקאל וביתו
אסט ? הרן וביתו
אוריסאן ל. וביתו
אסטראמאגילסקא רחל
אדיניאק פרוי
אלפערן קדיש
אלפערט ש.
אדונסקי ר. וביתו
אלטמן ש. וביתו
אסטער משה וביתו
אייזען גרשו וביתו
אוירבאך פנחס
אדעסקי שלמה
ד״ר ארמיאן חיים ורעיתו
אבע מרים
איצקאוויטש יעקב
אניספעלר ע. ד״ר וביתו
אתרוג
א־אנזאן עזריאל
אלבערט
אודינגאנס דיר. וביתו

ב

ד״ר ברו־א מרדכי וביתו
בראווערמאן י. וביתו
באקעלמאן פרוי
ביסטער ג.
בוב יוסף וביתו
בערעסקיו ה. וביתו
בער י. וביתו
בידערמאן יצחק וביתו
בערקאוויטש א וו.
באל ן יעיב ורעיתו
בושעושינסקי א. י. וביתו
ביר אחים (לימבערג)
בער איזאק וביתו
דיר. בראנדשטעטער מ. וביתו
ד״ר בערגער יואל וביתו
באנק ש.
בוטקאוסקי י.
בידערמאן יצחק וביתו
באקעלמאן חנה
בערלאס חנוך ד״ר וביתו
בערטהאלץ בנימין ורעיתו
בליוויים יחיאל
בימקע אברהם
ברוינ־ר צ.
ברוינער מ.
בוענדזעל ג.
ברענשטיין ישראל
בוטקאוסקי יחזקאל
בוקסענבוים מרדכי
בלענדער יעקב וביתו
בערנשטיין י.
ברעסקין מ. וביתו
באנקער מנדל וביתו
בירגער ב.
בוימשטאק ברוך
באשאוא דאניא וביתו
בילויער
באטשקא שמאי וביתו
בילויער
באטשקא שמאי וביתו
בירנבוים פרוי

ג

גמנסיה העברית 1 לנערים
גמנסיה העברית 2 לנערים
גמנסיה העברית לנערות
גמנסיה של י. קאצנעלסאן
גמנסיה „בית-אולפנא"
גדוד הק״ק״ל בלודז
גוטערמאן בינה
גרינפעלד לעאן
גוטקאוסקי הירב וביתו
גארפינקעל ה. וביתו
גאלדין יצחק וביתו
גלאנץ אביגדור וביתו
גראיעווער מ. ח. וביתו
גאלדבערג א. ד. וביתו
גליקסמאן י. מ. וביתו
פרוי גאטליב
פרוי געלבא־טאוויטש
פרוי גליקסמאן
פרוי גורלאנד
פרוי גאוואזרין
גראסמאן אברהם מנדל וביתו
גערמאן אברהם וביתו
ד״ר גיביאנסקי א. וביתו
גווינט חיים וביתו
גינזבערג ישראל וביתו
גינטער משה
גוטענטאג יוסף
גאלדשטיין משה
גאלשטיין פנחס אליהו
גאלדשטיין שמואל
גאטשאל יעקב
גאלדבערג שמואל
גאלדבערג שושנה
גאלדשטיין חיה
גאלדבערג יחיאל
גא־דאי אברהם
גוטערמאן אהרן הכה
גלוגאוויטש אליהו
גראנאווסקי צבי
גארדאן מרדכי
געלבארט יהושע אריה
גאר און רבקה
גאנדוע אייזיק
געלבארט קאראלא
גאלדוואסער מ.
גראס י.
גלאזער ל. ג.
גאלדמינץ י. וביתו
גליקליך און לובלינסקי
גרינבערג ה.
גוראלסקי דוד וביתו
גראסקאפף יצחק וביתו
פרוי גאטהעלף
פרוי געללער
גאלדשטיין יחיאל ורעיתו (ווארשא)
גליקסמאן ב. א. וביתו
גרינבערג מ.
גורין ישראל
גוטנאלר שמעון וביתו
גוטמאן שלמה וביתו
גאלדקראנץ פנחס
גראבאוויעצקי רפאל וביתו
גליקסמאן שמעון
גאלדווערט קיילה
גארדין ה. וביתו
געלבארד מ.
גאלאמב לייב
געליבטער אליהו
גאטליב אברהם דוד
גליקסמאן לייבל
בוכמאן יעקב
גראבאוויעצקי משה וביתו
גאנסקי פנחס
גאראדעצקי יחזקאל
גליקסמאן משה

ד

„די נייע צייט"
רעד. און אדמינ.
דודאק יוסף וביתו
דודזלעטשיק יעקב
דאפיצר יחזקאל
פירמע דישקין
דזשאלאווסקי טאלא
דישקין א.
דזשאלאשינסקי רפאל וביתו
דולא בערל
דיאמענט ד. וביתו
דולא
„דעליצא" (שאקאלאדע-פאבריק)

ה

הועד הציוני בלודז
הועדה המאוחדת לקק״ל בלודז
הועד לקרן-היסוד בלודז
המשרד הא״י בלודז
הועדה לעניני השקל בלודז
„הכשרת הישוב"
הסוכנות בלודז
„הפלעגובעק" א נטערנאט און פערמע
הסת׳ „התאחדות"
„ „השומר-הצעיר"
„ „הרצליה"
„ „החלוץ-המרכזי"
„ הועד המרכזי
„ „החלוץ"
„ „החלוץ המרכזי"
„ הסניף בלודז
„ „גורדוניה"
„ „ברית-טרומפלדור"
„ „השומר הלאומי"
„ „השחר" קארפאר.
„ „בני-עקיבא"
„ „עבודה"
האלבערשטאט זאב וביתו
הולא משה
האלפערן העלענא
האכענבערג בצלאל וביתו
האכענבערג גדליהו וביתו
הארטשטיין מרדכי וביתו
היידע פרוי
הערשקאוויטש משה
„הרצליה" (אכראנקע)
פרוי האמערמעש
הימעלפאיב אברהם
הענגעלס׳יב מרדכי וביתו
האמערמעש יחזקאל
הוזער עלווינא
האלבערשטאט אהרן
העגדלער יוסף ישעיהו
הובערמאן
היישין אריה
האלפערן צבי
האלפערן ג.
האלפערן ח.
הערשקאפ משה וביתו
האפיר ב.
האפמאן ראובן וביתו
האלצמאן ש.
פרוי האניגבערג

ו

„וויזא"
וועגמייסטער נחמיה וביתו
וויטקינד י. וביתו
וויגער זאב וביתו
וויינבערגער מיכאל וביתו
וואלדענבערג וביתו
ווייאנד פרוי
ווישוויאנסקא פרוי
וואלף יוליאן וביתו
ווינער יוסף
וועספער זאב
וויינגאלד רבקה
וויטשניק שמעון וביתו
וויינבלום יעקב
ווישליצקא שרה
ווארבייטשיקאוו מ״כה
ווארשאווסקי מאיר
וויינער ח.
וועסעלאווסקי י.
וועסטער ח.
ווארגאן מיכאל
וויערניק פ. וביתו
ווערטהיים שמואל וביתו
וואלדמאן מנדל
וואנטשאווסקא אריה
ווארשאווטשיק שמואל
וואלקאוויטש שמעון
וואלקאוויטש אהרן
וויינבערג
וואקס ד״ר
ווראצלאווסקי יצחק ורעית
ווראצלאווסקי יוסף
ווינדמאן פרוי
וויינבערג שמעון
ווינציגסטער מנחם וביתו
וויינבערג אליתנן וביתו

ז

זילבערשטיין ל. וביתו
זימאן מאיר וביתו
זארעק משה וביתו
זילבערשטראם ד״ר וביתו
זאמבקאווסקי יצחק
זיעלינסקי יצחק אינזש. וביתו
זילבערשטיין זאב וביתו
זילבערבערג יוסף וביתו
זילבערבערג דוד וביתו
זילבערבערג בנימין
זעלמאנאוויטש יצחק וביתו
זיידע צבי
זשמידעק מרדכי
זשעזשינסקי ד.
זיגעלמאן לאה
זיגעלמאן חיים יחזקא
זילבערבערג קריינדל
זשוראוו לוי
זילבערשטיין זאב וביתו
זוסטא מ. וביתו
זשיכלינסקי בונם
זיידעמאן אברהם גרשון
זיידע ל.
זיידע מאיר
זיידאף משה
זשעליכאווסקי משה וביתו
זאנדבערג אחים

ח

חיימאוויטש פרוי
חאווקין פרוי
חאווערס צבי וביתו
דיר. חוכען חיים וביתו

ט

טארטאקאווער אריה ד״ר וביתו
טאביאש חיים אליהו וביתו
טאנגערזאן דוד
ד״ר טייטעלבוים ג.
טינקעלמאן ה.
טעמפעלהאף מאיר
„טרויקאנט"
לעדער-פאבריק
טויבער יוסף צדוק ד״ר וביתו
טויבענשלאג רודאלף ד״ר וביתו
טאבאטשניק לייבוש
טעללער
פרוי טייטעלבוים
טשערנילאווסקא
טענענבוים
טשאווינסקי צבי

י

„יבנה" ביה״ס
יאעל אלכסנדר לאוניק וביתו
יאנקעלעווסקי אהרן וביתו
יוזעפאוויטש יוסף
יאבלאנסקי מרדכי
יאבלאטשניק יונה
יודקעוויטש מ. י.
יאנאווסקי ב
„יורישע מאלקס-באנק" (גדוב״א 41)
יאקיבאוויטש יהושע וביתו
יודקעוויטש מנדל וביתו

כ

כהן א. יעקב וביתו
כץ אברהם מ. ורעיתו
כץ יעקב
כץ דוד
כץ ישראל
כץ נתן יוסף
כהנה חיים וביתו
כץ נתן וביתו

ל

„לאדזשער טאגעבלאט"
רעד. און אדמינ.
ליטווין צבי וביתו
לעוו שמואל וביתו
לעוו יצחק וביתו
לימאן משה וביתו
לעווינטאן קלמן וביתו
לינדער פ. אינזש. ורעיתו
לופראניעצקי אהרן וביתו
לעוויצקי מ. וביתו
לעווינסאן משה וביתו
לערמאן י. וביתו
לאנגע קלארא
לעווי רחל ד״ר
ליפשיץ שמואל וביתו
לובלינסקי ישראל וביתו
לובין פרוי
לויפער זעלדע גיטעל
לענטשנער הלל
לאנדוי בעריש
לעווקאוויטש חיים וביתו
לאסמאן א.
ליפשיץ
ליפשיץ א.
ליפשיץ אברהם
ליטמאנאוויץ גבריאל
לעווקאוויטש י. ב. וביתו
לייב ברידער פירמא
לאנדוי הלל
לאנדוי שמואל
ליבראך ישראל
לעווי יוסף רעד.
ליכטענשטיין גרשון וביתו
לובאשיצקי אהרן וביתו
לענקאווסקי יעקב
לובארט צביה
ליפעל שמואל
ליכטענשטיין יחזקאל
לוי חיים
ליטעראט פסח
לויפער (ווארשא)
לעווינסאן
לילקער אליעזר ורעיתו
לולא פייוועל מאג.
פרוי לוסטערניק

מ

„מזרחי"
„מרפא עברי"
מיחיב מרדכי וביתו
מאיערטשיק י. י. וביתו
מאשענבערג ז. וביתו
מרגליות חיים וביתו
מילגראם יצחק
מאשענבערג מאיר ורעיתו
מאקרעקא פרוי
מאיערטשיק שלמה וביתו
מענדעלעוויץ מיניא
מאהלער עמינד אינזש.
מרגולית אברהם
מיכאלאוויטש צבי
מארגענשטערן מנדל
מינץ ס. מ.
ברידער מאזור
פרוי מאזא
מאלאגאלר דוד
מאזס אברהם
מיגדאל יעקב
ד״ר מרגולית מרים
מאוושאוויטש מינא
מינץ מנדל וביתו
מיצענמאכער יוסל
מילאווסקי נחום ורעיתו אסתר
מולאזש לייב
מאזקאוויטש מרדכי לייב
מאסיל משה מנדל וביתו
מאנטשיק אלתר וביתו

נ

„נייער פאלקסבלאט"
רעד. און אדמינ.
ניימאן אבא צבי וביתו
נויגאלדבערג פרוי
נייפעלד דוד וביתו
נויפעלד י.
ניעקע שמאי וביתו
נאמיאט יעקב
נאדעל יודל
ניידארף ישראל
נאדעל ד״ר
ניימאן אליעזר וביתו
ניימאן אהרן דוד וביתו
נ. נ.
ניימאן מ.

ס

סארנע אפרים ד״ר וביתו
סוראלסקי קלמן וביתו
סקורא וואלף וביתו
סאור נחמיה ורעיתו
ספעקטאר בעלא
סאלאמאן דוד ורעיתו
סטריקאיוסקא פרוי
סאמעט זלמן
סלופעטקי יהושע
סקאווראנסקא מיניא
סאפיר איזאק
סטאלאר אריה
סאמסאנאוויטש שמואל
סרעבניק ז.
סאפיר ב.
סאמעט ס.
פרוי סערייסקא
סעצעמסקי יוסף וביתו
סענאל אלתר
סעקציע פוינער פאהרערס
סטריקאווסקי ברוך
סענדאשט יהונתן ורעיתו

ע

עלבינגער טערעסא
„עבריה" (ביבליאטעק)
עלעוציוויג אברהם
עלבוים אחים
ד״ר עלענבערג ז. וביתו
עטקינד ב.
עפשטיין ישראל
עלבינגער אברהם יהודה ורעיתו
ד״ר עק נתן וביתו

פּ

פעלדמאן ד״ר
פריימאן ח. וביתו
פלאטטא מיכאל וביתו
פיינבערג ק. וביתו
פאזנאנסקי מ. ה.
פערלמאן אברהם דיר. וביתו
פיקעלני מ.
פיקעלנא שרה
פאצאנאווסקי א.
פרוי פאזנאנסקא
פאמעראנץ אליעזר וביתו
פאזנאנסקי ישראל
פאזנאנסקי יעקב
פאזנאנסקי אלכסנדר
פינעס ל.
פאצאנאיוסקי אברהם וביתו
פאמעראנצענבלום שפרה
פראוויזאר ברידער
פערסיק ל.
פאדאוויטש
פאקין חנניה וביתו
פרעסמאן אברהם וביתו
פיאסקאווסקי משה וביתו
פינעס ירחמיאל וביתו
פרינץ מ.
פאפאוויטש יונה
פלאנסקי ש.
פרענקעל ירמיהו ד״ר וביתו
פאללעק זאב ד״ר וביתו
פייווישיס ישראל וביתו
פייגענבלאט יצחק
פרידמאן פישל
פורמאנסקי יצחק
פייד אלתר
פריידענרייך דינה
פידלער שאול
פריידענרייך פישל
פרישמאן ישעיהו
פאלצמאן אברהם
פאלצמאן אסתר
פרומעס ל.
פרומעס י.
פרידלאנד י.
פריידענרייך אברהם
פירמא „פשישלאשטש"
פרוינד ש.
פרומעס ברידער
פרוי פאורבער
פרוי פאס
פאליקס יעקב וביתו
פעדערמאן וואלף
פישער ל.
פרידמאן חיים וביתו
פערשט מנשה
פרענקעל זאב וביתו
פלאטטא אברהם
פישער הענא
פארבער פישל דוד
פרענקעל אברהם
פרענקעל פייוועל
פריידמאן יעקב
פרוינד יעקב
פרוינד ברידער
פרישער יצחק
פרידמאן פ. ד״ר וביתו
פריילך מ. ד״ר וביתו
פינקעל שמואל וביתו
פאבריקאנט דובער
פיינבערג יצחק
פרידבערג אברהם
פירמא „פאוו"
פיינער ש. וביתו
פאלמאן נ. וביתו
פרענקעל יוסף

פֿ

פיקעלני יחיאל וביתו
פיקאוו אהרן וביתו
פלאצקער מ. וביתו
פראשקער גרשון אינזש. וביתו
פראשקער אפרים ד״ר וביתו
פערלא יוסף וביתו
פרוי פרימאקאוו

צ

„צעירי-מזרחי"
ציטרינאווסקי יחיאל וביתו
צעדערבוים חנוך דוד
ציטרינאווסקי נתן
ציטרינאווסקא מרים
צעהנציגער הערש
צאלעל אברהם פנחס וביתו
ציעכאנאווסקא חנה
צודקעוויטש יעקב
צעפעלינסקי שמואל
צוקערמאן צביה
צויזמער אשר ענדזעל
ציהער
צונגע מ. וביתו
צינצינאטוס אליהו וביתו

ק

קארא משה וביתו
קויפמאן ק. וביתו
קאצעלבאגען א.מ. וביתו
קאצבערג אברהם דב וביתו
קאראצינסקי נחמיה וביתו
קאהאן ישראל רעד.
קאפלון קצאן
קאליסקי צבי
קירשטיין וביתו (סטאראגארד)
קנאבעל גיטל
קנאבעל שלמה
קלינגער מנחם
קרעל מ.
קאפעל מאניא
קרישעק ישראל יהושע ורעיתו
קאמינן יוסף
קאטקאווסקי ראובן וביתו
קאמפינסקא לאה
קליגער מ.
קילנגייל י.
קאזאוואסקי חיים וביתו
קלייניעץ אליהו
קרויזע גרשון מאיר
קאפלאנסקי שמעון וביתו
קאסמאן נ.
קרישעק נ.
קאלמאנאוויטש נ.
קרעדאוויטש א.
קאזאק ש.
קליינהענדלער פעראיין (סט. רינעק 10)
קירשבוים שמחה
קאזלאווסקי שמאי
קלינאווסקי ניסן
קאפלאוויטש דוד
קאפלאוויטש אברהם
קויש ד״ר וביתו
קאצנעלסאן אברהם
קריגער הערש וביתו
קרינסקי ש.
קאלצש־צקא אלטא
קראקאווסקי אנשל וביתו
קארנאווסקי ש. י. וביתו
פרוי קאנעל
קושמיראק יהושע

ר

ראזענבלאט י. ד״ר וביתו
רוסינאוו אליעזר וביתו
רוסאק אינזש. וביתו
ראבינאוויטש ש. ז. וביתו
רעזניק שמואל וביתו
רעזניק מלכה
רייכמאן שמואל וביתו
ראקאוויטש חנוך וביתו
ראזענבלום מנחם וביתו
ראזענבערג מ. וביתו
רוסינאוו יהודה לייב
ראסין משה
פרוי ראבינאוויטש
ראטקאפף זאב
ראטקאפף יחיאל מאיר
ראטקאפף מרים
רעדער אהרן וביתו
רינגארט צבי
ראגאזשינסקי שמעון מאג.
רעדליך ש.
רובין אברהם
ראזענבערג יצחק
ראזענבלום חוה
ראזענקראנץ יפה
רוסס יחיאל אלעזר
ראדליך יצחק
רובינאוו משה
ראטבארד ישראל
ראזענפעלד ברידער
רייכפעלד ק.
ראזענקראנץ יעקב וביתו
פרוי ראקמאן
פרוי ראזענבלאט
רעדער אברהם
ראבינאוו ישראל
רעגולוס י.
ראזענצווייג יחיאל וביתו
ראמבאנדעל הדסה
ראוואלסקי ג.
רזשעווסקא ר.
רינדהארן דוד
רובינשטיין ש. ב.
ראטבערג יצחק וביתו
ראטבערג יעקב וביתו
ראטבערג אחים פירמא
רומקאווסקי משה חיים ורעיתו
ריגער ש. דיר. וביתו
רוסינאוו אסתר
רייכער זאב אליהו וביתו

ש

שטיין יעקב
שווייג שמואל יוסף ד״ר וביתו
שפילקא אהרן וביתו
שיק הערמאן וביתו
שפייזהענלער ש. וביתו
שטיינשניידער אלחנן וביתו
שיינפעלד ש. וביתו
שטערן יעקב וביתו
שטיפט פרץ וביתו
שאפירא אשר וביתו
שאפירא משה
שאפירא ישראל
שאפירא אהרן
שטרויך ז. אדוו.
שיין מ.
שאליט יחיאל וביתו
שיפער פרוי
שערעשעווסקא פרוי
שעפס רבקה
שיליס אברהם
שאבשעוויטש מארקוס וביתו
שאפירא אפרים
שאפירא שלמה ד״ר וביתו
שווארצאווסקי שלום וביתו
שייניאק יחיאל
שייניאק צפורה
שאראנראדער מיכאל
שטייער און זייף פירמא
שטיינבערג
שלאזש ל.
שרעטער סט.
שפייזער זיסמאן וביתו
שייעוויטש אחים (משה ונתן)
שלענצקי
פרוי שוויגאלד
שטרויסבערג יחיאל וביתו
שניצער משה מרדכי
שניצער אלימלך ורעיתו
שניצער אליעזר לעאן
שטרויסבערג משה
שעלצער חיים
שאפירא
שווייצער בעריש
שעלווסקי ראובן וביתו
שאקין יהודה לייב וביתו
שעכטער לאה ד״ר
שווייצער שבתאי וביתו
פרוי שלעזינגער
שאיים אברהם מרדכי
שיינבערג מאיר וביתו
שייניג יחיאל וביתו
שיפער יצחק
שיפער יעקב וביתו
שלעפער ברוך

ומפני חטאנו
גלינו מארצנו
ונתרחקנו
מעל אדמתנו

יודען!

די רשימות פון די איבעריגע מנדבים וועלען פערעפענטליכט ווערען ערב יום-כפור

דער יודישער נאציאנאל-פאנד איז אינז מקיב צו דער פאר תומאר ערד

בשעת די עליות לתורה
זייט מנדב לטובת דעם „קרן קימת לישראל".

די גבאים ווערען געבעטען אויפצוגעבען אין קרן-קימת-ביורא די רשימות פון די נדרים

געדענקט דעם רוף: „גאולה תתנו לארץ"! די שפענדער ווערען געבעטען באלד נאך ראש-השנה אריינטראגען די נדרים אין נאציאנאל-פאנד-ביורא (שרודמיעסקא 29

Jak piosenki modnej, znane wszystkim nuty
Tak są znane z trwałości **Sandberga Buty**.
Jego Obuwie nigdy nie zawodzi,
O tem wie każdy, który mieszka w Łodzi.
Jego Obuwie to szczyt elegancji,

Ostatnie modele z Paryża, z Francji
Łodzianki: Bucik na nóżce leży jak ulany,
Z Jego Bucikiem mężczyzna pójdzie w tany.
Spacerować przyjemnie będzie ci sztubaku
Gdy **Bucik Sandberga** nosisz na deptaku.

Korzystajcie u nas z wielkiego doboru
Najnowszych fasonów każdego koloru.
Jak jeden mąż wszyscy do **Sandberga ruszą**
Zagraniczne buty już nas nie kuszą,
Wszyscy razem ruszmy, dumnie wznosząc głowy
Po SANDBERGA BUTY, popierając wyrób krajowy.

שיך-מאגאזין י. זאנדבערג, פיעטריקאווער 161
טעלעפאן 137-89

ווערלט איהר האבט א שעה-
נעם און מאדערנעם
הערען-הוט
בעקומט איהר אוצלכעו נור אין דעם ניי-ערעפענטען
הוט-געשעפט פון דער פירמע
MAREK, PIOTRKOWSKA 82
וועלכע בעזיצט א גרויסען אויסוואהל פון פערשיד. הערן-היטע (שטייפע
און ווייכע) פון ערשטקלאסיגע פאבריקען צו זעהר ביליגע פרייזען.

וויכטיג פאר עלעגאנטע הערען!
דער מאדערנער הערן-שניידער-אטעליר
ת. ראזענשטיין,
11. לסטאפאד 29, טעל. 176-80
מאכט בעקאנט דער ג. קונדשאפט, אז צום ווינטער-סעזאן נעהם איך אן אלער
ארט ארבייטען פון אייגענע און אנפערטרויטע סחורות לויט דער לעצטער מאדע.
ספעציעל אויף לא'ער פעלצען זעהר פרייזווירדיג צו בעקומען.

בחנם
פאס איך צו אלערליי
ברילען,
און צוויקער
פון די בעסטע אויסלענדישע געשליפענע גלעזער.
אויף די ימים נוראים בעזיץ איך א גרייסען אויסוואהל פון
אלערליי ברילען
צו זעהר ביליגע פרייזען.
סאלידע און פינקטליכע בעהאנדלונג! .·. קומט און איבערציגט אייך!
מיט אכטונג עלטסטע יודישע אפטיק-געשעפט אין לאדז
Optyk R. Herszkorn Cegielniana 1
(רוג פיעטריקאווער)
קיין שום פיליעס בעזיץ איך נישט.
די פירמע עקזיסטירט זייט 1892.

מיין
ניי-געעפענט געשעפט
פון גאלאנטעריע
— אויף —
נאוואמיעסקא 7
איז פערזעהען מיט א רייכען אויסוואהל פון פערשידענע צודאטען פאר פאבריקאנטען פון וועש און טריקאטאזשען: קנעפ, וועש-בעזאץ, לוצענגומי, טאש-מעס, פערשידענע בענדער און גאלאנען.
די פרייזען מיט 10% ביליגערווי איבעראל
קומט, איבערציגט אייך!
מיט אכטונג **ס. אפפעלבוים.**

קירזשנער-אטעליר
I. BOMBEL
6 זאוואדזקא 6 טעל. 118-62
פיהרט אויס צום ווינטער-סעזאן אלערליי
פעלץ-בעשטעלונגען
און רעפעראטורען לויט די נייעסטע מאדעלען.
פינקטליכע און רעעלע אויספיהרונג.

BORIS SOKOLOWER
BANKGESCHÄFT
DANZIG, Langemarkt Nr. 35
tel. 265-30. Telegr. Adr.: Interna.
אויספיהרונג פון אלערליי באנק-טראנזאקציעס
שנעלע ערלעדיגונג פון זאמעל. אינקאסא'ס
אויף גינסטיגע בעדינגונגען.

בעקאנטמאכונג
דערמיט מאך איך בעקאנט דער ג' קונדשאפט, אז מיין
בעוואוסטער שיך-מאגאזין א. ס.
ש. מארקאוויטש
(אמאל וואלבארסקא 1)
6 גלובנא 6
עמפפעהלט צום איצטיגן הערבסט און ווינטער-סעזאן א רייכען
אויסוואהל פון די עלעגאנטסטע און מ דערנסטע
הערען-
דאמען-
און
קינדער-
שיך

פון אייגענער אויסארבייטונג פון בעסטען אויסלענדישען לעדער
צו קאנקורענץ-פרייזען. רעעלע בעהאנדלונג. בעזוכט מיין געשעפט
אהן קויפסצוואנג.
מיט אכטונג
ש. מארקאוויטש, גלובנא 6

PogotowieKrawieckie „GELASSENA"
ul. Sienkiewicza 40, tel. 240-80
אויפפרישונג פון גארדעראבען!
כעמישע דאמף-וועשערייי און פארבעריי

דאס גענייסען פון אונזער בעדינונג וועט אייך איינשפארען א סך זארגען און געלד, ווייל אונזער דעוויז איז:
שנעלע אויספיהרונג, געוויסענהאפט און ביליג!
קליינג 240-80

איהר ברויכט נישט צו פאהרען קיין דאנציג
אמאיסען-איניעקציאנען. איינגיסן די קרעל, דאנציג—גיסטראוו ביי גיכט, רענטגען-שטראהלען און באהאנדלונג פיהרט א דורך מיט בעסטען ערפאלג
Oberfeldscher
R. Hartwecker, Szerakowskiej 28
פון 1—4 נאכמיטאג.

בעספאר דו קויפסט
דאמען און קינדער-שטרימף און אלע סארטען, רעפארמען, פיגיס, הערען-שקארפעטען, העמדער, קראוואטען, קאלנער און אלערליי גאלאנטעריע סחורות — איבערציגט אייך איבער דער קוואליטעט און פרייז אין מאגאזין
BELLADI, Nawrot 8
דער קויף פעריפליכטעט נישט

Dr. med.
I. Grynberg
אינערליכע קראנקהייטען ספעצ. פאר הארץ
צוריקגעקעהרט
CEGIELNIANA 17 צעגעלניאנא
Telefon 17-415 טעלעפאן

לעטשניצע
פון דאקטוירים ספעציאליסטען
רענטגען-אינסטיטוט
און סרצליך-דענטיסטישער קאבינעט
זגערזשער 17, טעל. 116-33
ד"ר גאלדשטיין-פאלאק אויגען-קראנקה. פון 1—2
ד"ר וויינבערג אינערן, הערץ און לונגען פון 1—2 און פון 6—7
ד"ר יוסימאו נערווען-קראנקה. פון 12—2
ד"ר סמופעל רענטגען פון 12—2 און 4—6
ד"ר פאפיערני פרויען- און געבורט-הילף פון 11—1½
ד"ר האנטאר כירורגישע קראנקה. פון 5—6
ד"ר ראקאווסקי נאז, האלז און אויערען-ק. פון 10—11, 2—3 און פון 6—7
ד"ר ראזענצווייג קינדער-קראנקהייטען פון 11—12 און פון 4—5
ד"ר רוזשאנער הויט- און געשלעכטס-קר. פון 1—2
נ. ראזעס צאהן-ארצט פון 9—1
א. גראדזענטשיק צאהן-ארצט פון 3—7

צאהן-טגנדהיילונג, בעדמכמונגען, קראנען, מאסטען א.א.וו. ביי דער לעטשניצע איז געעפענט געווארען א רענטגען-אינסטיטוט. — היילונג פון הויט-קראנקהייט פון קאפ (פארך) מיט רענטגען-שטראלען, פאר בעשטראלונג און דורכלייכטונג, קווארץ-לאמפען, דיאטערמיע, עלעקטריזאציע
אלע מעגליכע אנאליזען.
אימפונגען נעגען שארלאך (שקארלאטין).
די לעטשניצע איז אויך אפען זונטאג.
וויזיטען אין שטאט.

בעקאנטמאכונג!
ס'ווערען נעזוכט אגענטען, וועלכע האבען ברייטע בעקאנטשאפט אין די יודישע רעליגיעזע ספערען, אין עלטער פון 25 יאהר אן. ענערגישע קענען פערדינען ביז 500 זל. מאנאטליך. אפערטען מיט גענויע אדרעסען אבצוגעבען אין אדמינ. פון „נייעם פאלקסבלאט" אונטער „עהרל כער פער-דינסט"

אן' א בערמאשינער, א האנד = נייהעריי
אין א האנד-יונגעל ווערען געזוכט צו בעסטע קאנ-פעקציע-הויזען.
ביי ווערמונד, פיעטרקאווער 28
רעכטע אפיצינע 2 שט.

עלטערן,
וואס ווילען זיין צופרידען זאלען אנדינגען זייערע קינדער אין דעם חדר
תורה ואמונה, וואכאדניא 33
ס'ווערען אנגענומען קינדער פון 4 יאהר אן ווי אויך קינדער, וואס לערנען אין פאוושעכנע שולען
למודי חול אונטער די לייטונג המגיד
שמחה בינם אפאטאווסקי

א נייע גזרה
אלע ווירטסלייט האבען בעקומען צוגעשיקט אגלאשעניעס ארויסצוהענגען אין די טויערן אז צוליב די אנקומענדע יום-טובים אהן אונטערשיד: דאמען און מענער ,אויב זיי ברויכען קויפען אדער פאסאניירען א היט זאלען זיי קומען נאר צו דער פירמע
„פערדער". זגערסקא 20
אדער לוטאמירסקא 2 וואו מע זהאט צוליב דעם אבגעגרייט א גרויסען אויסוואהל פון מענער און דאמען-היטען די נייעסטע פאסאנען און מאדערנסטע קאלירען, פאסאנירטע קומען ארויס געצליך ניי.

Dr. Med. H. Krauskopf
אקושעריע און פרויען-קראנקהייטען
זגערזשער 15, טעל. 113-47
נעמט אן פון 4 ביז 7 אין אווענד.

Dr. B. Robinson
פיעטריקאווער 10, טעל. 131-86
צוריקגעקעהרט.

Dr. Z. Rakowski
פאר אויערן-, נאז-, האלז- און לונגען-קראנקהייטען
9 קאנסטאנטינער 9 טעלעפאן 127-81
שפרעכשטונדען פון 12—2 און פון 5—7. נעמט אויך אן אין לעטשניצע זגערזשער 17 פון 10 — 11 און פון 5—8.

אכטונג שניידערינס!
אן'ערשטקלאסיגע שניידערין, וואס וויל איינפיהרען א שניידער-פראצאווניע, קען איך אפגעבען א לאקאל, כדי צו בעטייליגען זיך אלס שותף. בענויערס צו ערפאהרען קילינסקיעגא 39, פארטער, רעכטע אפיצינע, לינקע טיר.
6154

Dr. med. G. GERSZTAJN
ספעציאל-ארצט פאר אויגען-קראנקהייט
צוריקגעקעהרט
טראגוטא 12, טעל. 175-10.
נעהמט אן פון 11—1 און פון 7—8 אוו.
1754

Dr. MED. H. LUBICZ
ספ. פאר הויט, ווענערישע און געשלעכטס-קראנק.
צעגעלניאנא 7 (פריהער 43), טעל. 13-142
עמפפאנגס-שעה'ן 8—10, 12—2, און 5—8, זונטאג און יו"ט 9—1, פאר דאמען בעזונדערער ווארטע-זאל

LEK. DENT.
H. LEWITA-FUCHS
Piotrkowska 5
POWRÓCIŁA
Przyjmuje od 11–1 i 3–6 w.

Dr. med. N. ROZEN
STOMATOLOG
צוריקגעקעהרט
Andrzeja 7, tel. 216-57

ערשטקלאסיגער פענסיאנאט
„ZDROWIE" miasto-las „KOLUMNA"
עמפפעהלט צו די בעפארשטעהענדע ימים-טובים צימערן
מיט קאמפארט-איינריכטונג. די ווילע איז קאנאליזירט.
יעדעס צימער איז פערזעהען מיט פליסענד וואסער. לאושענקעס.
כשר'ע קוך.
אויף דער יום-טוב-צייט איז אנגאזשירט א ספעציעלער חזן
אפצוריכטען די תפילות. אמעלדונגען נעהמט אן:
Pensjonat „Zdrowie" Łask, skrzynka poczt. 30.
בעמ.: דער פענסיאנאט איז טעטיג א גאנץ יאהר
מיר ווינשן די ג' געסט צום נייעם יאר א כתיבה וחתימה טובה

Złoty medal na Wystawie w Katowicach 1927 r.
Zastępca: S. B. Redlic Łódź, Południowa 86.

...און אויך צום הערבסט-סעזאן

קען מען בעקומען ביי אונז זעמטל. אַרטיקלען צו די נידריגסטע פרייזן

מיר עמפפעהלען אונזערע שטענדיג רייך-פערזעהענע אפטיילונגען:

ווידזעווער סחורות
וואָל-שטאָפען
זייד-וואַרען
מענער-קאָנפעקציע
דאַמען-קאָנפעקציע
קינדער-קאָנפעקציע
גאַלאַנטעריע
דאַמען-וועש
הערן-וועש
שטרימף
שיכוואַרג
קאַפּעלושען און היטלען
טיכלען
קאָלדרעס
קאָסמעטישע אַרטיקלען

ביזשוטעריע
גראַמאָפאָנען און ראַדיאָס
מוזיק-אינסטרומענטען
שפּילצייג
קופערס
ראָווערען
לעדער־קעס
שירמס

שטעקענס
קאָלאָניאַל-אָפּטיילונג
צוקערוואַרען און שאָקאָלאַדעס
ווײַנען
קוכען-געשיר
גלאָזוואַרג
פּאָרצעלאַן

KONSUM
PRZY „WIDZEWSKIEJ MANUFAKTURZE" S.A.
ROKICIŃSKA 54. Dojazd Tramwajami 10 i 16

ŁÓDZKA ODLEWNIA ŻELAZA
„FERRUM"

Właśc.: E. BAUER i A. WEIDMANN

Łódź, ul. Kilińskiego № 121, tel. 218-20

פיהרט אויס שנעל, פּינקטליך
און צו זעהר מעסיגע פרייזען.
זעמטל. אָפּגוססען פון גרויסע אייזען לויט אייגענע אָדער צוגעשיקטע מאָדעלן און צייכנונגען.
זעמטליכע מעכאַנישע בעאַרבייטונג פון מעטאַלען.

קלאַנג-קינא-טעאַטער
ZACHĘTA
26 זגערזשער 26

היינט און ווייטערע טעג!
די פּרעכטיגסטע רעווי פון דער וועלט
מיט'ן אַנטייל פון 1000 שעהנע מעדלעך און דעם בארימטען זינגער
MAURICE CHEVALIER
וועלכער רייצט, ענטציקט, ווילט אַלס
„דער זינגער פון פּאַריז"
נעכסטער פּראָגראַם:
געפעהרליכער ראָמאַנס
אָנהויב אין געוו. טעג 5 נאָכמ. שבת, זונטאָג 3 נאָכמיטאָג.
דער זאַל ווערט מעכאַניש ווענטילירט

Dr.
HELLER
ספּעציאַליסט פאַר הויט, ווענערישע קראַנקהייטען און מענער שוואַכע
נאַוראָט 2 טעל. 79-89
נעמט אָן ביז 10 פריה און פון 4—8 אָוונט. פאַר פרויען ספּעציעל פון 4—5 נאָכמיט.
פאַר אונבעמיטעלטע:
לעטשניצע-פּרייזען.

Dr. med.
W. Eychner
גינעקאָלאָג-אַקושער
זגערזשער 11
טעלעפאָן 134—72
נעמט אָן פון 3—4 נאָכמ.
און פון 7—9 אָוונט.

קלאַנג-קינא
MIMOZA
קילינסקיעגאָ 178

היינט און פאָלגענדע טעג!
דאָס גרויסע קלאַנג-מייסטערווערק א. נ.:
דער זינגער פון די בערג
אין דער הויפּטראָלע:
LAURENCE TIBETT
אָנהויב 4 נאָכמ. שבת און זונטאָג 2 בײַטאָג.
אויפ'ן ערשטן סעאַנס אַלע פּלעצער 60 גר

GIMNAZJUM ŻEŃSKIE
Józefa ABA

z prawami gimnazjów państwowych
w Łodzi, Zielona 10, tel. 122-12.
איינשרייבונגען פון ניי-אַריינטרעטנדע שילערינס נעמט אָן דער סעקרעטאַריאַט פון גימנאַזיום פון 10 פריה ביז 13 נאָכמיטאָג.
Dyrektor (—) J. AB.

נור אין דער בעוואוסטער פירמע פון אייזען-מעבעל-פאַבריק
I. B. WOŁKOWYSKI, ŁÓDŹ

פאַבריק-לאַגער:
באַלוטאַווישטשאַ (דזיעלנאַ) 11, טעל. 137 70

איז: אַ מבילינסטע, אַ מבעסטען, אַ מבעקוועמסטען
און דער גרעסטער אויסוואַהל
פון מעטאַל-בעטען,
מאַטראַצען פערשידענע סאָרטען.
קינדערוועגעלעך,
פעלד-בעטען מעטאַלענע,
Perfekt-Patent, ווי אויך וואַש-געשירען, סערוויזען, וויזשימאַסשקעס.
עקזיסטירט פון 1896 יאָהר.
אייזן-קאַסטענס, וואַגעס, קינדער-בענקעלעך, ראָווערען א. ד. גל.
בעדייטענד נידריגע פרייזען!

זיכערע הילף און א רפואה

אהן א אפּעראַציע, אָן בלוט, אהן א מעסער און אהן בלוט-פערגיפטונג פאַר קראַנקע אויף קילעס פאַר מענער ווייבער און קינדער. פערשידענע קאַליקעס אין גוף פאַר הויקערס און פיס

פערלאָזט אייך נישט, ווייל דער ווינקעל-בראָך ווערט גרויס אזוי ווי א מענשען-קאָפּ, אָדער אזוי ווי א וואַסער-מעלאָן און עס פאַלט אַריין אין דעם בויך און דער קראַנקער איז אין א גרויסער סכנת דורך פערדרייען די קישקעס ווערט ער בראַנדיג און שטערבליך. ספּעציעל געמאַכטע היל-באַנדאַזשען אויסגעצייכענטע, גוט דורך רייכע פּראַקטיקע מיט מיינע בע-האַנדלונג און פון דייטשע פּראָפעסאָרן
דאַקטער בראָך רעטונג בעזאָנדערס: זיכער דעם שווערסטן און געפעהרליכסטן בראָך, אויך פאַר הויקערע ריקענס מיט הייל-קאָרסעטען און אַפּאַראַטן פאַר פערקרומטע פיס און פלאַטס-פוס ספּעציעלע איינלאַגען אין די שיך. מינסטליכע גומענע פיס און הענט, גומענע זאָקען פאַר די גראָבע קראַנקע אָדערן.
עמפּפאַנגט פון 9 ביז 1 בײַטאָג און פון 3 ביז 7 אין אָוונט

אָרטאָפּעדישע אַנשטאַלט
Specialist J. RAPAPORT Ortoped
von Lemberg Łódź, WOLCZANSKA 10,
tel. 221-77, front, parter.

בעמערקונג: דאָס פּערזענליכע ערשיינען פון די קראַנקע איז אונ-בעדינגט נויטיג. דיפּלאָמען האָבען אויסגעשטעלט פאָלגענדע אוניווערזי-טעטס-פּראָפעסאָרען: פּראָפ. ד"ר באַראַנטש, פּראָפ. דר. י. מאַ-רישלער, פּראָפ. ד"ר בר. קיעלאַנאָווסקי און אויך אַנדערע.
מיר נעהמען אויך אָן פּערזענליכע פון דער קראַנקען-קאַסע.

דאַנקזאָגונג.

א דאַנק דעם גרויסען ספּעציאַליסט דעם ה' דיר. י. ראַפּאַפּאָרט וואוינהאַפט אין לאָדז, וואָלטשאַנסקאַ 10 (פראָנט, פּאַרטער) פון איך בע-פרייט געוואָרען פון א שווערער אָפּעראַציע, וואָס האָט מיך געדראָהט דורך דער בראָך-קראַנקהייט. אין די קריטישסטע טעג האָט ה' דיר. י. ראַפּאַפּאָרט נישט געשוינט קיין מי און האָט נישט גערוהט, ביז מ'ין געזונד-צושטאַנד איז געוואָרען בעפרידיגענד אז פאַר אַזא אויפמערקזאַמקייט און איבערגעגעבענקייט זאָג איך מיין האַרציגסטען דאַנק.
לייזער טאַביאַש, לאָדז, נאָוואָמיעסקאַ 7, 3. שט

לשמוע אל הרנה
ואל התפילה

עס ווערט געדאַווענט ראש השנה ויום כפור
אין „ווייסען זאַל"
זאַכאָדניאַ 43

מיט דעם באַרימטען חזן וועלכען ס'איז געלונגען צו אַנגאַזשירען צו די הייליגע ימים נוראים
ה' אַבּרהם טאַרנאָווער
מיט א גרויס איינשטודירטען כאָר
בעקוועמע פּלעצער. היגיענישע איינריכטונג.
פערזעהט אייך מיט פּלעצער!
פּלעצער ווערען פערקויפט טעגליך פון זונטאָג פון 10 פריה ביז 10 אָוונט.
מיט אכטונג י. מ. ווינטרויב

Dr. med.
Łagunowski
Piotrkowska 70
i róg Traugutta
Tel. 181-83
POWRÓCIŁ
Specjalista chorób skórnych, wenerycznych i moczopłciowych
Leczenie światłem: promieniami Roentgena i lampą kwarcową.
Przyjmuje od 8^{30} do 10^{3} rano, od 1-ej do 2^{30} pp od 6 do 8^{30} w., w niedzielę i święta od 10 pd -ej. Dla pań oddzielna poczekalnia

DR. MED.
Jerzy SUDYA

ספּעציאַל-אַרצט פאַר אַקושער- און פרויען-קראַנקהייטען
ZIELONA 30 זשעלאָנאַ
טעלעפאָן 115-27
נעמט אָן פון 5 ביז 7 נאָכמיטאָג.

טוך- און קאָרט-לאַגער
Sz. Maroko

לאָדז, נאָוואָמיעסקאַ 2,
פראָנט, 1-טער שטאָק, טעל. 159-43
עמפּפעהלט צום הערבסט- און ווינטער-סעזאָן א גרויסען אויסוואַהל פון די נייעסטע און בעסטע
דאַמען- און הערען-שטאָפען.
פאַר שניידער — ספּעציעלער ראַבאַט.

בחצי חנם מחזורים בחצי חנם
שול-ביכער, ספרים, טליתים, שרייב-מאַטעריאַל
וואָסכאָדניאַ 34, פראָנט-געשעפט
ווי אויך איינגאַנג דורכ'ן טויער

צו בעקומען אַלע אַרט ספרים און לעהר-ביכער אין אַלע שפּראַכען, ספּעציעלער אויסוואַהל פון מחזורים, אויך די וועלט-בערימטע ווילנער פוינס מחזורים, אויך מיט זיידענע איבערזעצונג, ש"ס, חומשים, משניות, מדרשים, סדורים, טליתים, גאַרטלען קאַפּלען, ציצית, מזוזות. צום נייעם שול-סעזאָן פערקויף פון אַלערליי שול-ביכער, אויך שרייב-מאַטעריאַל, אזוי אז דאָס שול-יונגעל קאָן זיך אַלעס איינ-קויפען אויף איין אָרט און צו רעעלע פּרייזען.
פאַר שול-קינדער גרויסע הנחות. געדענקט דעם אַדרעס:
וואָסכאָדניאַ 34 פראָנט-געשעפט,
אָדער דורכ'ן טויער.

טליתים-פאַבריק

אויסאַרבייטונג פון וואָלענע, האַלב-וואָלענע, זיידענע טליתים בכל מדקדקים, קאַלאַמעער, ווי אויך טליתים קטנים, הערט אין רעקלאַמע מיט אויספּערטונג, אויך גאַרטלען, שפּאַניער און ציצית. צו בעקומען בילינער ווי איבעראַל בת
א. ח. ציטרינאָווסקי, קאַמיענאַ 1.
אין 2-טע הויף, פּאַרטער. קומט און איבערצייגט אייך!
בעמערקונג: מ'ווערט אויך אָנגענומען אַלטע טליתים צום וואַשען.
4875

א לעהרער

מיט רעקאָמענדאַציעס 16 יאָהר פּראַקטיצירט ערטיילט לעקציעס פאַר שילער און ערוואַקסענע: פויליש, דייטש פראַנצויזיש, מאַטעמאַטיק און בוכהאַלטעריע.
שיף, שוו. יאַקובאַ 12
רעכטע אָפיציגע 1 שט. ה. 9

Bata

אניי יאהר — נייע שיך

מעהר שטרימף!

צו יעדער קליידונג — אויף יעדען טאג — אנדערע שטרימפלעך. איהר בעקומט עס ביי אונז אין אלע מאָדערנע קאָלירען און שאטירונגען. גענוסט פון אונזער רייכען אויסוואהל בעראט אייך מיט אונזערע פער־קויפער.

34·90

מאָדעל 9677-22

הויכע געשנירטע שיך פון שווארצען באָקס קאַלף, אויף א שטאַרקער לעדערנער זויל. עלעגאַנטער און בעקוועמער האלב־שפיציגער פאַסאָן.

29.90

מאדעל 9605-22

שעהנער באָקס · שיכעל (טשולענקא) קאָליר אלמאַרא מיט א שעהן געשמאַק פערפערירטע בעפוצונג קוקט עס אָן אין אונזער שויפענסטער

14.90

מאָדעל 6622-22

האַלבע שיך פאר יוגענדליכע עלעגאַנטען. מיט דעם שניט זענען זיי עהנליך צו הערען־האַלב־שיך. שווארץ אדער העל־ברוין.

מיר רעפּערירען שיך אפילו נישט געקויפטע ביי אונז, אין אונזער ווערקשטעל, וואָס איז איינגעאָרדענט לויט די נייעסטע ערפינדונגען פון דער טעכניק.

בחנם!

איז די אויגען־אונטערזוכונג ביים קויפען א בריל אָדער א צוויקער, וועלכע מען בעקומט אמביליגסטען ביי

פר. פאַסטלעב פּיעטריקאָווער 71

א גרויסער אויסוואהל פון שטייגער־ברילען Zeiss-Gläser

ברילען, גלעזער קויפט מען נאָר ביי פאַסטלעב | עלטסטע און ביליגסטע געשעפט אין לאָדז

וויכטיג פאַר

זאקען - מאכער!

האנד־מאַשינען מיט דאָפּעלטע צילינדערס, פאַסט נייע, גינסטיג צו קויפען. Bloch, Piotrk. 114.

לעהרערין

גיטע פּעדאַגאָגין ערטיילט אונטעריכט פאַר ערוואַקסענע אין פוילישע, יודישע און דייטשע שפּראַך צו ביליגע פרייזען

לאַסמאַן בזשעזינער 15

צו פערמיטען

פון באַלד א ענצעלנע שטוב, א שטוב מיט א קוך מיט אלע בעקוועמליכקייטען דירעקט פון ווירט. צו ערפאַהרען פראַנציסקאַנער 30 ביים ווירט

פאר 2 זל. א קילא

צו בעקומען עכטען ביהנען־האָניג

פּיעטריקאָווער 18, 2־טער הויף, אין שפייז־געוועלב. גאַראַנטיאַ פאַר אנאליז.

מעבעל

שלאף־צימער, שפייז־צימער

לעצטע מאָדע פון פערשידען אידעל־האָלץ איז צו בעקומען ביי

בארנשטייז,

פּיעטריקאָווער 115.

די פרייזען זענען בעדייטענד רעדוצירט

צו די נידריגסטע פרייזען!

קרעפּ־דע־שין, מעטעאָר, קרעפּ־זשאָרזשעט, מאָנגאָל, קרעפּ־סאַטען, מאַראָקען, טויל־דע־סוא, שיפאָן אין פערשידענע מוסטערן.

זייד אויף יוביצעס

בעסערע פּאָדשעווקעס,

▲ וואָלענער זשאָרזשעט ▲

אין א גרויסען אויסוואהל קאָלירען און סאָרטען צו בעקומען ביי דער פירמע

J. S. KLUGER

Łódź, Piotrkowska 31

געוועלב אין הויף, רעכטס.

בעמ.: שבת איז דאָס געשעפט געשלאָסען.

"Praca"

פרויען־פאַך־קורסען

ביי דער געזעלשאַפט צו פערשפּרייטען פאַך־קענטענישען צווישען יודישע פרויען

וואָלטשאַנסקא 21, טעל. 167-15.

נעהמט אָן איינשרייבונגען אויף פאָלג. אָפּטיילונגען

1) דאַמען־שניידעריי,
2) האַנד־שטיקעריי,
3) הוטען־פוצעריי,
4) וועש־אַרבייט,
5) אנדולאַציע,
6) מאַניקור.

דער סעקרעטאַריאַט איז טעטיג פון 1 — 6 נאָכמ.

וויכטיג פאַר לאָדז און פּראָווינץ!

מצבות פון 30 זל. און ביז צו די טייערסטע גראַניט דענקמאָלען פיהר איך אויס ביליג און סאָליד, אויף וואונש בעזוך איך די ג. קוואַרשאַפט אויך אויף דער פּראָווינץ. קומט און איבערצייגט אייך!

מיט אַכטונג פּירמע "Granit"

לאָדז, פּאַמאַרסקאַ 39.

Dr. med. J LUBICZ

כירורג־ארטאפעד

פּאָלודניאָווא 9, טעל. 183-17

צוריקגעקעהרט

קראַנקהייטען פון די ביינער, געלענקען, פערקרימונגען פון די פלייצעס און גלידער איינגענע פּראַצאָווניע פון זעמטריכע ארטאָפּעדישע ששאַ טשען ווי: הקלאַרקעס אויף א אמפּוטען, קינסטליכע הענד און פיס, גאָרסעטען א. ז. וו.

נעמט אָן פון 2.30 ביז 4 30 נאָכמיטאָג.

איז דער 7־ק. שולע פון

יצחק גאָלדבערג

Al. I-go Maja 16 פאָס.־שולע

האָבען זיך שוין אָנגעהויבען די למודים.

מיט נייע תלמידים זיך צו מעלדען אין דער שולע בעצייטענס.

4917

Gimnazjum żeńskie i PRZEDSZKOLE „Świat Dziecięcy" Klary Wolfsonowej

Pomorska 18, w ogrodzie, tel. 207-86

איינשרייבונגען פון דער A קלאַס ביז צו דער 8־טער נעמט אָן די קאַנצעלאַריע טעגליך פון 10—1 און פון 5—7. נידריגער שכר־למוד צוגעפּאַסט צו די היינטיגע שווערע בעדינגונגען. צוויי אומזיסטע פּלעצער אין דער 4 און 7 קלאַס פאַר פעהיגע און אונבעמיטעלטע קאַנדידאַטקעס, וועלכע קענען אָנגענומען ווערען אויפ׳ן גרונד פון קאָנקורס־עקזאַמענס.

בעמערקונג! די פערוואַלטונג פון גימנאַזיום האָט אָרגאַניזירט א גאַטראָנאַט, וועמענס ציל ס׳איז צו העלפען מאַטעריעל פעהיגע און אונבעמיטעלטע אבסאָלווענטקעס. 2) ספּעציעלע אויפזיכט איבער דעם ערציהונג פון דער ארטאָדאָקסישער יוגענד. 3) שולע, קאָרעקטע פאַר די קינדער פון דער פערשולע A B C פון וויטערע געגענדען.

מעבעל

נייצייטיגע און סטילאָווע. א גרויסער אויסוואהל פון פּאָלירטע שלאף־צימער און שפּייז־צימער

ווי אויך איינצעלנע מעבעל פון אייגענער אויסאַרבייטונג צו ביליגע פרייזען און בעקוועמע בעדינגונגען, זאָווי אלערלעי טאַפּעציר־אויסאַרבייטונגען

עמפּפעהלט דאָס מעבעל־מאַגאַזין

J. Dreispiel, Al. Kościuszki 36 róg Andrzeja

Dr. med. Haltrecht

ספּעצ.־ארצט פאַר הויט און געשלעכטס־קראַנקה., נעהמט אָן פון 8—11 פריה, פון 1—3 נאָכמיטאָג און פון 6 ביז 9 אָוונט.

זונטאָג פון 9 ביז 12 בטאָג.

פּיעטריקאָווער 10

טעל. 245-21.

פאַר אונבעמיטעלטע לעטשניצע פרייזען.

קליינע אנאנסען

פרייז פון אַנאָנס ביז 15 ווערטער נור 1 זל.

א מעדעל, אָדער יונגעל צו לייכטע אַרבייט קען זיך מעלדען נאַוואָמיעסקא 28 ביי [illegible].

א קירזשנער־געזעלען, וואָס קען שליסען, קלאַפּען און נייהען אויף דער מאַשין זוכט אַרבייט. אָפּערטען אונטער „קירזשנער" אין אַדמיניסטראַציע

לאָקאַלען

א געמויערטע געביידע פון 83 קוואַדראַט־מעטער און אַ האַלצערנע שאָפּע 86 קוואַדראַט־מעטער און אַ פּלאַץ צו פערדינגען. צו ערפאַהרען סאָסנאָווע 9 ביים וועכטער, אָדער זשגאָווסקא 24. עס איז געאייגנעט פאַר יעדער אונטערנעהמונג.

צו פער־מיטען אַ צימער און קוך, קאָרידאָר און בעקוועמליכקייט, 3־טער שטאָק, קילינסקי 116 ביי בוגאַצקא. 6147

בוכהאַלטעריע, איינפאַכע און דאָפּעלטע (איטאַליענישע און אַמעריקאַנער) צוזאַמען מיט מאַשין־שרייבען לערן איך אויס גרינדליך פאַר 25 זל. מיט אַ פערקירצטער מעטאָדע אין פער־לויף פון 1 מאָנאַט 15 זל. בלויז מאַשין־שרייבען פאַר 3 וואָכען 6 זל. מיר ערטיילען אויך האַנדעלס־אַריפמעטיק, קאָרעספּאָנדענץ און סטענאָגראַפיע. קילינסקיעגאָ 50, קוועראָפיצינע, 1־טער שטאָק.

עס איז נויטיג

אַ זייגערמאַכער געזעלען ווערט געזוכט פון זאָפאָרט ביי י. ל. ראָזענקאָפּ, זגערזשער 32.

אַ קוואַליפיצירטער האַנד־שפּולער(ין) צו כווירטערס ווערט פון זאָפאָרט געזוכט ביי אסטראָוויעצקי זאַוואַדזקאַ 24. 6127

אַ האַנד־נייהערין ווערט פון זאָפאָרט געזוכט ביי גראָסמאַן, אַלעקסאַנדריסקא 11.

אַ האַנד־שפּולערין, ווי אויך אַ נייהערין אַ היימצונעהמען אַרבייט ווערען פון זאָפאָרט געברויכט ביי פּייקוס, אגראָדאָווא 12.

אַ פּאָדרעטשנע איז נויטיג פון זאָפאָרט ביי אַ דאַמען־שניידערין. צו ערפאַהרען ביי מעש, ווסכאָדניאַ 21. 6183

קוואַליפיצירטע האַנד ־ שטריקער, ווי אויך האַנד־שפּולערינס ווערען געזוכט פּעטריקאָווער 21, וואָלבורג 34. 6180

אַ קוואַליפיצירטער קירזשנער־געזעלען (קירזש נערקע) קען זיך מעלדען אין דאַמען־קאָנפעקציע־געשעפט, גלובאַ 1. 6173

עס בויטיגט זיך צוויי מעדלעך צו נייהען סוועטערס, אַלטער־מאַרק, 5, ביי אַפּעלבאום.

די לייטונג פון בעוואוסטען ארטאָדאָקסישען לעהר־אַנשטאַלט

„תורה ודת" פּלאַץ וואָלנאַשטשי 6

מאַכט בעקאַנט, דאָס ס׳ווערען אָנגענומען תלמידים פון 5 ביז 13 יאָהר. עלטערן! פערשרייבט אייערע קינדער אין "תורה ודת", וואו ס׳ווערט געלייגט גרויס געוויכט אויף די ערציהונג און דרך ארץ׳דיגע אויפפיהרונג און ס׳ווערט געלערנט דורך מלמדים ספעציאליסטען תורה ודרך ארץ און אלעס, וואָס א יודיש קינד ברויך צו וויסען.

קינדער פון 4—8 יאָהר ווערען געבראַכט און אַהיים־געפיהרט דורך א ספּעציעלען מענש. איינשרייבונגען ווערען אָנגענומען טעגליך פון 8—11 פריה און פון 2—5 נאָכמ.

מעבעל

שלאף־צימער, עס־צימער, אויך איינצעלנע שטיק קויפט זיך אמביליגסטען און אויף די בעסטע צאָהלונגס־בעדינגונגען נאָר ביי מ. פּלאַקאָוויטש לאָדז פּיעטריקאָווער 145 (אין הויף)

אַכטונג, סוויטער־ און טריקאָטאַזש־פאַבריקאַנטען

דערמיט מאַך איך בעקאַנט, אַז איך בעזיץ די פערטרעטונג פון די בעקאַנטע רייספערשלעסען "REOR", און האָב שטענדיג אויף לאַגער אַלע אויסמאָסען פון אַלע גרויסען און פאַרבען. גלייכצייטיג איז מען לאַנג־יעהריג געשעפט אויך פערזעהן מיט אלערליי אַנדערע צוגעהערן צו פאַבריקס פרייזען. קומט איבערצייגט אייך!

מיט אַכטונג ה. אַפּעלבוים

פּאָלנאָצנאַ 2. טעל. 142-92. 612

אויסאַרבייטונג פון

לייסטען צו ראַהמען און טאַפּעטען

זאָווי איינראַהמען בילדער

„ARTORAM"

ŁÓDŹ, PIOTRKOWSKA 105.

אַבאָנעמענטס־פרייז: אין לאָדז — 5 זל. א חודש מיט אָפּטראָגען א היים; אויף דער פּראָווינץ 6—זל. א חודש אין אויסלאַנד — 8 זל.

פאַר׳ן אינהאַלט און טערמינען פון די אַנאָנסען איז דער פערלאַג נישט פערענטוואָרטליך די אַדמיניסטראַציע איז אָפען בייטאָג און ביינאַכט.

אַנאָנסען־פרייז: פאַר׳ן טעקסט—18 גר. פרייטאָג און ערב יו״ט—24 גר. אין דער זייט 8 שפּאַלטען
אין טעקסט—40 . . . . 60— . . . . . 4 .
פאַר אַ סוליטער־שורה: נאָכ׳ן טעקסט—12 . . . . 18— . . . . . 8 .
[illegible] דער שטאָט 50 פּראָצ. טייערער. אויסל. 100 [illegible] טייערער. מעלדונגען—10 גר. א ווארט

Wydawnictwo „Najer Folksblat", spółdz. z odpowiedz. udziałami: Ch. J. Brzustowski i D. Züberberg.   Redaktor odpowiedzialny Ch. Kaufman
Czcionkami i druk. „Najer Folksblat". Piotrkowska 2[illegible]